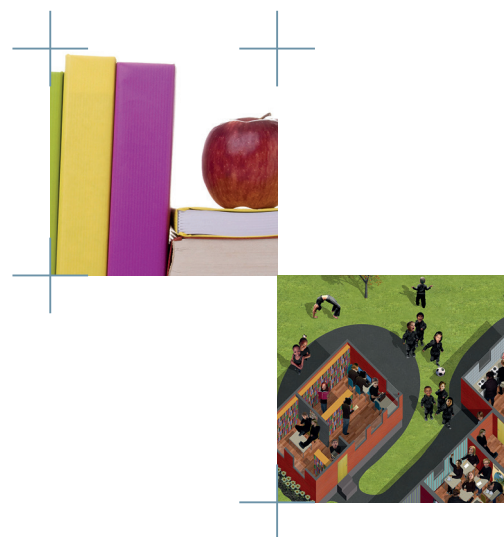

Evaluering av forskningsprogrammene PRAKSISFOU og UTDANNING2020

EVALUERING AV FORSKNINGSPROGRAMMEN

PRAKSISFOU OCH **UTDANNING2020**
MED **PRAKUT** I BELYSNING

© Norges forskningsråd 2013
Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner
eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag: Design et cetera AS
Foto omslagsside: Shutterstock
Illustrasjon omslagsside: Anders Nederhoed/svovel.no
Trykk: 07 Gruppen AS/Forskningsrådet
Opplag: 150

Oslo, april 2013

ISBN 978-82-12-03196-8 (Trykksak)
ISBN 978-82-12-03197-5 (PDF)

INNEHÅLL

Forord	5
Executive Summary	7
1 Bakgrund och uppgifter	9
1.1 Om uppdraget och mandat för evalueringen.....	10
1.2 Tolkning och avgränsningar relativt mandatet.....	11
1.3 Om evalueringspanelen och dess verksamhet.....	12
1.4 Rapportens disposition.....	13
1.5 Översikt över programmen	13
1.6 översikt över aktörer inom fältet	14
2 Upplägg för utvärderingen: mål, metod och arbetsgång	17
2.1 Programteori	17
2.2 Aspekter hos programmen och teman för utvärderingen	18
2.3 Datainsamling och produktion av information	19
2.4 En tablå över upplägget för evalueringen	20
2.5 Programaktörer	20
2.6 Kompletterande undersökningar	23
3 Program och programteorier.....	25
3.1 En översikt över PRAKSISFOU.....	25
3.2 En översikt över UTDANNING2020	28
3.3 En översikt över PRAKUT	32
4 Vetenskaplig kvalitet – publikationer och kompetensutveckling	37
4.1 PRAKSISFOU:s vetenskapliga kvalitet	37
4.2 Publikationer i PRAKSISFOU	39
4.3 UTDANNING2020:s vetenskapliga kvalitet.....	41
4.4 Publikationer: UTDANNING2020.....	43
4.5 Kritisk diskussion och rekommendationer om publicering	44
4.6 Kompetensutveckling	45
5 Relevans – politisk-samhällelig, praktisk-pedagogisk och vetenskaplig	51
5.1 PRAKSISFOU.....	51
5.2 Utdanning2020.....	53
5.3 PRAKUT.....	54
5.4 Kritisk diskussion och rekommendationer	55
6 Internationalisering – ambitioner och aktiviteter	59
6.1 Internationalisering i PRAKSISFOU	59
6.2 Internationalisering i UTDANNING2020.....	60
6.3 Internationalisering i PRAKUT	61
6.4 Jämförelser mellan strävanden för internationalisering i programmen	61
6.5 Kritisk diskussion och rekommendationer	62
7 Intellektuell organisering – discipliner, tvär- och mångvetenskap.....	65
7.1 Om disciplinär, mång- och tvärvetenskaplig forskning	65
7.2 PRAKSISFOU.....	66
7.3 UTDANNING2020	68

7.4. PRAKUT	71
7.5 Kritisk diskussion och rekommendationer.....	73
8 Social organisering och kommunikation – samverkan och forskarnätverk.....	75
8.1 Om begreppet social organisering	75
8.2 Förväntningar på programmen.....	76
8.3 Programmens genomförande	77
8.4 Resultat	80
8.4 Jämförelse mellan programmen kring social organisering	82
8.5 Kritisk diskussion och rekommendationer.....	84
9 Kunskapsfrågan – bidrag till utbildningsforskning	87
9.1 Praxisinriktad kunskap	88
9.2 Förväntningar	89
9.3 Resultat	92
9.4 Noteringar om kunskap, innovation och kompetensutveckling.....	92
9.5 Kritisk diskussion och rekommendationer.....	94
10 Slutsatser och rekommendationer	97
10.1 Kvaliteter hos programmen	97
10.2 Resultatuppnående.....	99
10.3 Bedömningar av instrumenten i programmen	99
10.4 Om utfallen av programmen.....	100
10.5 Revidering av programplanen för UTDANNING2020.....	101
10.5 Överföring av erfarenheter från PRAKSISFOU till PRAKUT	101
10.6 Eventuellt närmande mellan PRAKUT och UTDANNING2020	102
10.7 Avslutande ord om system i rörelse	102
Referenser	103
Appendix.....	107
Bilaga 1 Mandat	107
Bilaga 2 Programinformanter	109
Bilaga 3 Programaktörer - organisationskiss.....	111
Bilaga 4 Intervjufrågor	113
Bilaga 5 Webbsurvey – projektledare	115
Bilaga 6 Projektförteckning.....	131
Bilaga 7 Dokumentunderlag.....	139
Bilaga 8 Enkätutdrag – publikationer	141

FORORD

Forskningsrådet oppnevnte i februar 2012 et ekspertpanel som fikk i oppdrag å evaluere de to handlingsrettede programmene UTDANNING 2020 og PRAKSISFOU.

Evalueringspanelet fikk følgende sammensetning:

- Professor Sverker Lindblad, Göteborgs universitet (leder)
- Professor Jan O. Jonsson, Institutet för social forskning, Stockholm
- Lektor Bente Jensen, Aarhus universitet
- Professor Sven Persson, Malmö högskola
- Forskningssjef Trine Myrvold, NIBR (oppnevnt noe senere, etter at professor Anne Welle-Strand valgte å fratrukne panelet)

Göteborgs universitet har ivaretatt sekretariatsfunksjon for panelet. Annika Bergviken-Rensfeldt fra samme universitet har vært utvalgets sekretær. Forskningsrådet har derfor valgt å publisere rapporten på svensk, men med norsk tittel og omslag.

Forskningsrådets administrasjon har ellers organisert panelets møter og har skaffet panelet nødvendig dokumentasjon i henhold til mandat, og ellers etter panelets ønske. Panelet har hatt 5 møter og leverte sin rapport innen 1. mars 2013.

I henhold til mandatet skulle panelet gjøre en sluttevaluering av PraksisFoU og en midtveisevaluering av UTDANNING2020. Mandatet er relativt omfattende og krever at panelet vurderer vitenskapelig kvalitet, resultatoppgåelse, ressursutnyttelse og samfunnsrelevans. Det er i tillegg stilt spesifikke spørsmål om ulike dimensjoner som flerfaglighet, praksisorientering, internasjonalisering og effekter på lærerutdanningen. Panelet er også bedt om å vurdere framtidig organisering av Forskningsrådets satsing på utdanningsforskning.

Panelet har lagt størst vekt på de delene av mandatet som handler om faglig kvalitet og resultatoppgåelse. De har i mindre grad behandlet spørsmålet om ressurseffektivitet og samfunnsrelevans. Det er i framtiden behov for å utvikle gode metoder for å evaluere forskningens «impact» og samfunnsrelevans.

Panelets rapport er et viktig innspill til arbeidet med å utvikle Forskningsrådets programmer på utdanningsfeltet, både med tanke på vitenskapelig kvalitet og med tanke på forskningens relevans for forvaltning og praksis. Rapporten vil også være et viktig grunnlag for Forskningsrådets videre dialog med Kunnskapsdepartementet, forskningsmiljøene og utdanningssektoren for øvrig.

Forskningsrådet takker panelet for vel utført arbeid.

Jesper Simonsen
Divisjonsdirektør
Divisjon for samfunn og helse

EXECUTIVE SUMMARY

In May 2012 The Research Council of Norway (RCN) created a Nordic research panel for evaluating three research programmes in educational research, together embracing 690 million NOK in resources:

- PRAKSISFOU: Practice-based Research and Development in Pre-school through Secondary Schools and Teacher Education (final evaluation)
- UTDANNING2020: Norwegian Educational Research towards 2020 (half-way evaluation)
- PRAKUT: Practice-based Educational Research (initial evaluation related to experiences from PRAKSISFOU and considering benefits in cooperation with UTDANNING2020)

The research panel took a formative stance in the evaluation starting from programme theories – that is constellations of goals, instruments used and expected results and outcomes. Themes for evaluation were: scientific qualities, relevance qualities, social and intellectual organisation – including cross-disciplinarity, internationalization, and forms of knowledge. The panel analysed policy documents and background material, reports and publications. To this was added interviews, conversations and surveys to actors and participants (in sum almost one hundred persons). The following general conclusions were put forward:

Given the large amount of resources PRAKSISFOU and UTDANNING2020 it is reasonable that the programmes will contribute to strengthening research of relevance for policy-making and for the teaching professions. Furthermore, the programmes were having an impact in increased research competences in teacher education and in the number of disciplines engaging in educational research. However, to these general conclusions were added a set of comments:

First, the panel found significant differences *between* PRAKSISFOU and UTDANNING2020 over the themes, partly consistent to their respective programme theories. For instance, PRAKSISFOU was of a rather low scientific quality, measured by articles in international scientific journals, while UTDANNING2020 was more promising in this respect. Second, *within* both programmes there were large differences over the themes presented above and the activities in the programmes were partly overlapping. Third, *productivity* in terms of international high-quality publication and co-publication was not very high so far. Fourthly, the *instruments* used for realization of the programmes should be improved according to the panel, for instance more valid indicators in relation to the goals, or more precise ways in engaging in researcher-user cooperation. Fifthly, there was a tendency to *manage* the programmes in a too undifferentiated way, neglecting that "one size does *not* fit all" in different kinds of educational research and development. In addition, directives by the Ministry of Education and Research were sometimes too detailed to be productive for research. The support from the RCN and the programme boards were highly appreciated by the participants.

Considering recommendations it was concluded by the panel:

UTDANNING2020 should clarify the current state of knowledge in the programme and develop actions necessary to further strengthen scientific quality, knowledge organisation and internationalisation. Similar actions are necessary for PRAKUT, based on the experiences from PRAKSISFOU. This should be done in cooperation with the Norwegian Knowledge Centre for Education. Such a knowledge clarification and organisation is necessary in order to recognize and evaluate the actual significance of knowledge production and research relevance in the programmes.

Finally, PRAKUT and UTDANNING2020 should cooperate and eventually merge, for reasons in terms of knowledge organisation as well as in resource efficiency. However, it is necessary to differentiate between strivings for *new knowledge* on one side and strivings for *innovation* on the other side. These are different kinds of tasks, and should consequently be using different kinds of criteria in order to identify progress in education and research. Such a differentiation would in turn improve communication considering education, research and innovation.

1 BAKGRUND OCH UPPGIFTER

I fokus för denna utvärdering är omfattande satsningar – sammanlagt närmare 700 miljoner norska kronor – på forskning inom det utbildningsvetenskapliga området i Norge. Det är framförallt tre behov som pekas ut och som ska öka kvaliteten och genomslagskraften hos denna norska forskning, nämligen:

- att åtgärda skillnader i forskningskompetenser och forskningsresurser grundade i strukturella förhållanden inom högskolefältet i Norge med uppdelning i universitet, högskolor och institut
- att utveckla praktikinriktad eller praxisrelevant forskning inom utbildningsområdet, då särskilt med tanke på lärarutbildningarnas och lärarprofessionens kunskapsbehov
- att få till stånd högkvalitativ och internationellt inriktad forskning, då gärna med mång- eller tvärvetenskapliga karakteristika inom det utbildningsvetenskapliga fältet.

Dessa behov har formulerats mot bakgrund av tidigare granskningar av norsk utbildningsvetenskap samt av betydelsen av att förbättra norskt utbildningsväsende i ett internationellt perspektiv. Satsningarna bör ses mot bakgrund av pågående reformering av norskt utbildningsväsende och ett därmed sammanhängande behov av expertis och forskningskompetens.

Analyserna av dessa satsningar har genomförts av en nordisk utvärderingspanel som granskat tre olika strategiska forskningsprogram genomförda av Norges forskningsråd (härefter Forskningsrådet), nämligen *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* (PRAKSISFOU), *Norsk utdanningsforskning fram mot 2020* (UTDANNING2020), och i viss utsträckning också relationen till *Praksisrettet utdanningsforskning* (PRAKUT) som är en fortsättning på PRAKSISFOU.

I panelens analyser behandlas dessa program – deras inriktning, genomförande och utfall – i frågor om:

- Vetenskaplig kvalitet och innebörden av detta i programmen
- Relevans och vad som bedöms som bra och nyttig forskning inom området
- Forskningsstyrning och forskningspolitik
- Särdrag och utvecklingstendenser hos de olika programmen

På basis av dessa genomgångar kommer vi att gå igenom utfallen av programmen och diskutera olika förslag till strategiska åtgärder för programmen i synnerhet, liksom principer för utbildningsvetenskaplig forskning i olika hänseenden. Vårt principiella upplägg för vår genomgång är att fokusera på programmen, hur de hanterar inriktning, åtgärder och resultat. Vi använder oss därvid av så kallad programteori för att identifiera hur programmen arbetar – deras inre logik – samt kritiska analyser av hur verksamheten hanteras av forskningsråd och programstyrelser, och de instrument som används. Detta ser vi som en konsekvens av den formativa¹ utvärderingsansats som vi valt – en ansats som också efterfrågades av Forskningsrådet – och som en möjlighet att utveckla betingelserna för den typ av utbildningsvetenskap som de strategiska satsningarna efterfrågar.

¹ Jfr Scriven (1967) om skillnaden mellan formativ och summativ utvärdering om betydelsen av att identifiera och hålla isär dessa båda former av utvärdering.

1.1 OM UPPDRAGET OCH MANDAT FÖR EVALUERINGEN

En utvärderingspanel sattes samman i maj 2012 av Forskningsrådet för att utvärdera de tre forskningsprogrammen *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* – PRAKSISFOU (2005–2010), *Norsk utdanningsforskning fram mot 2020* – UTDANNING2020 (2009-2018), också genom en belysning av *Praksisrettet utdanningsforskning* – PRAKUT (2010–2014) som i viktiga hänseenden är en fortsättning på PRAKSISFOU.

De program som behandlas i evalueringen har sin bakgrund i särskilda strukturella förhållanden inom den norska universitets- och högskolesektorn med dess uppdelning i universitet, högskolor och institut och därmed sammanhängande distribution av forskningskompetenser och forskningsresurser (jfr Askling *et al.*, 2004²). Av särskilt intresse är här lärarutbildningarna, deras motsvarande lokalisering och ojämna tillgång på forskning och forskningskompetens, vilket får konsekvenser, exempelvis vad gäller möjligheter till forskningsanknytning.³ Lärarutbildningarna är också under reformering i Norge, 2010 startade en ny Grundskollärarutbildning och under 2013 omfattar det också övriga lärarutbildningar, i detta ingår förändrade läroplaner, satsningar på lärarrekrutering osv. Ansvar för att bevaka reformen initialt har Følgegruppen for lærerutdanningsreformen⁴ på uppdrag av Kunnskapsdepartementet.

Programmen relaterar också till tidigare kritiska granskningar av utbildningsforskning, både med avseende på relevans och vetenskaplig kvalitet i olika hänseenden (se t ex. Kunnskapsdepartementet, 2007⁵; Norsk institutt for studier av forskning og utdanning [NIFU], 2011a⁶; 2011b⁷).

Programmen försöker ta itu med de brister som identifierats – vilka också poängeras relativt uppfattade brister i det norska utbildningsväsendet, exempelvis i termer av olika internationella jämförelser som PISA och TIMSS⁸, och där Norges höga resursinsatser inom utbildningssektorn inte anses ge tillräckliga resultat. 2006 års satsning på Kunnskapsløftet for ”grunnskolen og videregående opplæring”, var ett svar på denna problematik och har bland annat följts upp av NIFU (2012). Deras evaluering visar hur styrningen av denna sektor är i omvandling i likhet med andra nordiska och europeiska länder. Detta innebär bland annat en decentralisering och kommunalisering av skolan, en samtidig styrning av välfärdssektorn med ökande uppföljningar och kontroller och att sektorn ska vara orienterad mot brukarna och innovativa lösningar. Sedan följs detta upp i termer av mål som ökad resurseffektivitet och nya typer av värdeskapande och relevansutfall. Det här är förändringar som också tar sig också uttryck inom forskningsområden och som betonar brukarinflytande och praxisinriktade studier, exempelvis inom utbildning, hälsa och omsorg. En fråga blir hur man inom programmen som här är i fokus genomför forskning av relevans relativt de påpekade områdena. En särskilt knivig fråga rör praxisinriktad forskning – hur definierar man sådan forskning, vad är dess särskilda kvaliteter och hur ska man kunna utveckla kvaliteter hos sådan forskning?

Ett viktigt förhållande för utformningen av forskningsprogram är den norska organiseringen av sektorsforskning via Norges forskningsråd. Forskningsrådet har fått i uppdrag av Kunnskapsdepartementet (eller motsvarande dessförinnan) att genomföra olika åtgärder som då mynnat ut i dessa fullfinansierade program, och deras åtgärder och verktyg.

² *Norsk pedagogisk forskning. En evaluering av forskningen ved utvalgte universiteter og høyskoler.* Askling m fl. Oslo: Forskningsrådet, 2004.

³ Se Hansén, S-E & Ramberg, P., *et al.* (2006). *Evaluering av allmennlærerutdanningen i Norge.* Oslo: NOKUT.

⁴ Følgegruppen har gett ut två delrapporter under 2012, i mars 2013 kommer en tredje (<http://ffl.uis.no/>).

⁵ *Norsk utdanningsforskning – en systemutredning.* Rambøll management, Oslo: KD, 2007.

⁶ *Ressursinnsatsen innenfor utdanningsforskning,* Gunnes & Vabø, Rapport 13/2011. Oslo: NIFU, 2011.

⁷ *Institusjonsforankrede strategiske prosjekter – pedagogikk. En gjennomgang av resultater og effekter.* Divisjon for vitenskap. Oslo: Forskningsrådet, 2011.

⁸ PISA står för *Programme for International Student Assessment* och är ett OECD-projekt, TIMSS står för *Trends in International Mathematics and Science Study* och drivs av IEA.

En föregångare till de tre forskningsprogram som här är i fokus är programmet *Kunnskap, utdanning, læring* (KUL) 2003–2007, som hade som övergripande målsättning att beforska omvandlingarna inom utbildning och mer specifikt, att utvärdera den norska kvalitetsreformen för högre utbildning⁹ och, förändrade villkor för lärande med IKT.¹⁰

Forskningsrådet har dessförinnan administrerat ett antal utbildningsrelaterade forskningsprogram, som t ex. *Kompetanse, utdanning og verdiskaping* (KUV) 1996–2002, *Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøving* (KUPP) 1999–2004 och *Strategiske høgskoleprogram* (SHP) 2002–2011.

Mot bakgrund av detta har Forskningsrådet som del av sitt uppdrag att fungera som förändringsagent – då också vad gäller forskning – och ska genomföra olika uppdrag från departementen av sektorsforskningskaraktär. De uppdrag som Forskningsrådet får kommer till stånd i dialog mellan departement och forskningsråd och så ska också de här aktuella programmen förstås, enligt vad panelen erfarit.¹¹

I vårt arbete har vi utgått från mandatet för evalueringen av de tre forskningsprogrammen (se Bilaga 1). I mandatet uttrycks förväntningar om att utvärderingen ska ge "... anbefalinger om faglige/tematiske prioriteringer, virkemiddelbruk, økonomi samt organiseringen og styringen av aktivitetene." Till detta önskar man från Forskningsrådet att utvärderingen ska behandla ett eventuellt framtida samarbete eller arbetsdelning mellan UTDANNING2020 och PRAKUT. Evalueringen ska omfatta:

- Halvtidsutvärdering av UTDANNING2020
- Slututvärdering av PRAKSISFOU
- Genomgång av PRAKUT och hur programmet ska utvecklas relativt UTDANNING2020

Forskningsrådet önskar en värdering av den vetenskapliga kvaliteten och samhällsrelevans, samt resultatuppnående för PRAKSISFOU och UTDANNING2020, dvs. i vilken mån programmen har bidragit till att möta de utmaningar som låg till grund för de strategiska satsningarna.

Evalueringen ska också ge rekommendationer till åtgärder som kan bidra till ökad internationalisering, ökad tvärvetenskaplighet, och förbättrad samverkan mellan brukare och forskare i praxisinriktad forskning. I samband med detta önskar Forskningsrådet att utvärderingen också behandlar frågor om innovationer inom utbildningssektorn, samt värdera behovet av samverkan mellan olika instanser som Forskningsrådet, KD och andra aktörer inom området.

1.2 TOLKNING OCH AVGRÄNSNINGAR RELATIVT MANDATET

Det är utan tvekan ett mycket ambitiöst och omfattande evalueringsuppdrag som Forskningsrådet har initierat. Förutom att dra slutsatser på grundval av det omfattande bakgrundsmaterial, de analyser och evalueringar som redan gjorts inom ramen för respektive program, så har panelen som uppgift att kommentera kvalitet och utfall av verksamheten, samt att göra rekommendationer för framtida vägval i programmen som pågår. Panelen har i samråd med Forskningsrådet valt att göra en formativ evaluering, dvs. undersöka hur programmen utformas och styrs och därigenom bidra med en framåtriktande och konstruktiv respons på programsatsningarna. Vi har därför arbetat utifrån följande upplägg:

⁹ Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT, www.nokut.no) etableras samtidigt av KD som kvalitetssäkringsorgan för högre utbildning (för analys av lärarutbildningar, se ex. rapport 12:1).

¹⁰ Programmet bestod av 14 forskningsprojekt och finansierades av Utdannings- och forskningsdepartementet med 85,5 MNKR, en del av medlen var öronmärkta, med 13 MNOK till utvärdering av kvalitetsreformen och 25 MNOK till IKT och lärande-forskning (se Forskningsrådet, 2008).

¹¹ Med referens till samtal med företrädare för Forskningsrådet den 11 februari 2013.

För det första, att identifiera de olika delarna i programmen – hur de utformats och är tänkta att fungera – exempelvis vilka verktyg som använts och hur man i programmen identifierar vad som är bra utfall av verksamheten. Detta ger, för det andra, dels möjligheter att identifiera olika delar av programmen, dels arbeta med dynamiken i hur syften, instrument och utfallskriterier inverkar på hur verksamheterna definieras och vad som räknas som mål och resultat.¹² För det tredje, på basis av den inriktning som programmen har, att definiera olika teman och aspekter hos programmen, dels för att strukturera genomgången, dels för att få möjligheter till jämförande analyser och diskussioner av dem.

I sammanhanget är det viktigt att notera att vi valt att just fokusera på programmets inre logik och referenspunkter, t.ex. med avseende på innebörden av vetenskaplig kvalitet eller politisk relevans. Vi har – med tanke på de resurser som varit för handen – valt att inte gå in på kvaliteterna hos de enskilda resultaten – ex. doktorsavhandlingar eller artiklar – utan valt att analysera programmen som helhet.¹³

1.3 OM EVALUERINGSpaneLEN OCH DESS VERKSAMHET

Evalueringen har genomförts av en kommitté med nordiska representanter och en bred utbildnings- och samhällsvetenskaplig kompetens:

- Sverker Lindblad, professor, Göteborgs universitet (ordf)
- Bente Jensen, professor/Ph D och forskningsledare, Aarhus universitet
- Jan O. Jonsson, professor, Stockholms universitet/Nuffield College, Oxford
- Trine Myrvold, forskningssjef, Norsk institutt for by- og regionforskning
- Sven Persson, professor, Malmö högskola
- Annika Bergviken Rensfeldt, Lektor/Ph D, Göteborgs universitet (sekr)

Evalueringspanelen hade sitt första möte i maj 2012 och har därefter mötts vid fem tillfällen under sammanlagt nio mötesdagar. Professor Sverker Lindblad har varit ordförande för panelen och PhD Annika Bergviken Rensfeldt har varit sekreterare. I evalueringen har också Hebe Gunnes, seniorrådgiver vid NIFU, bidragit med en analys av kompetenshöjningseffekter i relation till forskningsprogrammen, något som utgör en av ambitionerna med forskningsprogrammen.

Panelen har kontinuerligt stått i kontakt med Forskningsrådet, som också bidragit med olika typer av dokumentation och information om programmen.¹⁴ Panelen har också samtalat med respektive forskningsprogramms styrelse och ordförande.¹⁵ Utöver detta har närmare hundra personer deltagit i intervjuer och webbenkäter och bidragit med synpunkter kring forskningsprogrammen (förteckning över informanter, se Bilaga 2). Enkätresultaten redovisas i sin helhet, också med kommentarer, i Bilaga 5.

¹² Vi arbetar här med ett dynamiskt nominalistiskt perspektiv (se t ex. Hacking, 1999) på forskningsprogrammen, dvs. hur definitioner identifierar verksamheten och vilka praktiker som behövs för att genomföra den – också också hur olika kriterier för t.ex. relevans och vetenskapligheter får en innebörd för verksamhetens inriktning och genomförande.

¹³ Detta delvis som en konsekvens av utvärderingens upplägg, men också en följd av de resurser som varit för handen för själva utvärderingen. Om detta var ett klokt val får läsaren bedöma.

¹⁴ Panelens kontaktpersoner vid Forskningsrådet och Avdelning for velferd og utdanning har varit Jan-Arne Eilertsen, spesialrådgiver, Eivind Hovden, avdelningsdirektør samt seniorrådgiver Kari Tonhild Aune som koordinerar PRAKSISFOU och PRAKUT och spesialrådgiver Ane Marte Rasmussen som koordinerar UTDANNING2020.

¹⁵ Forskningsprogramstyrelserna består av forskare, brukare och departmentsrepresentanter, ordförandena är professor Svein Lorentzen (PRAKSISFOU), professor Kirsti Klette (UTDANNING2020), professor Bente Aamotsbakken (PRAKUT). Se även Bilaga 2 över informanter.

1.4 RAPPORTENS DISPOSITION

Rapporten består av tio kapitel. I det första kapitlet har vi hittills övergripande beskrivit bakgrund, uppdrag och avgränsningar. I det andra kapitlet tar vi upp upplägget för evalueringen, dess mål och metoder, liksom våra analytiska verktyg; programteori och de sex tematiseringar som rapporten är strukturerad efter. I kapitel 3 går vi igenom de tre forskningsprogrammen, deras ramverk, mål, instrument och aktörer utifrån en programteoretisk formativ utgångspunkt. Kapitel 4–9 behandlar våra tematiseringar; *Vetenskaplig kvalitet* (kap 4), *Relevans* (kap 5), *Internationalisering* (kap 6), *Intellektuell organisering* (kap 7), *Social organisering och kommunikation* (kap 8) samt *Kunskapsfrågan* (kap 9). Varje tema avslutas med Kritisk diskussion och rekommendationer och i det sista kapitlet summerar vi våra *Slutsatser och rekommendationer* (kap 10). Appendix består av åtta bilagor: Mandatet, programinformanter, organisationskiss, intervjufrågor, webbsurvey, projektförteckning, dokumentunderlag samt Enkätutdrag - publikationer.

1.5 ÖVERSIKT ÖVER PROGRAMMEN

Tabell 1. Programöversikt för PRAKSISFOU, PRAKUT och UTDANNING2020.

	PRAKSISFOU Praxisrettet FoU for barnhage, grunnopplæring og lararutdanning	PRAKUT Praxisrettet utdanningsforskning	UTDANNING2020 Norsk utdannings-forskning fram mot 2020
Tidsperiod	2005-2010 (slutfört)	2010-2014	2009-2018 (mittvägs)
Resurser	154 milj NKR (varav 10 milj öronmärka inriktning funktionsnedsättning)	115 milj NKR	422 milj NKR (208 milj kr 2008-2013)
Utlysningar och Ansökningar	4 st, 2006 och 2007 (2 mot förskola, 2 mot skola) 70 ansökningar	3 st: 2011 og 2012 43 från högskolesektorn, 38 från universitetssektion, 3 från institutsektion.	7 st: 2009 och 2011, stora breda, 3 mindre målriktade 220 ansökningar, från universitet, institut och högskolorna
Antal projekt	32	11	41 (varav 19 förprojekt, och 22 forskningsprojekt)
Projektägare	Läraryhögskolor/några institut inom förskoleområdet	3 st förskollärarytb. (högskolor), 5 st lärarytb., 2 st vid centra och ett vid institut (vid högskolor og universitet)	Universitet (15 st), högskolor (13 st), forskningsinstitut (9 st), integrerade 4 st
Inriktning	Stärka forskningskompetens inom lärarytbildning Lärarytbildningarna aktiv part i projekten Brukarymedverkan	Stärka FoU-kompetensen Stärka kunskapsunderlaget i lærarytbildning Brukarymedverkan	Stärka internationellt och högkvalitativ utbillynings-forskning. Etablera tvärvetenskap og etodmångfald. Stärka forskningskapacitet inom prioriterade områden
Teman	1. Läranydeprocesser og læranydeutbyte, barnehagens innehåll og barns læranyde og utveckling 2. Organisering för læranyde. Barnehagen som organisation. 3. Yrkespraksis og lærarytbildning. Relationen yrkespraksis og förskole-lärarytbildning.	1. Läranyde i förskolan 2. Läranyde i grundutbillydningen 3. Lärarytbildning og professionsutveckling 4. Läranyde i olika samhållskontexter og arenor	1. Utbillydningens mål, innehåll, undervisnings- og arbetssått 2. Vårderingsformer, læranydeprocesser og læranydeutbyte i utbillydningarna 3. Styrring, ledarskap og organisering av utbillydningsoch forskningsinstitutioner 4. Utbillydning og samhålle
Projektledare	18 kvinnor, 14 män	3 kvinnor, 9 män	19 kvinnor, 22 män

kön, akademisk position	21 professorer, 11 forskare/førsteam.	9 professorer, to førsteam	17 professorer, 20 forskare/førsteam., 4 övr
Rekrytering	26 doktorander, 3 postdocs	8 doktorander, 6 postdocs	19 doktorander, 7 postdocs
Geografisk spridning	Mycket bred	Inga projekt norr om Trondheim	Koncentrerad till Oslo och Østlandet

I Tabell 1 presenteras PRAKSISFOU, PRAKUT och UTDANNING2020 översiktligt. Därefter följer en enkel beskrivning av de aktörer som direkt eller indirekt medverkar i genom programmen för att ge den oinvidde läsaren en bild av det sociala sammanhang inom vilket programmen utspelar sig.

Tabell 1 beskriver programmen, deras omfattning och inriktning, samt antalet utlysningar om medel och om projekt inom programmen. Vi kan utläsa att det är stora summor det handlar om per program, och totalt blir det 691 milj NKR som programmen förfogar över. Enligt NIFU (2011) motsvarar detta cirka 10 procent av utbildningsforskningens resurser.

1.6 ÖVERSIKT ÖVER AKTÖRER INOM FÄLTET

Programmen ingår i en struktur med olika aktörer som på olika sätt antas styra Forskningsrådet eller som ingår i programmen på olika sätt. Det visade sig viktigt för evalueringspanelen att få en bild över detta – och då också att redovisa den bild som vi arbetat efter. I sammanhanget vill vi påpeka att antalet centrala aktörer i forskningsprogrammen är begränsat, vilket kan leda till problem på sikt vad gäller olika typer av jäv, exempelvis delikatessjäv. Samtidigt vill vi påpeka att vi inte kunnat notera sådana problem vid våra genomgångar.

Vi har valt att redovisa den organisationsskiss panelen tagit fram i Bilaga 3.

Organisationsskissen beskrivs, och kan också läsas fristående, i det som följer. De aktörer som finns med i beskrivningen har antingen en styrningsrelation till Forskningsrådet, eller så är de representerade i programstyrelserna (i skissen markerad med en röd, streckad linje).

ORGANISATIONSBESKRIVNING

Norges forskningsråd har det operativa ansvaret för forskningsprogrammen. Programmens inriktning och programplaner har, inom de ramar som angetts i departementets uppdragsbrev till Forskningsrådet, utformats av planeringsgrupper utsedda av Forskningsrådet som varit sammansatta av forskare och brukare. Därefter har Forskningsrådet tillsatt programstyrelser för respektive forskningsprogram, där representanterna i vissa fall, helt eller delvis, sedan också ingått i planeringsgrupperna. Inom Forskningsrådet är det Avdelningen för Samfunn og helse som administrerar utbildningsforskningen. Samfunn og helse (liksom Energi-, resurs- och miljøavdelningen) bedriver ”handlingsrettede” forskningsprogram (på engelska närmast policy-oriented research) och vill därmed främja forskning med stor samhällsrelevans. Dessa program beskrivs på följande sätt:

”Handlingsrettede programmer er primært innrettet for offentlig sektor og bransje- og interesseorganisasjoner. Denne programtypen skal for eksempel gi bedre kunnskapsgrunnlag for politiske beslutninger og for planlegging på forskjellige forvaltningsnivåer” (www.forskningsradet.no).

Forskningsrådet samarbetar här med tolv departement kring forskning som ska ligga till grund för politikutformning, förvaltning samt för utveckling av offentliga tjänster. På utbildningsområdet är det primärt *Kunnskapsdepartementet* (KD) som är samarbetspartner för Forskningsrådet. KD har flera roller inom forskningspolitiken:

1. KD ansvarar för den norska forskningspolitiken. Denna handhas av *Forskningsavdelningen*. Avdelningen är också myndighetsstyrelse för Forskningsrådet.
2. KD är ägardepartement för de statliga forskningsinstitutionerna universitet och högskolor. Dessa handhas av *Universitets- og høyskoleavdelingen*.
3. KD är sektordepartement för forskning, dvs. det departement som har det övergripande ansvaret för kunskapsbyggande inom utbildningsområdet. Detta handhas av avdelningen *Analyse, internasjonalt arbeid og kompetansepolitikk (AIK)*. Avdelningens arbetsuppgift är främst strategier för forskning inom utbildningsområdet och forskningsprogram, vilka bedrivs i samarbete med övriga avdelningar inom departementet. KD har valt att organisera sin verksamhet på så sätt att den avdelning som har ansvar för ett visst område (t.ex. grundskola, förskola, högre utbildning) också har ansvar för att sammanställa kunskap inom detta område. På så sätt förankras forskningspolitiken i de olika avdelningarna. AIK-avdelningen samordnar detta arbete och fungerar som pådrivare för utvecklingen av forskningspolitiken inom de olika områdena. Uppdragsbrev knutna till programmen för utbildningsforskning från KD till Forskningsrådet utgår också ifrån AIK-avdelningen.

KD har som princip och som ett önskemål velat delta i programstyrelsen för de utbildningsprogram som de finansierar i Forskningsrådet. Flera av departementets avdelningar har också varit representerade i programstyrelserna.¹⁶ *Utdanningsdirektoratet* (www.udir.no/) är ett statligt verk under KD med ansvar för förskola, grundskola och högre utbildning. Direktoratet fanns också representerat i programstyrelsen i PRAKSISFOU.

Statliga universitet och högskolor, inklusive lärarutbildningarna, har en central roll i programledningen för alla de tre programmen. Dessutom deltar svenska och danska forskare i programstyrelserna. I programledningarna är brukarna representerade av *Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)* och fackföreningen *Utdanningsforbundet*. I PRAKUT är KS representerat genom en avdelningsledare från en kommun. Utöver dessa aktörer är också forskningsinstitutsektorn representerad i programstyrelsen för PRAKUT.

Från och med 2012 har Forskningsrådet ansvar för ett eget *Kunnskapssenter for utdanning*. Detta centra är för närvarande under uppbyggnad och har till uppgift att sammanställa resultat från utbildningsforskningen och göra dessa tillgängliga för myndigheter och för allmänhet.

¹⁶ Dag Thomas Gisholt, som nu är chef i Utbildningsdirektoratet, representerade från början Förskoleavdelningen i KD i programstyrelsen för PRAKUT.

2 UPPLÄGG FÖR UTVÄRDERINGEN: MÅL, METOD OCH ARBETSGÅNG

I kapitel 1 redogjorde vi för uppdraget från Forskningsrådet, vilken innebörd vi gav det, samt vilka uppgifter vi som evalueringspanel stod inför. Vi ska här utveckla detta ytterligare med avseende på hur vi hanterat utvärderingen av de olika programmen och utmaningen att ge synpunkter och förslag på programmen.

En viktig punkt är att utvärderingen ska vara formativ¹⁷, med det menar vi att det ska vara möjligt att dra lärdom av utvärderingens resultat och utveckla de forskningsstrategiska satsningarna. Vi ser oss emellertid inte själva som deltagare i program och satsningar, utan som ”utomstående”, som kritiskt granskar programmets upplägg och resultat, men som gör detta för att bidra till förbättringar av programmet. Utifrån detta ska vi här presentera upplägget för vår utvärdering – som programteori – samt hur vi gått tillväga för att informera oss om programmen och deras utfall. Detta ger också underlag för att konkretisera vårt uppdrag – vad vi vill åstadkomma med utvärderingen.

2.1 PROGRAMTEORI

I en mål- eller beslutsorienterad utvärdering och som vi i detta arbete valt att utgå ifrån i vårt arbete, så fokuserar man på målsättningar och resultat. Utvärderingsformen är baserad på en mål/medeltankegång där avsikten är att mäta effekterna av en aktivitet – till exempel ett program, en åtgärd eller en omorganisation – i förhållande till målsättningarna för aktiviteten. Resultaten av utvärderingen kan sedan ingå som en premis i det vidare beslutsfattandet knutet till insatsen som görs. I denna typ av utvärdering, är en huvudfråga om de resultat som uppnåtts är i överensstämmelse med de mål som har satts upp, och i vilken utsträckning och på vilket sätt detta i så fall beror på den aktivitet eller insats som granskas¹⁸.

Den utvärdering av forskningsprogram vi här har att göra med, är till största delen en målutvärdering och frågeställningen är: I vilken utsträckning uppnås de programmål som satts av Kunnskapsdepartementet och genom Forskningsrådets programbeskrivningar och programplaner?

Ett verktyg för att genomföra utvärderingsforskning är *programteori*¹⁹, när utvärderingen har utgångspunkten att initiativtagarna har förväntningar på åtgärdernas implementering och effekter. Programteori innebär att forskaren först försöker att kartlägga de program- eller åtgärdsansvarigas antaganden om hur medlen/verktygen ska leda till de önskade målen, för att därefter undersöka om dessa effekter faktiskt uppstår. Frågan är; vilka mekanismer antogs i utgångsläget verka för att medlen/verktygen skulle leda till måluppfyllelse och i vilken grad har dessa mekanismer fungerat som man tänkt? En sådan rekonstruktion av programinsatsen, där utvärderaren upprättar en mer eller mindre detaljerad kedja över de förmodade utvecklingsstadierna i ett program, kallas ofta ”programteori”²⁰. Programteorin synliggör vilka mekanismer som antas vara igång för att insatsen – eller ”input” – ska leda till önskade resultat, ”output” eller ”outcome”. Output refererar här till det

¹⁷ Distinktionen mellan formativ och summativ utvärdering har gett upphov till olika definitioner. Vi går här tillbaka till Scriven (1967). Med metaforen matlagning står formativ utvärdering för kockens provsmakning och summativ för gästens utlåtande.

¹⁸ Sverdrup, S. (2002). *Evaluering. Faser, design og gjennomføring*. Fagbokforlaget, Bergen.

¹⁹ Weiss, C. (1998). *Evaluation*. New Jersey: Prentice-Hall.

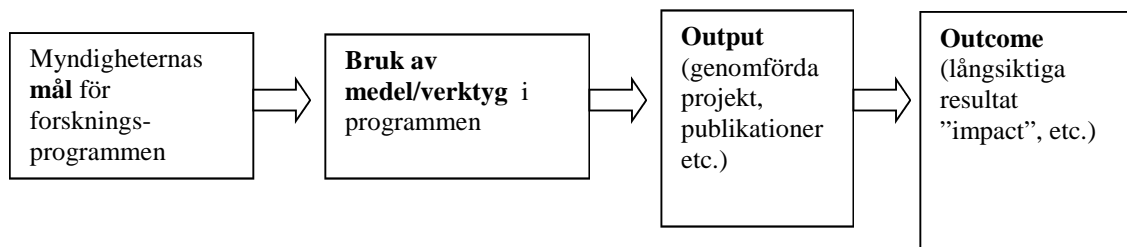
²⁰ Sverdrup (2002, s. 64).

omedelbara resultatet, t ex. de genomförda projekten och publikationer från dessa, medan ”outcome” har att göra med de mer långsiktiga resultaten av en given strategi, t.ex. en mer lärande organisationskultur inom någon form av utbildningsinstitution.

Programteori innebär också att vi tittar på om i vilken grad praxis har utvecklats i förhållande till de verktyg som används. I den utsträckning vi kan säga att PRAKSISFOU och UTDANNING2020 har lyckats, kan frågan ställas om detta är ett resultat av att diagnosen var riktig, dvs. att man träffade rätt vad gäller målen för forskningsprogrammen, att teorin kring verktygen (sambandet mål/medel) var korrekt, eller att själva användningen av verktygen och implementeringen var lyckad? I den utsträckning man har misslyckats kan man också ställa motsvarande fråga om *varför*, var diagnosen fel, var målen orealistiska, var mål/medel-teorierna svaga eller var det implementeringen och medlen som slog fel?

EN ENKEL PROGRAMTEORI FÖR UTVÄRDERING AV FORSKNINGSPROGRAMMEN

Figur 1. Programteori för programutvärdering.

Denna modell beskriver också gången i vår utvärdering. Vi försöker informera oss om hur de olika delarna ser ut i modellen för varje program: deras mål, instrument, resultat och konsekvenser. Med vårt kunskapsintresse är det av särskild vikt att förstå hur aktörerna själva definierar och reglerar verksamheten. Detta är – som vi ser det – en av grunderna i en formativ utvärdering. Hur hänger de olika delarna samman och hur fångas innebörden av programmet genom de verktyg som används? Modellen ger därvid möjlighet att göra retrodiktioner, att ”retrodiktivt” analysera när något skulle kunna ha blivit annorlunda i utvecklingen av en händelse²¹ för att identifiera avgörande punkter i programmet.

Ett problem i sammanhanget rör frågor om utfall relativt de förhoppningar som ställs på dessa forskningsstrategiska satsningar som presenterats i det inledande kapitlet. Det är omfattande förväntningar på programmen i olika hänseenden, vilket gör att utfallet i praktiken inte blir synligt förrän på längre sikt än vad som nu är möjligt att skönja, eller ingår i en komplex process där resultaten av verksamheten kan erhålla mångahanda innebörder. Vad vi idag kan åstadkomma är ”good reason essays” rörande utfallet.

2.2 ASPEKTER HOS PROGRAMMEN OCH TEMAN FÖR UTVÄRDERINGEN

Utifrån ovanstående programteori har vi identifierat olika aspekter som motsvarar de olika stegen i programmen:

- *Programmets bakgrund och hantering:* Detta avser fånga mål och förväntningar på programmen och hur detta hanterats på olika nivåer, från departement och Forskningsrådet till de olika programmen och deras styrgrupper.

²¹ Begreppet retrodiktion är hämtat från von Wright (1983) och idéer kring händelselogik (logic of event).

- *Instrument*: Med detta förstår vi de verktyg som utnyttjats i programmen och hur de hanterats. Dessa rör olika praktiker som utlysningar och bedömningar av ansökningar, men också andra verksamheter som konferenser m m.
- *Forskning*: Enligt vår modell kan forskningsverksamheten också ses som ett instrument för att förverkliga målen för verksamheten. Vilken forskning har genomförts och hur har denna hanterats inom programmen?
- *Resultat*: Denna aspekt knyts här mer specifikt till själva programmen och vad de åstadkommit i form av publikationer, deltagande av olika grupper i forskningen och insatser för att kommunicera verksamheten.
- *Utfall*: Vad kan vi säga om vad verksamheten åstadkommit relativt de förväntningar som ställts på den – är det exempelvis rimligt att de resultaten kan åstadkomma det utfall som förväntats?

Detta är alltså dessa aspekter som utvärderingen ska arbeta med utifrån modellen. De säger emellertid inte något om programmets karaktär och inriktning. Som vi tidigare nämnt, har vi därför arbetat med tematiseringar i de undersökningar som vi genomfört.

I utvärderingsarbetet har vi valt att hålla isär de tre programmen PRAKSISFOU och PRAKUT respektive UTDANNING2020, men att undersöka dem på ett likartat sätt. Efter inledande genomgångar av forskningsprogrammen drog panelen slutsatsen att följande teman (A–F nedan), är viktiga för att förstå programmen och hur de hanterats av olika aktörer. Givet vår formativa inriktning är poängen att beskriva och analysera hur dessa teman hanterats inom respektive program:

- Vetenskaplig kvalitet* – Hur hanteras och definieras vetenskaplig kvalitet i programmen? Vilken forskningskvalitet kan projekten sägas ha sammantaget?
- Internationalisering* – Hur förstås internationalisering, hur mäts det, och hur rapporteras det?
- Relevans* – För vem eller vad ska forskningen göras relevant, vilka är aktörerna och vilken samverkan rapporteras?
- Intellektuell organisering* – Vilken disciplinär sammansättning finns och eftersträvas? Vad menas med t ex. med tvär- och mångvetenskap?
- Social organisering* – På vilka sätt är social organisering framskriven och iscensatt (t ex. genom forskarnätverk, samverkan med brukare osv.)? Vilka kanaler och former för resultatsspridning tas i bruk i program och projekt? Bidrar detta till målen i programmen (bl a kring innovation och kunskapsunderlag för beslutsfattare och professioner)?
- Kunskapsfrågan* – Vad blir kunskapsobjekt i program och projekt och vad ses som resultat? Hur identifieras t ex. ”praxisretted forskning”? Vad blir forskningsbidraget till utbildningsforskning?

2.3 DATAINSAMLING OCH PRODUKTION AV INFORMATION

Vårt arbete grundas på följande information:

1. Analyser av strategiska dokument: bakgrunder och uppdragsbrev, utlysning- och ansökningsmaterial, program- och handlingsplaner, portföljeanalyser, utvärderingar, slutrapporter osv., från KD, Forskningsrådet, programstyrelserna och andra instanser²²
2. Analyser av information om projekten som projekt- och framdriftsrapporter – hur de beskrivs och bedöms och hur man inom programmen följer upp och utnyttjar projekten
3. Publikationsanalyser – Främst projektens publicerade vetenskapliga produktion, men även populärvetenskaplig rapportering

²² En förteckning över detta dokumentunderlag finns i Appendix i Bilaga 7.

4. Webbaserade enkäter till olika aktörer i projekt och program. Dessa rör projekten, kontakter mellan olika aktörer, samverkan forskning – lärarutbildning samt bruk av forskningen
5. Intervjuer med centrala aktörer som programledning, projektdeltagare och olika brukare
6. Möten med programgrupper för att beskriva och analysera programmen och deras utveckling.

2.4 EN TABLÅ ÖVER UPPLÄGGET FÖR EVALUERINGEN

Härefter följer hur vi i utvärderingen har kombinerat aspekter och teman för att identifiera vårt uppdrag relativt de överväganden som vi gjort samt utnyttjad information.

Tabell 2. Aspekter och teman i utvärderingen av PRAKSISFOU, UTDANNING2020 OCH PRAKUT.

Teman Aspekter	1. Uppdrag och program	2. Instrument	3. Forskning	4. Resultat	5. Utfall
A Vetenskaplig kvalitet	Uppdrag Programplan Förarbeten	Utlysningar Särskilda satsningar Ansökningsbedömn Projektbeviljningar Budgetprioriteringar (ex stora-små projekt) Inrapporteringskrav Rekryteringstjänster	Andra forskningsprodukter Programkonferenser Portföljanalyser Forskarskolor	Resultatredovisningar Publikationer Resurseffektivitet Kompetensutveckling	Bedömningar av kvalitet och "impact" (projektledare, andra nyckelpersoner) Forskningsanknuten lärarutbildning?
B Internationalisering	Uppdrag Programplan Förarbeten	Utlysningsskrav på internationalisering Samverkan Forskarutbyte	Portföljanalyser Publiceringsanalyser	Publikationer: internationellt Konferensdeltagande, nätverk, samarbeten Andel och typ av internationella aktiviteter	Bedömningar av internationellt samarbete och internationell publicering
C Relevans	Uppdrag Programplan Förarbeten	Begränsningar i inriktning och vem som kan söka	Kunskapsunderlag Brukarpresentationer	Infrastrukturer för samverkan	Uppskattning av hur forskningen tagits i bruk och vad den medfört.
D Intellektuell organisering	Uppdrag Programplan Förarbeten	Utlysningsskrav Projektbeviljningar Portföljpresentationer Teori- och metodsatsningar	Analys av utbildningsforskning Kunskapsöversikter Publiceringsanalyser	Tvär- och mångvetenskapliga projekt Förstärkning av pedagogikfagen	Teori- och metodutveckling? Tvär- och mångvetenskap? Etablering av nya fält?
E Social organisering	Uppdrag Programplan Förarbeten Handlingsplaner för spridning	Brukarsamverkanskrav Programkonferenser Projektorganisation Forskningskoordinator	Samverkansapproacher ("lärande organisation"), gränsövergångar mellan fag	Grad av samverkan Brukarinflytande Samverkan mellan projekt Innovation/implementering Resurseffektivitet	Etablering av nya samverkansformer? Starkare koppling forskning-lärarutbildning
F Kunskapsfrågan	Uppdrag Programplan Förarbeten	Projektbeviljningar Budgetprioriteringar Programkonferenser	Portföljanalyser Brukarsamverkan	Publikationstyp Kunskapsöversikter	Hantering av kunskapsfrågan? Kunskap och innovation?

Tabell 2 åskådliggör inriktningen på utvärderingen – vad vi granskar och vilken betydelse detta har för vårt arbete. Aspekterna uttrycker den bakomliggande programteorin, medan de olika teman belyser kvaliteter i programmen.

2.5 PROGRAMAKTÖRER

Inom ramen för evalueringsarbetet har ingått att identifiera och nå nyckelpersoner eller grupper för att följa upp programmets inriktning, resultat och utfall. De aktörer som är direkt involverade i eller adresseras genom forskningsprogrammen PRAKSISFOU, PRAKUT och UTDANNING2020 kan grovt delas in i fem huvudgrupper som delvis överlappar varandra:

Uppdragsgivare – Utförare – Målgrupper – Intressenter – Brukare

Dessa huvudgrupper kan definieras enligt följande (i Bilaga 2 redovisar vi också samtliga som deltagit intervjuer och samtal utifrån dessa roller):

Uppdragsgivare	De politiska aktörer som avsätter medel och formulerar uppdraget för programmen i samverkan med andra samhällsaktörer (intervjuer KD, Udir)
Utförare	De instanser, grupper eller individer som får uppdraget att utforma och verkställa programsatsningar (intervjuer Forskningsrådet, programstyrelser, representanter)
Målgrupper	De grupper och konstellationer av aktörer som projektutlysningarna är öppna för och som involveras (webbenkät projektledare, kompetensanalys)
Intressenter	De grupper och instanser som bevakar, följer upp och utvärderar programmen och projekten, deras inriktning och resultat, främst från forsknings- och politikområdena (intervjuer)
Brukare	De grupper som forskningsatsningarna har till syfte att bidra med kunskap till (i bred bemärkelse inom utbildning- och lärandesammanhang, skol- och barnehageverksamhet osv.) (intervjuer brukarrepresentanter)

De två första grupperna, uppdragsgivare och utförare omfattar främst representanter från Forskningsrådet och representanter från departement med god insyn i programmen, vilka har intervjuats (se Intervjufrågor i Bilaga 4). I denna grupp finns en stor grad av överlappningar, inte minst med gruppen intressenter men också i dubbla roller, som utförare och målgrupp t ex. Det vi benämner målgruppen här har begränsats till de som är, eller har varit, projektledare i något av programmen, dessa har omfattats av en nätbaserad enkätundersökning. När det gäller brukarna har vi nått de som är brukarrepresentanter i programstyrelserna. Därutöver har vi fått begränsa oss till de undersökningar som tidigare gjorts kring genomslag, uppskattningar av resultatspridning och etablerade nätverk, samverkansformer osv.

I evalueringsarbetet har vi också gjort två kompletterande undersökningar som vi redovisar mer utförligt i avsnittet som följer (3.5). Det vi gjort, och som är en följd av att panelen ville kunna uttala sig något mer om utfallet av programsatsningarna är:

- en webbaserad enkätundersökning (presenteras i Bilaga 5 och i olika avsnitt i rapporten) som riktar sig till projektledarna inom de tre forskningsprogrammen
- en statistikundersökning med hjälp av NIFU och Hebe Gunnes, för att kunna analysera utfallet av programsatsningarna i termer av kompetenshöjningseffekter spritt över institutioner som fått medel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020.

Därutöver har vi gjort två enklare kartläggningar, ett av projekten och ett av forskarskolor, dessa presenteras i det som följer.

PROJEKTEN

Projektet beskrivs i Appendix (se Bilaga 6) utifrån följande sex kriterier: 1) Projekttitel, 2) anslag, 3) projektledare 4) projektansvarig institution, 5) ämne, och 6) projektslut. Denna översikt ligger också till grund för det som presenterades i tabell 1, och vi knyter också an till den i de olika avsnitten framöver. I förteckningen går att utläsa vilka grupper programmen gett anslag, bl a. vilka institutioner och ämnesinriktningar som tilldelats medel, också baserat på de temainriktningar forskningsprogrammen PRAKSISFOU, PRAKUT och UTDANNING2020 etablerat: PRAKSISFOU och PRAKUT med orientering mot lärarutbildning och en viss dominans av ämnesdidaktik. UTDANNING2020 med ett stort antal projekt betecknade som tvär- eller flervetenskapliga och med

övervikt på Oslo- og østlandsområdet i deltagende institutioner. Omfattningen av projekten i tid og projektbudget følger også programriktningarna.

FORSKARSKOLOR

Som en del av programmets mål og utlysninger har insatserna för att rekryteringen av doktorander og postdocs varit viktiga. En inte obetydlig del av programmene står för denna rekrytering: PRAKSISFOU har haft 26 doktorander og 3 postdocs, PRAKUT har 8 doktorander, 6 postdocs, og UTDANNING2020 har 19 doktorander og 7 postdocs. Gruppen utgör en målgruppe i den kartläggning vi utfört og nämnde ovan, og som beskriver kompetensutvecklingstendenser inom de institutioner som erholdt medel i PRAKSISFOU og UTDANNING2020 og för att etablere den forskningsorientering og kompetensutveckling som efterfrågas för lærerutbildningarna. PRAKSISFOU:s doktorandsatsning innebar spesifikke utmaninger når det gjaldte praksisförankring og relation till institusjon og disiplinär förankring (Borgen, Opheim, Prøitz, 2009). På senere tid har også den nasjonella samordningen av forskerutbildning utvecklats.

Inom ramene för PRAKSISFOU og numera, en del av PRAKUT utgör en forskerskole ett projekt, nemlig *Nasjonalt forskerskole for lærerutdanningene*, NAFOL, som opprettades genom Forskningsrådet för årene 2010–2016. Forutom NAFOL finns det i nulaget ytterligere en nasjonell forskerskole, NATED, *The National Graduate School in Educational Research* för årene 2008–2016, som Forskningsrådet finansierer. I tabell 3 som følger har vi oversiktligt presentert de båda forskerskolene:

Tabell 3. Oversikt over de nasjonella forskerskolene i utdanningsvitenskap, NAFOL og NATED.

	NAFOL: Nasjonal forskerskole for lærerutdanning	NATED: The National Graduate School in Educational Research
Tidsperiode	2010–2016	2008–2016
Finansiär	PRAKSISFOU/PRAKUT för Forskningsrådet. samt høgskolor og universitet	Forskningsrådet, samt høgskolor og universitet
UH-sektor	24 universitet og høgskolor, främst lærerutdanningsinstitusjoner	6 universitet, 1 høgskole
Värdinstitusjon	NTNU	Universitetet i Oslo
Resurser	40 milj under 8 år (Forskningsrådet)	23 milj (Forskningsrådet)
Antal stipend.	105 st	55 st
Forskerskolens organisering	Nätverksorganisasjon som erbjuder bl.a. profesjonsinrettede kurser, projektutformningsstöd, og handledningseksperter,	Gemensamme forskningsaktiviteter og kurser, inom tematiske områdene, design, metode og analys.
Inriktning	Flervitenskaplig, profesjonsinrettede, orientering mot kompetensutveckling, yrkesverksamme, lærerutbildere viktig målgruppe	Utdanningsvitenskaplig orientert, organisert i spesialiseringar, internasjonell approach, inrettede på forskningsprosessen
Programtema	1. Fag- og yrkesdidaktikk 2. Læreres samfunnsmandat, profesjonsforståelse og profesjonsutøvelse	1. Språkutvikling, tekstforståelse og literacy 2. Undervisning og læring i fag 3. Styring, ledelse og organisering i skolen 4. Høyere utdanning og profesjonslæring

Både forskerskolene samspeiler förmoder vi, om än på ulike sätt, t ex. gjennom sin fagmessige og sosiale organisering, med de forskningsprogram som her evalueres. For NAFOL:s del sammanfaller tematiken med PRAKUT:s mål og prioriteringer att øke kapasiteten på lærerutbildningarna (se även

PRAKUT:s programplan). NATED är inte på samma sätt knuten till särskilda programsatsningar, utan beviljades medel i nationell konkurrens med andra discipliner om att få bedriva forskarskola.

NATED har i sina teman ämnesdidaktiska frågor, skolans styrning och ledning, samt högre utbildning- och professionsområden som specifika fokus. NAFOL:s övergripande målsättning är att styrka kvaliteten i alla typer av lärarutbildning, genom att organisera och involvera lärarutbildningsinstitutionerna och praksissamverkan i forskarutbildningen. NAFOL har huvudsakligen två tematiska områden: *Fag- og yrkesdidaktikk* samt *Læreres samfunnsmandat, profesjonsforståelse og profesjonsutøvelse*. I nuläget är det 24 lärarutbildningsinstitutioner som deltar och ett hundratal doktorander involverade i NAFOL. NATED omfattar sex universitet och sammanlagt ett femtiotal doktorander.

Under tiden för programsatsningarna som här utvärderas, har ett uttalat nationellt mål varit att samordna forskarutbildningarna inom utbildningsforskningen i Norge (Askling *et al.*, 2004; Vabø & Tomtø, 2010; Forskningsrådet, 2011²³). I likhet med andra länder så diskuteras genomströmningen och stipendiaterens prestationer under forskarutbildningen, vad en PhD ska innebära, om den bör differentieras och vad den bör kvalificera för, vilket inkluderar arbetsmarknadsvillkor, också utöver UH-sektorn, och liknande.²⁴ Schablonbeloppen för doktorand och postdocs fastställs av departementet för treårsperioder (för 2013, ca 900 000 kr).²⁵

Under 2013 ska båda forskarskolorna utvärderas. NATED ingår i mittvägsutvärderingen²⁶ av de fem forskarskolorna som fick medel från 2008. Utvärderingen ska specifikt behandla progression och måluppfyllelse, men också övergripande själva inrättandet och organiseringen. Relationen mellan forskarskolorna och deltagande institutioner ordinarie forskarutbildning är en specifik fråga. Utvärderingen av NAFOL diskuteras i PRAKUT:s programstyrelse i februari 2013, och har bland annat att ta ställning till de pågående utvärderingarna.

2.6 KOMPLETTERANDE UNDERSÖKNINGAR

ENKÄTUNDERSÖKNINGEN

I den enkätundersökning som genomförts har vi riktat oss till projektledarna för projekten. I Bilaga 5 finns enkäten som helhet redovisad och summerad. Enkätfrågorna ställdes på norska, och pågick under en treveckorsperiod med två påminnelser. Enkäten gick ut och sammanställdes via det webbaserade enkätprogrammet Questback. I bilagan redovisar vi demografi och svar programvis.

Sammantaget har programmen 75 forskningsprojekt: PRAKSISFOU 32, PRAKUT, 11 samt UTDANNING2020 22, inkl. 19 pilotprojekt, dessa är dock undantagna i enkäten. Detta motsvarar 57 unika individer i vår enkät. Det finns alltså en hel del person-överlappning mellan projekten.

Svarsfrekvens och bortfallsanalys: Enkäten gick ut till dessa 57 och 48 svarade vilket ger en bortfall om 16 procent. Över programmen är svarsfrekvensen som följer; 21 (av 21) från PRAKSISFOU, 13 (av 22) från PRAKUT och 17 (av 20) från UTDANNING2020. PRAKSISFOU-gruppen omfattar de projekt som är slutförda, övriga är överförda till PRAKUT-gruppen, därav PRAKUT:s utökning. För UTDANNING2020:s del är det två projekt som inte startat som inte omfattas av enkäten. Bortfallet omfattar främst PRAKUT där 13 av 22 har svarat, vilket kan bero på att flertalet projekt är i en mycket tidig fas, eller redan anser sig svarat på frågor om PRAKSISFOU.

²³ Forskningsrådet (2011). *Institusjonsforankrede strategiske prosjekter – pedagogikk. En gjennomgang av resultater og effekter*. Divisjon for vitenskap. Oslo: Forskningsrådet.

²⁴ Se t ex. Forskningsrådet /UHR (2012). *PhD education in a knowledge society* (NIFU, 2012), *En ph.d.grad for fremtidens behov? Kunnskap, ferdigheter, generell kompetanse* (UHR, 2012), *Etterspørsel etter og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020*. Oslo: Forskningsrådet /UHR.

²⁵ Se http://www.forskningsradet.no/no/Personalkostnader_og_stipendsatser/1183468209187 Hämtat 2013-02-28.

²⁶ Forskningsrådet (2013). Mandat og oppdragsbeskrivelse for midtveisevaluering av fem nasjonale nettverksforskingskoler, vedlegg sak 07/13. Oslo: Forskningsrådet.

Några få individer har finansiering från flera program och dessa har fått enkäten endast vid ett tillfälle. Vissa bortfall beror på det sistnämnda, att ha dubbla programtillhörigheter innebar en osäkerhet i att svara, men också sjukdomsfrånvaro och att enkäten hade önskats på engelska .

Undersökningen omfattar 17 frågor, både vissa registerdata, opinionsfrågor och öppna frågor ingår. I frågorna har vi främst riktat fokus på projektets kännetecken, betydelse, kontakt med andra aktörer, bruk av forskningen, och i viss mån också på forskningsprogrammet och Forskningsrådets betydelse för projektet.

I undersökningen har vi upprepat några av frågorna från den tidigare undersökning som NIFU (Borgen, Opheim & Prøitz, 2009²⁷) ställde till PRAKSISFOU-deltagare, och då bl a. till projektledare, och som Opheim kunde bistå panelen med i sin helhet. Dessa frågor gäller vad som kännetecknar projektet och om ”Det gjennomføres i samarbeid med aktører i praksisfeltet”, eller ”med andre (nasjonale) forskningsmiljøer”, och om ”Problemstillingen(e) er utformet for å bidra til løsninger på konkrete utfordringer i praksisfeltet”. Vi redogör för jämförelserna med NIFU-STEP:s undersökning från 2009 och vår egen för 2013 i bl a. kapitel 8 om Social organisering och kapitel 5 om Relevans.

KOMPETENSINVENTERINGEN

I den andra kompletterande undersökningen ställde vi frågan: Går det att skönja kompetenshöjningar institutionsvis, framförallt inom lärarutbildningsinstitutionerna och i områden under etablering, som förskoleområdet? Undersökningen är baserad på två mätpunkter, år 2005 och 2011, och gör jämförelser mellan institutioner som erhållit medel i stor eller mindre utsträckning från programsatsningarna PRAKSISFOU och UTDANNING2020, och sådana som inte fått tilldelning från programmen. Undersökningen som helhet går också att ta del av i ett så kallat arbetsnotat från NIFU (2013) under titeln ”Kompetansheving ved utdanningsforskningsmiljøene”.²⁸ Vi presenterar relevanta delar av denna undersökning i kapitel 4: *Vetenskaplig kvalitet – Kompetensutveckling och publicering*.

Nästa kapitel kommer att behandla programmen och de förväntningar som är förbundna med dem. Vi redogör för forskningsprogrammets styrningsdokument, främst uppdragsbrevet från Kunnskapsdepartementet (tidigare Utdannings- og forskningsdepartementet) till Norges forskningsråd och Forskningsrådets programplaner för de tre programmen. I kapitlet efter detta belyser vi hur programmen fungerar med avseende på de tematiska aspekterna i evalueringen har valt.

²⁷ Borgen, Opheim & Prøitz (2009). *PRAKSISFOU 2005-2010: Vurdering av forskningsprogrammet Praksisrettet FOU for barnehage, grunnopplæringen og lærarutdanningen*. Oslo: NIFU-STEP.

²⁸ Se webbadress: <http://www.nifu.no/publications/1014427/>

3 PROGRAM OCH PROGRAMTEORIER

3.1 EN ÖVERSIKT ÖVER PRAKSISFOU

UPPDRAGSBREVET FRÅN DEPARTEMENTET

2005 fick Norges forskningsråd i uppdrag av Utdannings- och forskningsdepartementet att etablera ett praxisinriktat forsknings- och utvecklingsprogram (FoU-program) för att stärka grundutbildningen som lärande organisation och höja kvaliteten på undervisningen. Målet för institutionerna för lärarutbildning var att programmet skulle bidra till att:

- stärka kvalitet och relevans i FoU-verksamheten
- öka FoU-samarbetet mellan lärarutbildning och skola
- höja FoU-kompetensen och FoU-aktiviteten bland en större andel av lärarna
- utveckla tvärvetenskapligt samarbete i större utsträckning
- involvera i och orientera lärarstudenter om pågående FoU-arbete
- öka nationellt och internationellt samarbete kring praxisinriktad FoU
- stärka arbetet med resultatspridning

Uppdragsbrevet från departementet nämner följande prioriterade teman för forskningsprogrammet:

- Kvalitetsutveckling, inklusive användning av nationellt kvalitetsbedömningsystem
- Anpassad och differentierad undervisning, inklusive elevbedömningar
- Metoder för undervisning inom centrala skolämnena
- Utbyte mellan elever och mellan lärarstuderande kring det egna lärandet
- Organisering av utbildningen
- Ledningsfrågor för skola och elevgrupper
- Utnyttjande av personalens kompetens, inkl. nyutbildade lärare

Vidare uttrycks att skolägares och skolors behov bör vara en viktig utgångspunkt i programmet och projekten förutsätts utformas i samarbete med skolägare. Programmet ska primärt vara inriktat på lärarutbildningen, gärna i samarbete med andra yrkesmiljöer enligt departementet.

Uppdragsbrevet uttrycker en önskan om att Forskningsrådet prioriterar en handläggningsordning där pilotprojekt ingår i programmet för att på så sätt säkra kvalitet och relevans i projekten. Departementet uppmanar också till att en programledning med bred representation av brukare av forskningsresultat etableras. De önskar också själva vara representerade genom en person från Utdanningsdirektoratet. Utdannings- och forskningsdepartementet är i uppdragsbrevet också angeläget om att programmet utvecklar en aktiv spridningsstrategi så att skolägare, ledare, lärare och handledare får kunskap om och börjar använda kunskap från forskningen. Lärarstudenter är också en viktig målgrupp. Uppdragsbrevet (2005, s. 3) säger också att det är önskvärt med nordisk och internationell publicering av forskningen. Departementet förespeglar att Forskningsrådet kommer att få 23 miljoner kronor årligen för programmet under perioden 2005-2008, men förutsätter också att utbildningsinstitutionerna skjuter till egna medel i projekten.

PRAXISINRIKTAT FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETE I FÖRSKOLESEKTORN

Sommaren 2007 gav Kunnskapsdepartementet Forskningsrådet i oppdrag att genomföra en satsning på praxisinriktad FoU i förskolesektorn, denna skulle inlemmas i ”Programmet for praksisrettet FoU i grunnopplæringen” som det hette. Satsningen skulle bidra till kunnskapsutvecklingen kring förskolans innehåll och kvalitet, till personalens kompetens samt till kvaliteten på förskollärautbildningen. FoU-arbetet skulle bygga på ett partnerskap mellan forskare och förskolepersonal var tanken.

KD nämner en lång rad relevanta områden för FoU-arbetet, samlat i totalt 13 punkter. På liknande sätt som för lärarutbildningen som beskrivits tidigare, är programmets mål att bidra till en forskningsbaserad förskollärautbildning. I detta arbete, uttrycker KD att man gärna ser att institutionerna samarbetar med andra forskningsmiljöer. Departementet ber i sitt brev Forskningsrådet utnämna två nya representanter i programledningen för att därmed tillvarata förskolekompetensen. På samma sätt som för programmet i övrigt lägger departementet vikt vid att resultat från forskningen sprids på bred front, både till dem som arbetar i sektorn och till forskare nationellt och internationellt.

13 miljoner NOK årligen mellan 2006-2009 skulle tilldelas det praxisinriktade FoU-arbetet i förskolorna. Utöver detta öronmärktes 2,5 miljoner NOK till forskning kring barn med funksjonshinder i förskolan. Även här förutsattes det att utbildningsinstitutionerna skulle bidra med egna medel.

PROGRAMPLAN FÖR PRAKSISFOU

Inriktningen i programplanen för Programmet för praxisinriktad FoU uttrycks vara inriktad på att tillföra ny, forskningsbaserad kunskap till grundutbildningen. En princip är också att institutionerna för lärarutbildning ska ansvara för projekten genom ett organiserat samarbete med skolägare. Planen pekar också ut att projekten i huvudsak ska vara av typen ”forskningsprojekt med brukarmedverkan”. Sammantaget är målet för programmet är att tillföra ny kunskap som stärker kvaliteten i grundutbildningen och lärarutbildningen, främjar FoU-arbetet i utbildningen och stärker sambandet mellan yrkesutbildning och yrkesutövande. Målgrupperna är lärarutbildare, lärarstudenter, skolägare, skolledare och lärare. Följande delmål nämns (Forskningsrådet, 2005, s. 65²⁹):

- å fremme lærende organisasjonskulturer i skoleverk og lærerutdanning
- å bedre praksisrelevans i lærerutdanningene
- å heve praksisrettet FoU-kompetanse hos lærerutdannere og lærerstudenter
- å bygge nettverk og samarbeid om praksisrettet FoU i skole og lærerutdanning
- å bidra til praktisk anvendelse av forskningsresultatene

Inom huvudtemat *lärande och lärande organisationer* sätter programbeskrivningen upp tre prioriterade forskningsområden:

1. Läringsprosesser og læringsutbytte
2. Organisering for læring
3. Yrkespraksis og lærerutdanning

INSTRUMENT I PROGRAMMET

Två typer av projekt skulle ges stöd genom programmet:

²⁹ Forskningsrådet (2005). *Programplan PRAKSISFOU*. Oslo: Forskningsrådet, s. 5.

- Forskningsprojekt med brukarmedverkan vilket innebär att utöver att förutsätta organiserad och aktiv brukarmedverkan ska programmet prioritera projekt som kan dokumentera nätverkande mellan flera olika ämnesområden. Institutionerna förutsätts själva bidra med medel/tidsinvestering i projekten. Det rekommenderas också att en ledningsgrupp bildas för varje projekt. Doktors-/postdoc-stipendium kan ingå i projekten, men inget stöd ges till individuella stipendium.
- Projektetableringsstöd anges kunna utgöra upp till 100 000 kr (upp till 50 % av kostnaderna) för att utveckla projekt.

En övergripande utmaning i programmet anses vara att etablera spridnings- och samarbetskanaler som bidrar till att FoU-resultaten inte bara görs tillgängliga, utan att de också används till att utveckla grundutbildning och lärarutbildning (Forskningsrådet 2005:4). Programmet ska stötta initiativ som leder till att resultaten tas i bruk genom:

- Nätverk, seminarier och konferenser (ämnesspecifika mötesplatser)
- Allmän- och brukarinriktad resultatförmedling – inriktad mot lärarutbildare, studenter, skolledare i form av tidskrifter, tidningar, radio, TV, och Internet
- Vetenskaplig förmedling och publicering i referee-baserade nationella och internationella tidskrifter och böcker, samt
- Internationalisering, som uttrycks kunna ta form antingen genom komparativa perspektiv, internationell publicering eller i termer av internationella resor, konferenser eller nätverk

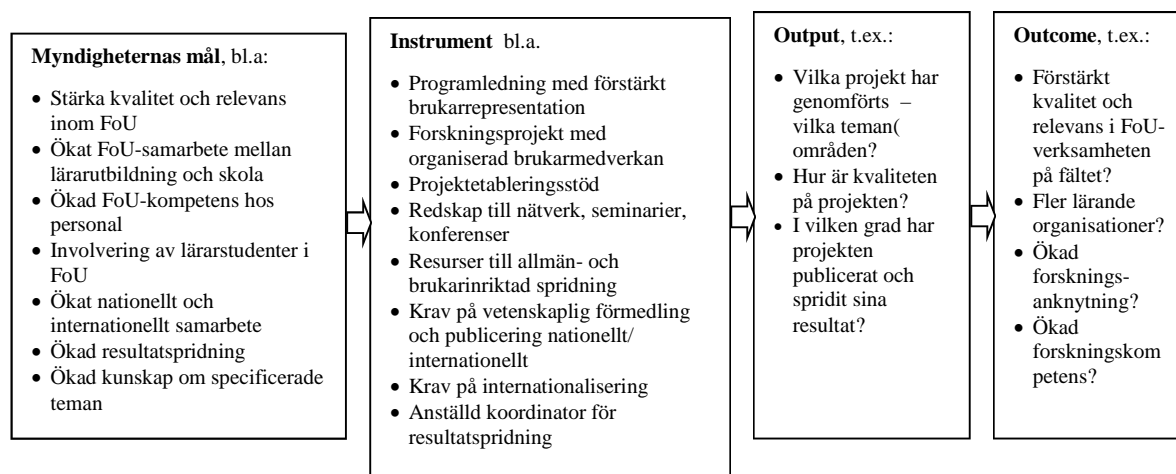
Programledningen sattes samman av åtta personer – fyra från forskningsmiljöer och fyra från brukarområdet. Efter programbeskrivningens utformning blev det klart att Forskningsrådet också fick medel från KD till att införliva en FoU-satsning för förskolan inom ramen för programmet. Ett tillägg gjordes därför till programbeskrivningen hösten 2006. Målen för verktygen i programmet blev inte väsentligt ändrade utöver detta, dock inkluderades också förskolorna och förskolläraryrkesutbildningarna. Prioriterade forskningsområden för förskoledelen var:

1. Förskolans innehåll och barns lärande och utveckling
2. Förskolan som organisation
3. Yrkespraxis och förskolläraryrkesutbildning

Programledningen utökades med två ämnesföreträdare med särskild kompetens inom förskolesektorn. Totalt har forskningsprogrammet en ram på 154 miljoner, varav 62 miljoner är avsedda för FoU i förskolesektorn.

EN ENKEL PROGRAMTEORI FÖR UTVÄRDERING AV PRAKSISFOU

Figur 2. Programteori för utvärdering, exemplet PRAKSISFOU.

3.2 EN ÖVERSIKT ÖVER UTDANNING2020

UTDANNING2020 är en tioårig satsning på forskning kring utbildning. Alla stadier av utbildningsförloppet omfattas i programmet: förskola, grundskola, högre utbildning och vuxnas lärande. Programmet omfattar ett antal teman:

- Utdanningens mål, innhold, undervisningsformer og arbeidsmåter
- Vurderingsformer, læringsprosesser og læringsutbytte i utdanningene
- Styring, ledelse og organisering av utdannings- og forskningsinstitusjoner
- Utdanning og samfunn

Forskningsprogrammet har förändrats något över tid, först och främst genom att nya uppdrag från Kunnskapsdepartementet har inlemmats i UTDANNING2020. Programmet omfattar nu, i tillägg till det ursprungliga uppdraget, ett projekt om 20 miljoner NOK om kvalitet i förskolor och förskolornas betydelse för barns trivsel och utveckling, samt en satsning på 25 miljoner NOK på forskning kring vuxnas lärande. Dessa tre uppdrag från departementet beskrivs nedan.

UPPDRAGSBREVET FRÅN KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

2008 gav KD Forskningsrådet i uppdrag att etablera ett nytt forskningsprogram med målet ”att stärka utbildningsforskningen som forskningsfält, stimulera utvecklingen av goda forskningsmiljöer och stärka kunskapsunderlaget för praxis i sektorn”³⁰.

Satsningen påbörjades efter att utvärderingar och kartläggningar hade visat att norsk utbildningsforskning stod inför en rad utmaningar knutna till forskningens innehåll och vetenskapliga grund. Områden som förskola, fack- och yrkesutbildning samt vuxnas lärande var dåligt utforskade hävdades det, och utbildningsforskningen innehöll för lite variation både vad gällde forskningsaktiviteter och forskningsmiljöer. Den vetenskapliga kunskapsproduktionen ansågs vara för svag, det var få forskningsmiljöer som kunde hävda sig internationellt och andelen forskare med doktorsgrad/professur var lägre än inom andra områden. På basis av detta formulerades följande strategiska prioriteringar för programmet (KD, 2008):

- Stimulere til mer og bedre forskning når det gjelder resultater og effekter av tiltak og metoder, satsinger og reformer.
- Stimulere til kvantitativ og empirisk forskning, gjerne basert på longitudinelle data.
- Fremme flerfagligheten innen utdanningsforskningen. Flerfagligheten gjelder satsingen som helhet.
- Fremme mangfoldet av vitenskapelige metoder innen utdanningsforskningen.
- Bygge opp større og slagkraftige fagmiljøer og motivere for samarbeid nasjonalt og internasjonalt.

Departementet nämner följande prioriteringar när det gäller forskningens innehåll:

- Barnehagene, fag- og yrkesopplæringen og læring for voksne
- Kvalitet, innhold og læring i barnehagene og i høyere utdanning
- Fag- og yrkesdidaktikk
- Ledelse, styring og organisering av utdannings- og forskningsinstitusjoner
- Vurdering, vurderingsformer og kvalitetsutvikling
- Dannelses- og verdimesse problemstillinger knyttet til oppvekst og opplæring i barnehage og skole

³⁰ Kunnskapsdepartementet (2008). *Kunnskap for kvalitet - ny satsning på utdanningsforskningen*. Uppdragsbrev. Oslo: KD.

I uppdragsbrevet understryker KD behovet av aktiv resultatförmedling, erfarenhetsutveckling och spridning av kunskap som central för programmet, både i relation till praxisfältet och till nordiska/internationella forskningsmiljöer. I den planeringskommitté som tillsattes av Forskningsrådet för att utforma programplanen, kom sedan två av brukarrepresentanterna med till programstyrelsen för UTDANNING2020.

PROJEKT OM KVALITET I FÖRSKOLOR OCH FÖRSKOLORNAS BETYDELSE FÖR BARNAS TRIVSEL OCH UTVECKLING

2011 gav KD Forskningsrådet ytterligare 20 miljoner kronor till UTDANNING2020 för att ”finansiere et femårig forskningsprosjekt om kvaliteten i den norske barnehagesektoren og betydningen av barnehagekvalitet for barnas trivsel og utvikling” (KD, 2011, s. 1)³¹. Bakgrunden till initiativet var en oro över att processkvaliteten i förskolesektorn i Norge var undermålig och att norsk forskning endast i liten grad hade studerat hur barns emotionella, sociala och kognitiva påverkan såg ut (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 2), också i relation till förskolans utformning och hantering av de processer som förskolan har att sörja för. KD såg tre syften med satsningen, nämligen att:

1. Främja kunskap om hur förskolans kvalitet påverkar olika barns trivsel och sociala, emotionella och kognitiva utveckling
2. Få fram kunskap om kvaliteten i det som sker i förskolor i Norge
3. Utveckla och tillgängliggöra forskningsbaserade verktyg för att värdera processkvaliteten i förskolan.

Departementet går därefter ganska långt när det gäller att specificera relevanta forskningsfrågor under syfte 1 och 2, och ställer klara krav på verktyget och metodanvändningen i satsningen och skriver att projekten ska ha en ”en flerfaglig tilnærming og en tverrfaglig sammensatt forskergruppe” (KD, 2011, s. 5). Det framhålls att forskningsmiljöerna bör delta med egen finansiering i projektet. Departementet lägger också vikt vid att spridningen i projekten ska vara brukarinriktad och önskar en referensgrupp med användarrepresentation för detta syfte.

FORSKNING OM VUXNAS LÄRANDE

I ett brev till Forskningsrådet från februari 2012 tilldelar KD en ram på 25 miljoner NOK (5 miljoner årligen i 5 år) till UTDANNING2020 för forskning om vuxnas färdigheter och deltagande i utbildning. Departementet motiverar tilldelningen utifrån att området är svagt och lite beforskat i Norge. Tre mål för satsningen beskrivs:

1. Utveckla ny kunskap om vuxnas lärande, förvärvning av kunskap och deltagande i lärandeaktiviteter
2. Öka forskningens kapacitet och kvalitet och bygga strategisk forskningskompetens som gör norska forskningsmiljöer kapabla att delta i internationella nätverk och konkurrera internationellt
3. Utveckla forskningsmetoder och då särskilt avancerade kvantitativa metoder och kompetenser för att arbeta med stora datamängder

Departementet specificerade därmed att särskilda frågor och aspekter som skulle hanteras. Medlen skulle i första omgången delas ut genom egna utlysningar. Likaså ber KD att Forskningsrådet ska

³¹ Kunnskapsdepartementet (2011). Nytt forskningsprosjekt: Hva slags barnehager er bra for barns trivsel og utvikling, og hvor gode er barnehagene i Norge? Oslo: KD.

prioritera etableringen av en resursgrupp med representanter för organisationer och parter från arbetslivet.

PROGRAMPLAN FÖR UTDANNING2020

I programplanen för UTDANNING2020 lyfter man in de fyra områden som finns angivna i uppdragsbrevet från KD:

- A. Utdanningens mål, innehåll, undervisningsformer og arbeidsmåter
- B. Vurderingsformer, læringsprosesser og læringsutbytte i utdanningene
- C. Styring, ledelse og organisering av utdannings- og forskningsinstitusjoner
- D. Utdanning og samfunn

Forskningsprogrammet uttrycks ha som mål att svara upp mot kunskapsbehov i det norska utbildningssystemet, samtidigt som det ska förändra forskningen på fältet: ”programsatsingen kan bidra til et løft både for sektoren og for forskningen” (Forskningsrådet, 2008:3).

MÅLEN FÖR PROGRAMMET

Som en bakgrund till programmet beskrivs att norsk utbildningsforskning har varit som ”fragmentert, preget av varierende kvalitet, svak internasjonisering og mangel på rekruttering på alle nivåer innenfor akademia (Forskningsrådet, 2008, s. 1)³². Programmet beskrivs därför ha som målsättning att bidra till ett lyft för norsk utbildningsforskning. Ambitionen uttrycks vara att få fram forskning av hög vetenskaplig kvalitet och samtidigt kunna utgöra ett relevant bidrag till förbättringar inom praxisfält, förvaltning, yrkesutbildning och yrkesutövning. Dessutom lyfter programplanen fram huvudmålen i Forskningsrådets strategi och mål att nå för år 2010; *Forskning flytter grenser*³³. Programbeskrivningen nämner följande delmål för programmet (s. 13):

- bygge sterke forskningsmiljøer som kan hevde seg internasjonalt
- styrke rekrutteringsgrunnlaget generelt i utdanningsforskningen, og særlig for toppstillinger
- styrke det teoretiske og metodiske fundamentet for utdanningsforskningen
- stimulere til prosjekter som kombinerer ulike teoretiske perspektiver og metodiske fremgangsmåter samt longitudinelle studier
- stimulere til metodemangfold, blant annet ved å øke omfanget av kvantitativ forskning og samfunnsvitenskapelig effektforskning
- konsentrere forskningen tematisk om utfordringer i sektoren og løfte underforskede områder som barnehager, videregående opplæring, særlig fag- og yrkesopplæringen, høyere utdanning og voksnes læring
- styrke kommunikasjonen mellom forskere innbyrdes og mellom forskere og brukere

Programplanen hänvisar till att KD i sitt uppdragsbrev till Forskningsrådet pekar ut behovet av att ”styrke utdanningsforskning som et fler- og tverrfaglig forskningsfelt” (KD, 2008, s. 3). I det nämnda brevet står det dock inte något om tvärvetenskaplig forskning – snarare sägs det uttryckligen att ”flerfagligheten gjelder satsingen som helhet” (KD, 2008, s. 3). Samtidigt framhåller programplanen att kunskapsbehoven i sektorn i allt högre grad kräver tvärvetenskapliga angreppssätt, utan att detta specificeras närmare.

I programplanen uttrycks att man vill stimulera till forskningsbidrag från både utbildningsvetenskapliga miljöer (pedagogik, specialpedagogik, ämnesdidaktik),

³² Forskningsrådet (2008). *Programplan for UTDANNING2020*. Oslo: Forskningsrådet.

³³ Forskningsrådet (2004). *Forskning flytter grenser. Strategi for Norges forskningsråd*. Oslo: Forskningsrådet.

samhällsvetenskapliga discipliner (ekonomi, statsvetenskap, juridik, sociologi) samt humanistiska forskningsmiljöer (historia, filosofi, idéhistoria).

I linje med uppdragsbrevet från departementet prioriterar forskningsprogrammet forskning på förskolorna, ämnes- och yrkesutbildning samt lärande för vuxna. Likaledes önskas bidrag från flera discipliner och det uppmanas till ”kreativitet og dristighet i forskningsspørsmål, metodevalg og teoriutvikling” (Forskningsrådet, 2008, s. 8). Planen lyfter speciellt fram att programmet ska bidra till att ”styrke samfunnsvitenskapelig effektforskning, forskning basert på longitudinelle studier og empirisk forskning blant annet basert på kvantitative data” (Forskningsrådet, 2008, s. 8).

En ledande princip för programmet är att forskning som ska vara användbar för praxisfältet ska hålla en hög forskningsmässig kvalitet. I motsats till PRAKSISFOU finns det i UTDANNING2020 inte något krav på samarbete med brukare.

PROGRAMMETS INSTRUMENT

I programplanen står det att programmet syftar till att etablera robusta forskningsgrupper, och programmets resurser ska koncentreras till högkvalitativa forskningsmiljöer, sådana som kan etablera nätverk, samarbete och konkurrera internationellt. Robusta miljöer antas också kunna bidra med ökad internationell publicering. I linje med detta anges att programmet primärt ska satsa på beviljning av medel till stora projekt som kan bidra till att bygga starka forskningsgrupper och som också kan hävda sig internationellt (KD, 2008, s. 19). Detta ska göras genom att medel ges till så kallade integrerade forskningsprojekt, projekt som omfattar flera mindre projekt. Koncentration av resurserna innebär också att doktorander och postdocs ska ingå i projekten, vilket antas främja rekryteringen av forskare till fältet. Projekten bör också enligt dokumenten inkludera utlandsvistelser för att stimulera internationaliseringen av forskningen, och projekten kan också få sig tilldelat nätverksmedel som antas stärka samarbetet nationellt och internationellt.

Programplanen säger också att medel ska avdelas för nätverksbyggande och pilotprojekt, som ska stimulera samarbete mellan institutioner, speciellt mellan universiteten och högskolorna. Förprojektmedel kan också ges till kunskapsöversikter. Enligt programplanen kommer programmet att använda följande styrinstrument för att stärka internationaliseringen (KD, 2008, s. 20):

- Etablera forskargrupper som är attraktiva för utländska forskare
- Aktivt stimulera norska forskare att skriva ansökningar till EU och ESF
- Utveckla programsamarbete med forskningsprogram i andra länder
- Kräva att ansökningar skrivs på engelska
- Kräva att forskningsprojekten siktar på publicering i internationella tidskrifter
- Finansiera utlandsvistelser
- Finansiera gästforskare

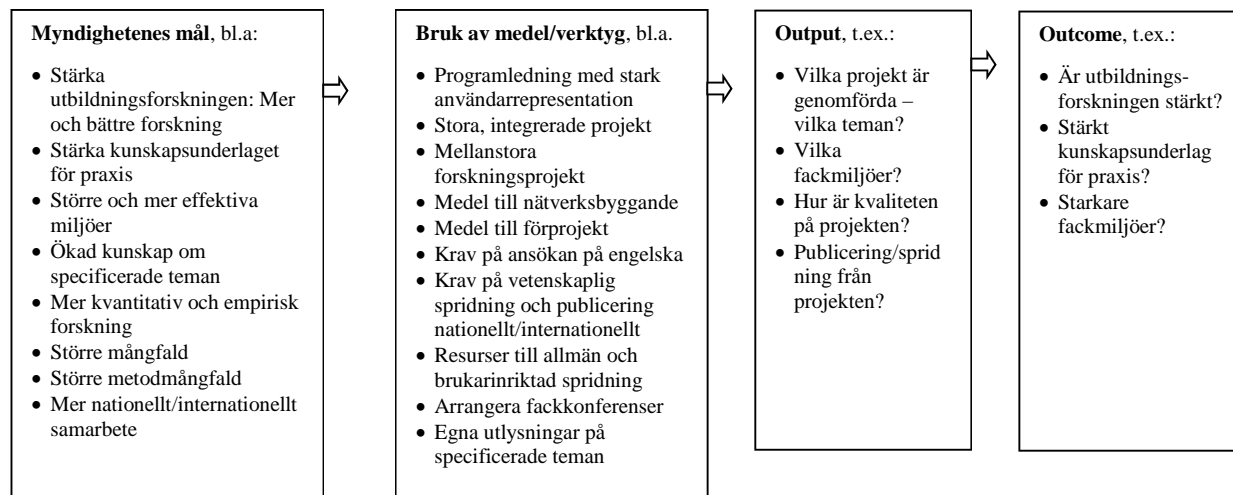
Programplanen säger också att man ska stimulera projekt som kombinerar olika typer av data (registerdata och egengenererade data), men det nämns inte vilka verktyg som ska användas till denna ”stimulering”. Vetenskaplig publicering ses som viktig och programplanen nämner att publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter samt publicering i böcker på internationella förlag bör eftersträvas. Programmet ”vil ha en offensiv strategi for kunnskapsdeling og formidling” (Forskningsrådet, 2008, s. 23) och ska bygga incitament till allmän och brukarinriktad spridning in i programmet. Programmet kommer att ställa krav på spridning i det enskilda projektet. Forskningsrådets nätsidor, nyhetsbrev, inslag i dagspressen, facktidningar etc. nämns som spridningskanaler. Även informations- och dialogmöten, seminarier och nationella, nordiska och internationella konferenser nämns som viktiga förmedlingsarenor, och ”programmet har som

siktemål å arrangere både nasjonale og internasjonale konferanser jevnlig gjennom programperioden” (Forskningsrådet, 2008, s. 23).

Programplanen uttrykker også att ett nära samarbeite mellom den egne programstyrelsen och PRAKSISFOU:s styrelse ska etableras (Forskningsrådet, 2008, s. 23). Programplanen lämner det dock öppet huruvida programmet bör etablera rådgivande forskningskommittéer, referensgrupper eller om det bör tillsättas en forskningskoordinator/-ledare på programmet. Man rekommenderar 2-3 stora integrerade projekt inom vart och ett av de fyra temaområdena (dvs. 8-12 stora projekt) plus några mindre projekt, postdoc-stipendier, nettverksmedel och eventuellt forskarskolor – totalt 100 miljoner kronor per år utgör riktlinjen. Oppdragsbrevet från KD och programplanen uttrykker igen att det bör förutsättas att institutionerna deltar med egne medel i samband med projektstöd från programmet.

PROGRAMTEORI FÖR UTVÄRDERING, EXEMPLET UTDANNING2020

Figur 3. Programteori programutvärdering, exemplet UTDANNING2020.

3.3 EN ÖVERSIKT ÖVER PRAKUT

UPPDRAGSBREVET FRÅN UTDANNINGS- OCH FORSKNINGSDEPARTEMENTET

2009 fikk Forskningsrådet i oppdrag av KD att etablera ett nytt praksisriktat FoU-program för att ”videreutvikle og styrke kunnskapsgrunnlaget i lærerutdanningene og stimulere til økt kvalitet i FoU-samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfeltene i barnehage og skole” (KD, 2009). Programmet skulle bygga på erfaringheterna från PRAKSISFOU och omfatta såväl förskola, grundutbildning som lärarutbildning.

Oppdragsbrevet från departementet anger ett antal mål för PRAKUT: Programmet ska bidra med kunnskaputvekkling som:

- styrker FoU-kompetansen og øker FoU-aktiviteten i lærerutdanningene
- hever kvalitet og relevans i den praksisnære utdanningsforskningen, og gir den større bredde og mangfold i teoriforankring og metodebruk

- legger grunnlag for utvikling av nye redskaper og metoder innenfor praksisfeltet som kan heve kvaliteten på barns og elevers utvikling og læring
- stimulerer til økt anvendelse av forskningsresultater og erfaringer fra utviklingsarbeid i profesjonsutøvelsen i sektoren
- styrker samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfeltet slik at forskningsresultater og erfaringer kan komme til nytte
- bidrar til å se praksis i barnehage, skole og lærerutdanning i sammenheng med organisering, styring og ledelse på ulike nivå i utdanningssektoren

Prosjekten i programmet ska ta sin utgangspunkt i de behov som finns för praxisfältet inom denna sektor. Departementet understryker särskilt att Forskningsrådet ska säkerställa ett bättre samarbete mellan forskning och praxisfält. Forskningsrådet ombeds också att säkra rekryteringen av yngre forskare, t ex. genom att utnyttja verktyg som större projekt, forskargrupperingar och forskningscentra. Departementet vill också att satsningen på forskning om, och för förskolan utvecklas vidare.

KD uttrycker att man förväntar sig att PRAKUT ses i relation till UTDANNING2020 och ber Forskningsrådet att på sikt överväga en närmare koppling mellan programmen. I planen ligger att PRAKUT inleds 2010 och avslutas 2015, med beviljade medel om totalt 115 miljoner NOK.

PROGRAMPLAN FÖR PRAKUT

I programplanen (Forskningsrådet, 2011, s. 10) slås en rad mål fast, som att PRAKUT:s ”overordnade mål er å heve kvaliteten i barnehagen, grunnopplæringen og lærerutdanningene.” PRAKUT:s bidrag ska också vara att vidareutveckla och stärka kompetensen och kunskapen om forskning och utveckling inom lärarutbildningarna. Målet är att ”øke kvaliteten i FoU-samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfeltene i barnehagen og grunnopplæringen og bidra til at forskningsbasert kunnskap tas i bruk i praksisfeltet slik at sammenhengen mellom lærerutdanning og praksis bedres.” Overlag ska programmet ses som ett bidrag för att uppnå ”kunnskapsutvikling på høyt vitenskapelig nivå” som det uttrycks.

PRAKUT har följande delmål:

- Å generere kunnskapsgrunnlag for kontinuerlig utvikling innenfor barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning
- Å heve kvalitet og relevans i praksisrettet utdanningsforskning gjennom teoriforankring og metodebruk som er tilpasset praksisfeltets problemstillinger og behov
- Å stimulere til økt bruk av FoU i praksisfeltet gjennom nye former for kunnskapsdeling og kommunikasjon
- Å heve kvaliteten på læring i barnehagene, grunnopplæringen og lærerutdanningene

Programplanen slår fast att huvudregeln i PRAKUT är att institutioner med ansvar för lärarutbildning är projektansvariga, men att de samtidigt bör ingå samarbete med nationella och internationella forskningsmiljöer som kan tillföra ytterligare FoU-kompetens. Medan PRAKSISFOU hade som krav att samarbeten skulle ingås med förskole-/skolägare, specificeras i PRAKUT inte vem som skall vara samarbetspartner. Dock ställer programplanen för PRAKUT krav på samarbete med praxisområdet och av ansökningarna ska det framgå hur samarbetet är tänkt och på vilket sätt det bidrar till att ge projektet praxisrelevans.

Programmet har fyra forskningsområden (Programplanen, s. 5), som i punktform kan sammanfattas enligt följande:

- *Lärande i förskolor*: omsorg, lek och lärande
- *Lärande i grundskola och högre utbildning*: lärande inom särskilda ämnesområden, inklusive grundläggande färdigheter, anpassad undervisning och bedömning
- *Lärarytelse och professionsutveckling*: lärande och utveckling av lärarprofessionen både under studietiden och i rollen som professionsutövare, och i ljuset av samhällsförändringar och ökad komplexitet när det gäller professionens kunskapsstillgångar och kunskapslegitimitet
- *Lärande i olika samhällskontexter och på olika arenor*: migration, social ojämlikhet, miljöutmaningar och digital kommunikation, samt vilken relevans dessa utvecklingstendenser har för de utmaningar lärare möter i förskola, grundutbildning och lärarytelse.

INSTRUMENT I PROGRAMMET

PRAKUT stöder forskningsprojekt som omfattar brukarmedverkan. Programmets huvudregel är att institutioner ansvariga för lärarytelse är huvudmålgrupp. I övrigt sätts följande mer eller mindre absoluta krav på ansökningarna:

- Alla ansökningar ska representera ett organiserat och förpliktigande samarbete med praxisfältet
- Doktorandsstipendium och/eller postdoc-stipendium bör ingå i projekten. Samtliga doktorander inom lärarytelse som är knutna till projekt inom programmet ska söka till NAFOL eller annan relevant forskarskola
- Alla sökanden ska redogöra för projektets relevans för praxisområdet, och hur forskningsresultaten kan spridas till professionsutövare i förskola, grundutbildning och lärarytelse, samt på vilka sätt kunskapen som utvecklas kan bidra till att höja kvaliteten på utbildningsinstitutioner
- Ansökningarna ska redogöra för på vilka sätt projektet bidrar till metod- och teoriutveckling inom praxisinriktad utbildningsforskning
- Projekten ska sörja för publicering i internationella tidskrifter samt nationella publikationer inriktade mot praxisfältet
- Ansökningarna ska vara på minst 1,5 miljoner kronor per år och max 12 miljoner under hela projektperioden (som kan vara upp till 4 år)

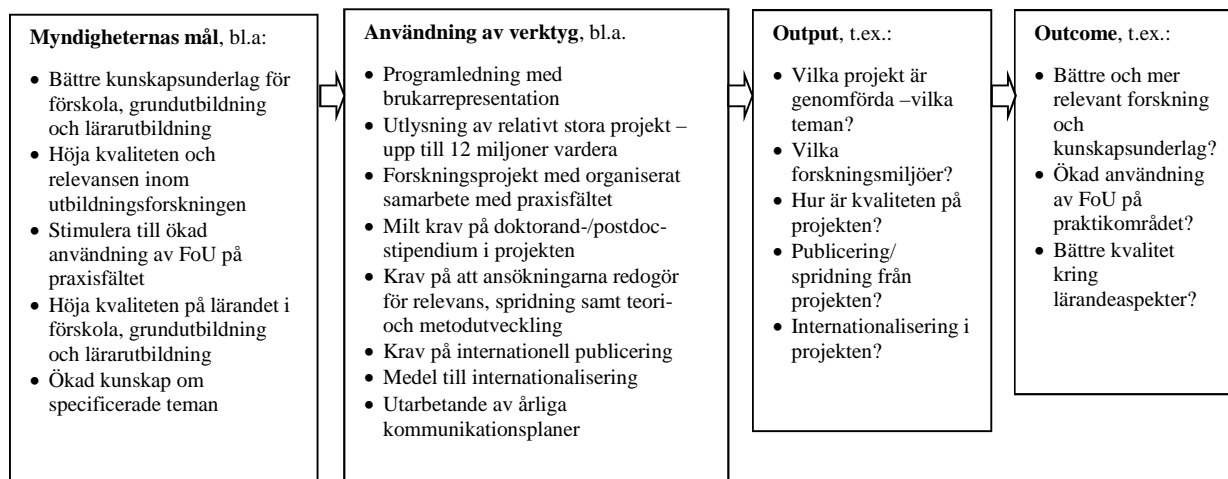
I enlighet med programplanen (s. 18) ska PRAKUT prioritera projekt som kan dokumentera nätverksuppbyggnad mellan flera lärarytelseinstitutioner eller forskningssmiljöer. Programplanen understryker också betydelsen av internationalisering av forskningen i PRAKUT – i form av internationellt samarbete, publicering, utlandsvistelse, gästforskare, konferenser, seminarier och komparativa ansatser i projekten. PRAKUT ska också utveckla programsamarbete med forskningsprogram, särskilda satsningar och forskningsråd i andra länder.

Projekten i PRAKUT uppmanas att tänka otraditionellt när det gäller spridning och kommunikation, t ex. genom att använda sociala media som en del av spridningsarbetet. Programmet som helhet ska utarbeta årliga kommunikationsplaner med åtgärder för de olika målgrupperna som specificerats. Ledningen för programmet fick en sammansättning om sju personer – fyra från forskningsföreträdare och tre brukarrepresentanter (från Utdanningsförbundet, Kommunesektorn och

KD). Enligt uppdragsbrevet från KD utlovas 23 miljoner NOK om året under de fem åren, med andra ord, totalt 115 miljoner NOK.

EN ENKEL PROGRAMTEORI FÖR UTVÄRDERING AV PRAKUT

Figur 4. Programteori för utvärdering, exemplet PRAKUT.

4 VETENSKAPLIG KVALITET – PUBLIKATIONER OCH KOMPETENSUTVECKLING

Frågan om hur vetenskaplig kvalitet definieras uppvisar både skillnader och likheter mellan programmen vilket påverkar hur den kan utvärderas. I detta avsnitt har vi valt att fokusera på hur detta tar sig uttryck främst i PRAKSISFOU och UTDANNING2020, men när så är möjligt också genom att belysa förhållanden inom PRAKUT.

Vi har främst låtit skillnaderna mellan programmen styra upplägget. Det är dock värt att notera att i många stycken låter sig programmen utvärderas enligt gemensamma kriterier. Ett sådant kriterium, som är standard inom utvärderingar av detta slag, och också ett som såväl KD som Forskningsrådet omhuldar, är publiceringar, särskilt internationella. Idealt sett skulle kvaliteten på de enskilda publikationerna bedömts systematiskt, men det är ett arbete som ligger utöver vad evalueringspanelen haft resurser till. Med tanke på möjligheten inom programmen att ha publikationsresultat är det PRAKSISFOU och UTDANNING2020 som här kommit i fråga.

Ett annat mått på vetenskaplig kvalitet är projektdeltagarnas kompetens i olika dimensioner, exempelvis när det gäller vetenskaplig teori och metod. Argumentet här, är att en höjning av den vetenskapliga nivån genom projekten leder till en ”trickling-down”-effekt som höjer kvaliteten på lärarutbildningarna och så småningom också i förskola, skola och gymnasium. Denna höjning av den vetenskapliga nivån är tänkt att särskilt gälla tidigare svaga forskningsmiljöer.

Ett möjligt mått på denna ”kompetensutveckling” är antalet disputerade inom de institutioner till vilken projekten hör. Vi ska i slutet av detta kapitel behandla detta och om programsatsningarna kan sägas ha haft kompetenshöjningseffekt i de miljöer som erhållit medel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020 i relation till de anställningsstrukturer som finns kartlagda för norsk utbildningsforskning.

Andra möjliga mått hade varit antalet ansökningar som institutionen eller motsvarande skickar till Forskningsrådet, graderingarna av dessa, samt antal beviljade ansökningar. Andra indikatorer är antal eller kvalitet på rapporter och papers, antal tvärvetenskapliga projekt, antal papers och föredrag i nätverk osv. Några av aspekterna kring ansökningsförfarandena knyter vi an till i andra kapitel.³⁴ I kapitel 5 om Internationalisering går vi in på några ytterligare aspekter av publiceringsdimensionen för programmen.

I det som följer redogör vi först utförligt för de två program som är slutförda och som kommit en bit på väg – PRAKSISFOU och UTDANNING2020 – vad gäller vetenskaplig kvalitet, specifikt med tanke på publiceringstendenser, därefter kommer vi in på kompetensutvecklingsfrågan.

4.1 PRAKSISFOU:S VETENSKAPLIGA KVALITET

Hur hanteras och definieras vetenskaplig kvalitet i PRAKSISFOU? I programmålen anges att programmet ska bidra med kunskapsutveckling som stärker barnehage, grunnsopplæring och lærerutdanning och därigenom bidra till att forskningsbaserad kunskap tas i bruk³⁵. Huvudsakligen uttrycker målen att programmet syftar till att göra forskning användbar för brukare och därigenom höja kvaliteten i undervisning. Programstyrelsen beskriver emellertid att de i bedömning av

³⁴ Se exempelvis kapitel 7 rörande Intellektuell organisering.

³⁵ Forskningsrådet (2011). *Program for praksisrettet FoU for barnehage, grunnsopplæring of lærerutdanning – PRAKSISFOU 2005-2010. Sluttrapport*, Oslo: Forskningsrådet, s. 4.

ansökningarna lade överordnad vikt vid den vetenskapliga kvaliteten. Programplanen säger ganska lite om forskningskvalitet som sådant, utan knyter detta till framför allt relevansfrågan, till den sociala organiseringen av relationen mellan ”forskare” och ”brukare” och till kunskap och kommunikation.

För PRAKSISFOU har den vetenskapliga kvaliteten därmed inte varit huvudfrågan. Framför allt diskuteras relevansfrågan och kommunikationsfrågan mer (frågor som diskuteras i särskild ordning i denna utvärdering). Likväl finns det flera indikationer på att programmet har vetenskaplig kvalitet som ett framträdande mål. Ny, forskningsbaserad kunskap eftersträvas på områden som är centrala för ”grundupplärandet” enligt Programplanen (s. 3). Genom att förbättra den professionsinriktade forskningen ska man kunna förstärka såväl forskningskvalitet som lärarutbildning.

En indikation på vikten av vetenskaplig kvalitet ges av organiseringen av programmet, av de instrument som används för att uppfylla målen. Projekten bygger på ansökningar som bedömts inom ramen för Forskningsrådets normala procedurer för att bevilja forskningsmedel, där forskningens kvalitet är centralt. Programmet (och därmed projekten) har också organisatorisk hemvist vid Forskningsrådet, där programstyrelsen har haft en överordnad uppgift. Projekt som av experterna i beredningsgrupperna fick en svagare värdering än 4 på Forskningsrådets skala fick ingen tilldelning av resurser, utom med ett undantag. Utöver detta, men underordnat kravet på vetenskaplig kvalitet, ansågs det viktigt att projekten speglade en rimlig fördelning mellan olika typer av lärarutbildningar, institutioner och regioner.

I utlysningarna ställs vetenskapliga minimikrav på projektledarna: de ska ha genomförd forskarutbildning eller kompetens som försteamanuens. PRAKSISFOU har gjort fyra utlysningar om forskningsprojekt. I portföljanalysen anges under rubriken ”faglig forankring” att alla projekt leds av välkvalificerade projektledare med professorskompetens³⁶. Projekten är knutna till disciplinerna pedagogik och ämnesdidaktik (fagdidaktik).

Aasen & Prøitz (2009) gör i sin portföljanalys av de samlade resultaten av PRAKSISFOU³⁷ ett grundantagande om den vetenskapliga kvaliteten. Detta antagande utgår från att när programsatsningen förlagts till Forskningsrådet så förutsätter det att forskningen som produceras har hög vetenskaplig kvalitet, också i ett internationellt perspektiv. PRAKSISFOU är ett forskningsprogram som ska leverera i förhållande till vetenskapliga kriterier för relevans och kvalitet. Forskningen ska vara ”vetenskaplig fokuserat, nyskapande, samt metodisk och teoretisk solid” som Aasen & Prøitz skriver (Forskningsrådet, 2009, s. 9).

Slutligen tycks projekten själva ha den vetenskapliga kvaliteten i åtanke när man i sin rapportering lägger stor vikt vid publikationerna. I forskningsprojektens egen rapportering till Forskningsrådet är några av resultatindikatorerna implicit kopplade till vetenskaplig kvalitet: Vetenskaplig produktion, brukarriktade aktiviteter och allmänriktade aktiviteter. Av dessa får alltså redovisningen av vetenskaplig produktion stort utrymme, vilket tyder på att vetenskaplig publikation är den viktigaste indikatorn på vetenskaplig kvalitet.

En av programstyrelsens huvudsakliga slutsats i slutrapporten för PRAKSISFOU (Forskningsrådet, 2011, s. 31) är att programmet som helhet har lyckats med att ge ett betydligt lyft till den praksisnära utbildningsforskningen, men att forskningen i högre grad skulle kunnat utveckla relevant teori och metod. Det är emellertid inte möjligt att utläsa på vilken grund denna slutsats dras.

I projekten som riktas mot såväl skola och barnehage finns många småskaliga projekt som använder en kvalitativ ansats. Nästan hälften av projekten i programmet har aktionsforskning som metodologiskt närmande. Portföljanalysen av Aasen & Prøitz (Forskningsrådet, 2009, s. 28) menar dock att det finns en svag teoretisk förankring i aktionsforskningens innebörder. I programstyrelsens slutrapport diskuteras aktionsforskningens traditioner och det hänvisas till att aktionsforskning ses

³⁶ A.a., s. 46.

³⁷ Forskningsrådet (2009). *Porteføljanalyse. Forskningsprogrammet Praksisrettet FoU for barnehagen, grunnopplæringen of lærerutdanningen*. P. Aasen & T.S. Prøitz. Oslo: Forskningsrådet.

som en konstruktivistisk process då forskningsprojekt utvecklas i nära samarbete och dialog mellan forskare och lärare (här anges inte om det är en socialkonstruktivistisk ansats som menas men utifrån innehållet tolkar vi det så). Det hänvisas också till att aktionsforskning har lång tradition i norsk pedagogisk forskning. Den huvudsakliga inriktningen i Norge har varit pragmatisk och mer sällan emancipatorisk och kritisk menar man (Forskningsrådet, 2009, s. 17). I portföljanalysen finns också en implicit oro över att en tredjedel av projekten har en oklar teoretisk förankring – det gäller i huvudsak projekten med barnehagen som fokus.

Det finns ett kvarvarande frågetecken för den metodologiska kompetensen inom projekten, när det gäller kvantitativa analyser av empiriska data. Nästan alla projekt har i sin forskning använt huvudsakligen kvalitativ metod. Detta är förstås befogat i de fall problemen bäst låter sig angripas med sådana metoder, men en uppenbar risk är att det finns för låg kompetens inom området kvantitativ metod. En begränsad metodarsenal är inte bara en begränsning när det gäller egen publicering utan för förmågan att kunna tillgodogöra sig relevant internationell forskning och att kunna lära ut förmågan till avancerad kvantitativ analys. Detta kan få återverkningar på den vetenskapliga kvaliteten.

En slutsats när det gäller PRAKSISFOU är att det föreligger ett tydligt spänningsförhållande mellan vad som traditionellt betecknas som vetenskaplig kvalitet i forskningsprogram och programmets mål att utveckla utbildningsverksamheter. Överordnat har varit att skapa arenor och ytor för att forskning och pedagogisk praktik ska mötas i syfte att utveckla undervisningspraktiker, men det finns en svårighet att värdera den praktikinära forskningens teoretiska och metodiska utgångspunkter och utveckling. Programstyrelsen pekar också på att den praktikinära forskningen inte bara ska ha brukarna med i formell mening, istället är det en utmaning att låta lärare på alla nivåer vara "ägare" av projekten (Forskningsrådet, 2011, s. 33). Utvärderingen har inte i tillräcklig grad haft mätbara indikatorer på hur den praktikinära forskningen har lyckats i dessa sina intentioner och det är svårt att se en tydlig metodik i den typen av utvärdering – utvecklingen av lärarutbildningen, eller den pedagogiska kvaliteten på barnehagen kan antas påverkas ganska långsamt och på sätt som är svåra att fånga.

Det skulle ha varit en styrka om målen för programmen inom PRAKSISFOU hade formulerats med detta i åtanke – i frånvaron av indikatorer för utvärdering av dessa dimensioner återstår främst att bedöma den vetenskapliga kvaliteten i form av publikationer. Detta har förvisso sina begränsningar – internationell, högt rankad tidskriftspublicering innebär inte per automatik hög resultatspridning eller genomslag för forskningen – men det utgör alltså en viktig indikator för att mäta vetenskaplig kvalitet.

4.2 PUBLIKATIONER I PRAKSISFOU

BARNEHAGEUTLYSNINGEN

Utlysningen om forskning om barnehage summerar till 62,5 milj kr, fördelat på 13 projekt. Fyra av dessa är små, 2-3 milj, övriga nio projekt har haft en beviljning på 5-7 milj och får betraktas som ganska stora projekt. Projektperioderna är normalt fem år, typiskt 2008–2012. Våra mått på publikationer baseras på slutrapporterna och tycks vara i stort sett kompletta.

Vi har valt några indikatorer för att mäta publikationsfrekvens och kvalitet. Antalet och andelen internationella publikationer är förstås viktigt, liksom om publikationerna är i tidskriftsform eller bokform – det är en allt viktigare faktor för synbarhet att publicera i engelskspråkiga tidskrifter, eftersom dessa normalt sett är lätt åtkomliga för andra forskare, medan böcker på norska förlag är åtkomliga främst för norska forskare. Nivån på publikationskanalerna är en central indikator och här har vi anslutit oss till det vanligen använda norska systemet med en ganska rudimentär indelning i

nivå 1 (låg) och 2 (hög).³⁸ Vi kommer att komplettera detta med mer finindelade kriterier längre fram i vår rapportering.

Om vi summerar statistik över publiceringarna från Barnehageutlysningen är det en ganska dystert bild vi möter: huvudsakligen inhemska publikationer av lägre kvalitet och mycket få bidrag i internationellt framstående tidskrifter. Det är också en stor variation mellan projekten, vilket inte framgår här. Tre till fyra projekt har en ganska hög publiceringsaktivitet, medan sju projekt har en låg – däribland finns dock fyra projekt som har en relativt liten medelstilleddning.

Ett urval av indikatorerna visas i Tabell 4 som följer.

Tabell 4. Publikationer PRAKSISFOU, Barnhageutlysningen. Absolut tal och procent.

	Antal	Andel
Publikationer totalt	133	
Internationella publikationer	35	26 %
Tidskriftsartiklar	51	38 %
Tidskriftsartiklar i "bättre" tidskrifter (nivå 2)	4	3 % tot/8 % av artiklarna
Tidskriftsartiklar i internationella tidskrifter	25	19% tot/49% av artiklarna
Bokkapitel	73	55 %
Bokkapitel, mer framträdande förlag (nivå 2)	1	<1 % tot/1 % av kapitlen
Monografier (här ingår vissa editerade volymer)	9	7 %

Resultaten av publiceringsstatistiken betyder inte att projekten totalt sett har svag målpuffyllelse, men det innebär icke desto mindre att den vetenskapliga kvaliteten framstår som låg när vi mäter den genom vetenskapliga publikationer. Fyra tidskriftsartiklar av internationellt gångbar kvalitet och enbart ett bokkapitel på ett internationellt framträdande förlag är en anmärkningsvärt svag utdelning på en stor satsning. Det är förstås troligt att det kommer att komma ut fler publikationer längre fram och framför allt publikationer i framstående tidskrifter tar tid. Ändå är det inte mycket som talar för att den bild vi får från Tabell 4 kommer att ändras markant. Det som tycks utmärka området (eller projekten) är en låg ambitionsnivå, speglat bland annat i en stor mängd publikationer i inhemska antologier. Det är inget fel i att vända sig till den inhemska marknaden i sig, men i relation till publikationsfrekvensen på den internationella arenan är det en oroväckande bild som ges av denna tabell.

I den enkät som gått ut till samtliga projektledare ombads de om de ville att uppge en viktig publikation som panelen kunde ta del av (se förteckning i Bilaga 8), också här är tendensen att norska bokantologier, tidskrifter och rapportserier dominerar i det PRAKSISFOU:s respondenter uppger.

Det tycks sammanfattningsvis som om den monetära satsningen på barnhageforskning inom PRAKSISFOU har gått ganska långt utöver vad som varit befogat från en forskningsmässig utgångspunkt. En möjlig konsekvens av att forskningsinriktningen inte förmår lyfta sig kvalitetsmässigt är förstås att "relevansen" riskerar att bli ihållig. Ett stort forskningsprogram där förmedlingen via professionerna – främst lärarutbildningen – är lyckad, men den vetenskapliga kvaliteten är låg, är kanske inte ens ett steg framåt. Detta hänger på om kompetensen hos lärare och handledare är hög, vilket den i teorin kan vara oavsett om dessa uppvisar skicklighet i att forska – det vill säga att exempelvis lärare på lärarhögskolorna kan vara insatt i vetenskapliga, t.ex. metodologiska frågor utan att själva publicera i framträdande vetenskapliga tidskrifter. Om det saknas aktiva och skickliga forskare vid utbildningsinstitutionerna är det ändå troligt att det återverkar negativt på utbildningen, eftersom själva förekomsten av forskning bör ha en positiv

³⁸ Systemet är utarbetat av Universitets- och högskolerådet – UHR och finns beskrivet på NSD:s hemsida: <http://dbh.nsd.uib.no/dokumentasjon/publisering/index.action>) Hämtat 2012-12-03.

effekt på hela institutionen – förutsatt att forskningen kan genomsyra hela verksamheten och inte blir en avskuren del.

PUBLICERING I PRAKSISFOU: GRUNNOPPLÆRINGEN

Utlysningen för Grunnopplæringen omfattar 85,1 milj kr över 19 projekt och är alltså betydligt större än den för Barnehage. Samtidigt är spridningen i projektstorlek större. Nio större projekt har mellan 5 och 8 milj var, medan sex projekt ligger under 3 milj. Projektperioderna är oftast fem år, typiskt 2006–2010.

För Grunnopplæringen föreligger ännu ingen fullständig publiceringsstatistik³⁹, men baserat på den information som finns, är kvaliteten förefaller knappast vara mycket högre än för Barnehage. Medan den senare rapporterade 25 internationella publikationer i tidskrifter, finns ännu enbart 15 rapporterade för Grunnopplæringen. Av dessa 15 är två till fyra av relativt god internationell kvalitet (jämfört med ungefär fem för Barnehageprosjekten); se vidare nedan för mer detaljerade analyser. I övrigt finner man även här många bokkapitel i antologier utgivna på norska förlag av lägre meritvärde.

Vi avstår i nuläget att dra några slutsatser från publikationsstatistiken från Grunnopplæringen, eftersom den uppenbarligen ännu inte är komplett. Vi noterar dock att det inte tycks finnas en fungerande heltäckande uppdatering av publicerat material från de av Norges forskningsråd finansierade projekten – det gör evalueringen kringskuren, men det tycks oss också vara ett potentiellt problem för Forskningsrådet när det gäller frågor om utvärdering och beslut om fortsatt finansiering av forskningsprojekt. Ett system med löpande (t.ex. årlig) inrapportering av publikationer, som skulle vara lätt åtkomliga via internet – helst inte bara referenser, utan också länkar till tidskrifter m.m. – skulle vara en resurs både för Forskningsrådet och för eventuella utvärderingar, liksom det skulle kunna utgöra en plattform för andra som är intresserade av att ta del av den forskning som finansieras av Forskningsrådet.

4.3 UTDANNING2020:S VETENSKAPLIGA KVALITET

UTDANNING2020 är en bred tio-årig satsning på forskning – från barnehage till doktorsutbildning. Syftet är att stärka forskningens vetenskapliga kvalitet, utgöra ett kunskapsunderlag för politik och praxis samt att stimulera flera forskningsmiljöer att inrikta sig på utbildningsvetenskaplig forskning. Programmet har en tvärvetenskaplig profil och syftar också till att ge ett kunskapsunderlag till brukarna⁴⁰.

KD:s uppdragsbrev pekar på problem med forskningsfältet. Det anses vara fragmenterat och präglad av varierande kvalitet. Den vetenskapliga kvaliteten hamnar därför i förgrunden för programmet. Samtidigt är det av sektorforskningskaraktär och sliter därmed med frågan om kvalitet och relevans, dvs. programmet ska främja forskning av hög kvalitet som samtidigt kan tjäna som kunskapsunderlag för praxis, förvaltning, professionsutbildning och professionsutövning enligt Programplanen (Forskningsrådet, 2008, s. 3). Programplanen för UTDANNING2020 (Forskningsrådet, 2008, s. 7) har som utgångspunkt att det inte nödvändigtvis är en motsättning mellan vetenskaplig kvalitet och samhällsrelevans.

Asking *et al.* (Forskningsrådet, 2004), NIFU-STEP (2009) och Rambøll managements systemutredning⁴¹ visar samtidigt att den vetenskapliga kvaliteten inom fältet för

³⁹ Panelen utnyttjade det underlag som fanns t o m 2012-11-01, samt Giljes arbetsmaterial till Forskningsrådet (2012). *Funn i praksis: Ny kunnskap for din fremtid*. Ø. Gilje (red). Program PRAKSISFOU. Oslo: Forskningsrådet.

⁴⁰ Forskningsrådet (2013). *Midtveisrapport for programmet UTDANNING2020. Programstyrets egenutredning*. Oslo: Forskningsrådet.

⁴¹ Kunnskapsdepartementet (2007). *Norsk utdanningsforskning – en systemutredning*. Rambøll management. Oslo: KD.

utbildningsforskning behöver stärkas. Utvärderingarna av pedagogisk forskning beskriver ett fragmenterat forskningsfält, präglad av varierande vetenskaplig kvalitet, små miljöer, svag internationell publicering och spretiga resursinsatser. Enligt Programplanen för UTDANNING2020 (s. 4) har man fokuserat på samhällsmandatet och därför i för liten utsträckning deltagit i den internationella forskningsdiskussionen. Detta är värt att notera: ett konsultföretag får till uppgift att undersöka vad som är problematiskt inom ett forskningsfält av KD, gör ett mindre antal intervjuer, och kommer sedan med slutsatser och rekommendationer för en mycket stor forskningsstrategisk satsning som sedan tas i programmet.

Programmets huvudmål är att främja forskning på en hög vetenskaplig nivå och stärka kunskapsgrundlaget för politik, förvaltning, professionsutbildning och professionellt arbete. Flera ämnen och forskningsmiljöer ska stimuleras till att forska om problemställningar knutna till utbildningssektorn och till gränssnitt mot andra sektor, som arbetslivet, enligt programstyrelsens egna halvtidsutvärdering (Forskningsrådet, 2013, s. 2). Resursinsatsen ska koncentreras till goda forskningsmiljöer som kan etablera nätverk, samarbeta och konkurrera internationellt. Robusta forskningsmiljöer med god ledning vill både kunna bidra till att öka den internationella publiceringen i fältet och vara attraktiva forskningstalanger och kunna tilldra sig internationell expertis, menar man i programplanen (Forskningsrådet, 2008, s. 7). Likaså ska publicering säkra vetenskaplig kvalitet: Artiklar i internationella tidskrifter är den viktigaste vetenskapliga publiceringsformen. Det innebär en kritisk och oavhängig kvalitetsvärdering av publikationerna och är en förutsättning för att man ska kunna delta i internationellt forskningssamarbete. (Forskningsrådet, 2008, s. 20)

Huvudmålet belyser problematiken att tjäna olika system. Det är att stärka utbildningsforskningen att främja forskning på hög vetenskaplig nivå *och* förstärka kunskapsunderlaget för politik, förvaltning, professionsutbildning och professionsutövande.

För att realisera huvudmålen är det nödvändigt att:

- Bygga starka forskningsmiljöer som kan hävda sig internationellt
- Stärka rekryteringsunderlaget till forskning inom fältet

Programmets delmål är alltså att bygga starka forskningsmiljöer, stärka rekrytering och stärka teori- och metodutveckling. I programmet vill man skapa fler projekt med t ex. flernivåanalyser och bygga tematiska områden med särskilt kunskapsbehov. Detta ska göras bland annat genom att programmet ska stödja longitudinella projekt och stärka kommunikationen.

Programmet ska också utveckla de teoretiska och metodiska grunderna för utbildningsforskningen och stimulera projekt som använder olika teoretiska och metodologiska perspektiv. I programförklaringen formuleras också att man vill stimulera mer kvantitativt inriktad forskning och samhällsvetenskaplig effektforskning (Forskningsrådet, 2008, s. 2). Sammantaget ska norsk utbildningsforskning lyftas.

Vi noterar att målen och utlysningstexterna här är ganska detaljerade och även inkluderar målformuleringar i termer av forskningsinriktning och metodval, vilket – hur rimliga dessa mål än må vara – utgör en stark styrning av forskningen inom denna typ av programsatningar för utbildningsforskningen.

Programmet har så här långt haft två stora och breda utlysningar, två mindre utlysningar riktade mot barnehage och högre utbildning samt två utlysningar av pilotprojekt riktade mot ”fag- och yrkesoppläringen”. Programmet har hittills erhållit 220 ansökningar.

Syftet med pilotprojekten har varit att stötta utveckling av forskningsdesign och metoder, kunskapsöversikter och på så sätt stärka forskarna inför utlysningarna av de stora projekten.

Sammantaget har Forskningsrådet gett bidrag till 41 projekt, fördelat på 22 forskningsprojekt och 19 förprojekt. Utlysningarna har täckt alla de innehållsliga teman som specificerats i programplanen och alla nivåer i utbildningssystemet. Något överraskande är det högskolorna som fått den största tilldelningen av forskningsmedel (Forskningsrådet, 2013).

Alla ansökningar har värderats av en internationell expertpanel som i regel varit flervetenskapligt sammansatt. Programstyrelsen har utifrån expertpanelens värdering gjort en helhetsbedömning av ansökningarna, vilket inneburit att man också lagt vikt vid strategiska övervägningar i förhållande till programplanen och programportföljerna samt en värdering av ansökningarnas relevans i förhållande till brukargrupperna. Enligt vad panelen erfar har dessa överläggningar handlat om prioriteringar mellan forskningsmässig relevans och relevans för brukare och beslutsfattare, ibland med voteringar. I programstyrelsen har det väckts frågor kring hur man ska förhålla sig till departementsstyrningen⁴². Departementets behov av snabb respons från forskarvärlden har diskuterats, och också att extrabeviljningarna har gått just via Forskningsrådet för att täcka bredare kunskapsbehov och områden, istället för mer riktad uppdragsforskning.⁴³ Likaså problemen med att bevilja projekt som inte når upp i konkurrensen vid ordinarie utlysningar och som får medel när departementet bidragit med extrautlysningar tas upp. Överlag är programstyrelsernas relativa självständighet, inom Forskningsrådet och i relation till KD, något som bör problematiseras enligt flera styrelserepresentanter.

4.4 PUBLIKATIONER: UTDANNING2020

För utlysningen för UTDANNING2020 står alltså den vetenskapliga kvaliteten mer i fokus. Här är det fråga om att konkurrera på den internationella arenan och resultatet ska kunna utläsas i hög grad genom publiceringar från projekten. Som en ram kring analysen av publikationer kan vi först konstatera att UTDANNING2020 har en mer homogen medelstilleddelning än PRAKSISFOU: sju projekt har omkring 6 milj NOK medan tre har projekt har 13-14 milj, alltså mer än dubbelt så stora. Totalsumman är 69,5 MNKR. Detta baseras på de projekt utvärderingspanelen utgått ifrån i november 2012 för sin utvärdering (sedan årsskiftet har dessa utökats och omfattar nu 18 projekt med omkring 6 milj i medelstilleddelning, och ytterligare ett stort projekt, se Bilaga 6: Projektöversikt).

Den totala satsningen inom UTDANNING2020 är betydligt större, med 180 milj kr och 22 projekt – de projekt som vi kunnat utvärdera är de som startade först: fem startade tidigt 2010 och två så sent som 2011. En ordentlig halvtidsutvärdering av UTDANNING2020 är därför svår att göra, speciellt när det kommer till publikationer. Resultaten nedan visar ändå intressanta tendenser.

Tabell 5. Översikt publikationer UTDANNING2020 vid halva programtiden (2012-11-01.) Antal och andel i procent.

	Antal	Andel
Publikationer totalt	54	
Internationella publikationer (artiklar/böcker/kapitel)	26	48 % av alla publikationer
Tidskriftsartiklar	28	52 % av alla publikationer
Tidskriftsartiklar i "bättre" tidskrifter (nivå 2)	8	15 % av tot/29 % av artiklar
Tidskriftsartiklar i internationella tidskrifter	17	31% av tot/61% av artiklar
Bokkapitel	19	35 % av alla publikationer
Bokkapitel, mer framträdande förlag (nivå 2)	1	2 % av tot/5 % av kapitel
Monografier (här ingår vissa editerade volymer)	6	11 % av alla publikationer

I Tabell 5 sammanfattas de publikationer som rapporterats in till november 2012. Tabellen visar en annan bild än PRAKSISFOU: andelen internationella publikationer är högre, liksom andelen tidskriftsartiklar. Dessutom är det en markant högre andel artiklar i mer framstående tidskrifter, med högre internationell profil; däribland flera i riktigt framstående tidskrifter med särskilt hög visibilitet. Medan det är alltför tidigt att slå fast att "utdelningen" av UTDANNING2020 är hög när det gäller

⁴² Intervju programstyrelserepresentanter, 2012-11-22, 2013-02-11.

⁴³ Intervju programstyrelserepresentant, 2013-01-16.

vetenskaplig kvalitet, kan vi i alla fall konstatera att det i flera av forskargrupperna redan finns högkvalitativa publikationer.

Även när det gäller UTDANNING2020 är det dock stor spridning i publikationer: fyra projekt står för nästan alla. Av de återstående fem projekten är dock två relativt nystartade (2011-01-01) och kan inte antas ha hunnit publicera något. Av intresse här, är att notera att aktiviteten i flera av projekten är hög, med flera submissions till internationella tidskrifter.

En slutsats när det gäller den vetenskapliga kvaliteten i UTDANNING2020 är att den ser lovande ut. Det är alltför tidigt att uttala sig om satsningen i sin helhet, men den publiceringsprofil som projekten har är definitivt mer ambitiös än PRAKSISFOU och också ganska hög i en absolut mening. Inriktningen mot internationella tidskrifter är en gångbar strategi för målet att stärka norsk utbildningsforskning på den internationella arenan.

Även för UTDANNING2020 finns dock ett frågetecken för publikationer i antologier utgivna på norska förlag – de är inte lika ymnigt förekommande som för PRAKSISFOU, men inte ovanliga.

4.5 KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER OM PUBLICERING

Den vetenskapliga kvaliteten, som den speglas i publikationer, är relativt låg inom PRAKSISFOU, även om djupare analyser är nödvändiga för att dra säkra slutsatser. Publikationerna speglar både en låg ambitionsnivå – med en stor majoritet av dem i antologier på norska förlag av ringa internationell renommé – och en låg kvalitet. Av en satsning på 62,5 milj kr på Barnehageforskning har hittills kommit en knapp handfull artiklar i internationella tidskrifter av nivå-2-kvalitet (och ingen av dessa i någon internationellt ledande tidskrift). Vi saknar fullständig redovisning av publikationerna från Grunnopplæringen, men den rapportering som föreligger ger inga indikationer på att projekten inom detta program skulle ha en annan publikationsprofil.

Den utvärdering som vi kunnat göra av UTDANNING2020, som är ytlig med tanke på hur kort tid dessa projekt har arbetat, ger skäl för större optimism. Här finns en större koncentration på internationell publicering och på publicering i tidskrifter med hög visibilitet. Även om det finns en variation på produktiviteten så här långt mellan projekten, är aktiviteten generellt sett hög och kan förstås vara hög även i de projekt där vi ännu inte registrerar resultaten i form av publikationer.

Vi har nämnt att den stora majoriteten publikationer fortfarande gäller kapitel i antologier utgivna på norska förlag, på norska. Även om det förstås kan finnas framstående forskning i dessa är synbarheten i stort sett obefintlig för det vidare forskarsamhället. Istället är de viktigaste publikationerna de internationella, huvudsakligen i tidskrifter. Det kan därför vara skäl att närmare studera dessa och framför allt sätta fokus på tidskrifternas kvalitet (som nämnts borde en mer rigorös granskning behandla själva artiklarna, men det är en uppgift som ligger utanför vår räckvidd).

För att göra detta har vi studerat samtliga rapporterade publikationer (publicerade eller antagna artiklar) från PRAKSISFOU och UTDANNING2020 och noterat tidskrifternas ranking. Vi har använt Thomsons Impact Ratio, liksom G-index. Båda dessa mått speglar hur ofta artiklar i dessa tidskrifter citeras. Dessa mått är inte de enda, men tillsammans torde de ge en rättvisande bild (G-index favoriserar äldre tidskrifter, medan Impact Ratio favoriserar de som leder till snabba citeringar, inom två år efter publikation).

I Tabell 6 som följer visar vi en grov sammanställning av denna analys: Även bland de relativt fåtaliga internationella publikationerna når projekten inom PRAKSISFOU inte riktigt upp mot de allra bästa, eller de framstående tidskrifterna, utan har sin tyngdpunkt mot lägre rankade. För UTDANNING2020 är situationen mer lovande: här finns internationell konkurrenskraft.

Tabell 6. Översikt över PRAKSISFOU och UTDANNING2020:s tidskriftpubliceringar med avseende på ranking. Baserat på Thomson Impact Radio och G-index.

Antalet artiklar i:	PRAKSISFOU: Grunnoppläringen	PRAKSISFOU: Barnehage	UTDANNING2020*
Topptidskrifter	0	0	3
Framstående tidskrifter	2	2	3
Respektabla tidskrifter	5	7	4
Lägre rankade tidskrifter	8	16	7
Totalt internationella artiklar	15	25	17

*PRAKSISFOU-programmet är slutfört, medan UTDANNING2020 har halva programperioden kvar.

Vidare kan det vara av intresse att kort diskutera de mångfaldiga publikationerna på norska bokförlag, huvudsakligen i antologier och enbart på norska. Denna typ av utgivning har kritiserats av Gilje (2010)⁴⁴, som menar att flera av de norska bokförlagen närmast har ersatt institutionsrapporterna, med en åtföljande låg vetenskaplig ambitionsnivå: bidragen är ofta mer en presentation över forskningen än en traditionell forskningsartikel med litteratur- och metodgenomgång.

En annan fråga gäller de relativt mångtliga norska tidskrifterna, som är norskspråkiga och tycks inriktade mot olika avnämare, antagligen politiker, myndighetspersoner eller personer inom professioner (troligen bara i undantagsfall riktade mot allmänheten). Dessa båda inhemska publikationsformer kan fylla ett syfte genom att popularisera forskningen och sprida den, även om man i dagens situation kan man undra hur många av läsarna som inte behärskar engelska.

Det synes vara en viktig fråga för framtida satsningar inom norsk forskning och för kommande utvärderingar att närmare granska norska forskares publikationer i antologier och tidskrifter på norska. Utgör de en rimlig balansgång mellan internationellt framstående forskning och mer brukarriktade, populärt hållna redovisningar av forskning, eller är de en hämsko för den norska forskningens internationella ambitioner? I vilken grad håller sig Norge till en liten (och skyddad) inhemsk marknad i relation till andra länder inom små språkområden? Is it time to step out of the comfort zone?

Vi är väl medvetna om den problematik som uppstår med att mäta kvalitet hos vetenskaplig verksamhet i termer av impact hos vetenskapliga tidskrifter eller publikationer. Samtidigt är det i stort den ansats som används för programmen. Problematiken hänger delvis samman med den särskilda sociala och intellektuella organisering som känneteckar ett fält som utbildningsvetenskap med dess olika adressater.⁴⁵ Men det hänger också samman med den lösa koppling som finns mellan impact-mått av olika slag och vetenskapsdiskussioner som driver kunskapsutvecklingen framåt. Samtidigt som vi menar att vår granskning visat på viktiga förhållanden inom programmen så menar vi att man inom Forskningsrådet och de nu pågående programmen bör diskutera och utveckla bättre kriterier för att främja vetenskaplig kvalitet.

4.6 KOMPETENSUTVECKLING

En aspekt av den vetenskapliga kvaliteten som är särskilt relevant för programsatsningarna rör fort- eller vidareutbildning av anställda vid lärarutbildningar med inriktning mot doktorexamen. Detta

⁴⁴ Gilje, Ø. (2010). Praxis of poeng. Pedagogers publiseringsmønstre på 2000-tallet. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 94 (6), s. 506-514.

⁴⁵ Se principiell problematik i Whitley, R. (2000). *On the social and intellectual organisation of the sciences*. 2nd ed) Oxford: Clarendon Press. Se till den specifika problematiken hos Hansen, M. & Lindblad, S. (2010). *Forskningssamfund og publikationsmønster og inom utbildningsvetenskap: En studie om svensk utbildningsvetenskaplig forskning vid tre lärosäten*. Rapport 2020:10. Stockholm: Vetenskapsrådet.

aktualiseras med PRAKSISFOU där syftet med programmet är att åstadkomma kvaliteter hos personalen vid lärarutbildningsinstitutioner i vetenskaplig riktning. I portföljanalysen och programstyrelsens värdering uppmärksammas att programmet lett till att 26 doktorander och 3 postdoktorer anställts i projekten. Den höga åldern på stipendiaterna bekymrar dock och man rekommenderar att i framtiden rekrytera unga forskare för att stärka forskningsmiljöerna (Aasen & Prøitz, 2009, s. 66).

Genom PRAKUT har denna strävan fått fortsatt liv: Det är lärarutbildningens FoU-kompetens som fortsatt ska utvecklas enligt uppdragsbrevet från KD, och det är rekryteringen och etableringen för främst av juniora forskare som ska säkras – genom större projekt, forskargrupper, nätverkande, forskarskolor och liknande. Institutioner som ger lärarutbildningar utgör fortsatt merparten av projektägarna. Vad vi kunnat utläsa sker inga särskilda utlysningar eller urval kring juniora forskare i programarbetet, mer än att postdok- och doktorandrekruteringar görs möjliga inom projektansökningarna och att målgruppen fortsatt kan sägas vara de historiskt svagare forskningsmiljöerna vid lärarutbildningarna. Hittills har de 11 PRAKUT-projekten kapacitet för åtta doktorander och sex postdocs.

För UTDANNING2020:s del är förväntningarna på kompetensutveckling uttryckt i att stärka rekyteringsunderlaget generellt inom utbildningsforskningen som ett av de övergripande målen, men också att etablera internationellt attraktiva forskargrupperingar och finansiera gästforskare och postdoc-anställningar. Enligt programplanen (s. 8-9) ska dessa grupper attraheras av och integreras i starka och internationellt gångbara forskningsmiljöer:

Robuste forskningsgrupper med god ledelse vil både kunne bidra til å øke den internasjonale publiseringen i feltet og være attraktive for lovende forskningstalenter og kunne tiltrekke seg internasjonal ekspertise. Rekrutteringsutfordringer møtes ved å satse særlig på integrerte forskerprosjekt der stipendiater og postdoktorstillinger inngår, og ved målrettede tiltak mot yngre forskere som viser evne til å bygge forskningsgrupper.

På detta sätt och ”Ved å inkludere både doktorgrads- og postdoktorstipend, styrkes grunn- og topprekruttering” skriver man i Programplanen (s. 20). UTDANNING2020 har för närvarande 7 postdocs och 19 doktorander och en särskild satsning på stora projekt där doktorander och postdocs ingår⁴⁶.

Både i intervjuer med programstyrelserna och med Forskningsrådets administration är det en positiv bild av kompetensutvecklingen som målas fram, och som speciellt gjorts synlig över tid och vid ansökningsbehandlingarna till programmen 2012, Forskningsrådet⁴⁷ skriver:

Det har vært en markant økning i kvaliteten på søknadene til begge programmene [UTDANNING2020 og PRAKUT]. Materialet viser at det er flere søknader med støtteverdige karakterer i 2012 enn tidligere. I PraksisFoUs utlysning i 2006 hadde 30 prosent av søknadene karakterer 5 eller bedre. I 2012 hadde 45 prosent av søknadene karakter 5 eller bedre. I KULs utlysning i 2003 hadde bare en søknad karakter 5 eller bedre. I 2012 hadde i overkant av 40 prosent av søknadene karakter 5 eller bedre. Også andelen lærerutdanningsmiljøer som har søkt er blitt større. I KULs utlysning i 2003 var andelen 20 prosent mot 30 prosent av søknadene i UTDANNING2020s utlysning. Det generelle bildet er altså at det er flere lærerutdanningsmiljøer som søker midler fra Forskningsrådets utdanningsforskningsprogrammer nå enn tidligere, og kvaliteten på disse søknadene har økt. Lærerutdanningsmiljøene hevder seg derfor bedre i konkurransen enn tidligere.

⁴⁶ Ett sådant projekt är ”Qualifying for professional careers” som består av 7 seniora forskare, 3 doktorander och en postdoc. Ett annat är ”Governance, Management and Performance in the Norwegian Educational System”, som har fem seniora forskare och fyra andra, vilket bl a. ska resultatet i tre PhD-grader.

⁴⁷ Notat till KD 2012-02-28, ”Kvalitet i profesjonsfagene sett gjennom noen av Forskningsrådets «vinduer””, s. 4.

Liknande synpunkter framkommer kring PRAKUT:s ansökningar:

Den høyere kvaliteten i PRAKUT dreier seg dels om at programmet åpner for andre miljøer (det er bl.a. gode søknader fra universitetsmiljøene), men også at høyskolemiljøene er blitt bedre. Det er også en klar forbedring mht design og metode i prosjektene, likeledes i evnen til å stille gode forsknings spørsmål og lage samarbeidsprosjekter. (Intervju, 2012-11-22)

KOMPETENSHÖJNINGSEFFEKTER

I den kompletterande undersökning vi genomfört inom ramen för evalueringen (undersökningen i sin helhet finns i NIFU, 2013⁴⁸) är urvalet de 37 enheter som erhållit medel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020. De två största grupperna här är statliga högskolor följt av universiteten. Andelen utbildningsforskning av den totala FoU-verksamheten varierar från 3 till 100 procent.

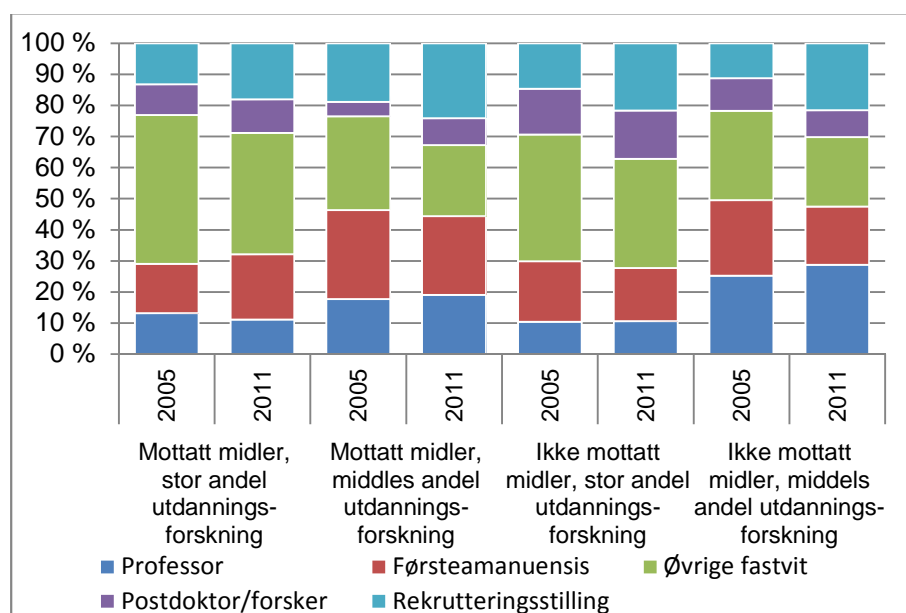
Baserat på åren 2005 och 2011 visar denna genomgång att det varit en klar kompetenshöjning vid dessa utbildningsforskningsenheter, också när man jämför med t ex. samhällsvetenskap generellt. Framförallt är det gruppen professorer och førsteamanuenser som ökat betydligt, men även volymerna för gruppen doktorander och postdoc-anställningar ökar.

2005 var andelen med doktorgrad 25 procent, 2011 har den ökat till 38 procent vid enheterna (NIFU, 2013, s. 23). Den mest markanta ökningen sker mellan åren 2007 och 2011. Också gruppen utbildningsforskare med internationella doktorexamina ökar något, från 34 under 2005 till 69 under 2011 (s. 22, när dessa tagits ut är dock inte angivet).

Antal personer med postdoktor eller forskaranställning har också ökat mer vid de enheter som har erhållit projektmedel än de som inte erhållit medel, här kan Forskningsrådets programsatsningar spelat roll.

I tabellen som följer kan vi se hur anställningsstrukturerna inom universiteten vid de miljöer som erhållit programmedel ser ut.

Tabell 7. Anställningsstruktur universitetsmiljöer år 2005 och 2011 baserat på miljöer som fått forskningsmedel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020⁴⁹. Kilde: NIFU/Forskningsrådet 2013.

⁴⁸ NIFU (2013). *Kompetanseheving ved utdanningsforskningsmiljøene*. Arbeidsnotat 5/2013. Oslo: NIFU.

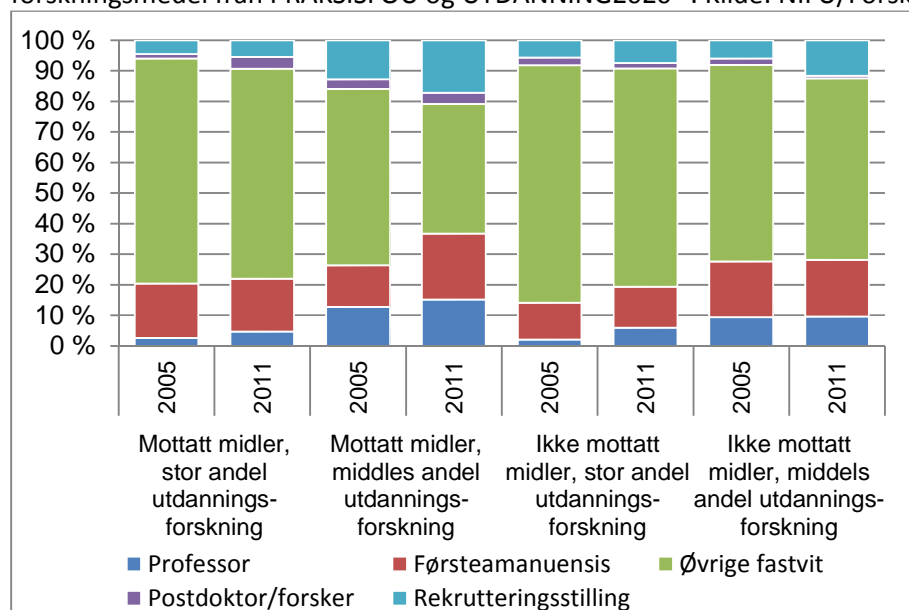
⁴⁹ Øvrige faste vitenskapelige/faglige stillinger inkluderer førstelektor, amanuensis, faglig leder, universitets- og høyskolelektor og spesialstillinger tilknyttet profesjonsutdanningene. Rekrutteringsstilling omfatter doktorgradsstipendiater og vitenskapelige assistenter.

Vid universitetet (tabell 7) har andelen utbildningsforskare med så kallade rekryteringsanställningar ökat betydligt bland de som erhållit medel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020 och vid mätpunkterna 2005 och 2011. Eventuella volymfall för grupper som lektorer beror t ex. på avlagda doktorsgrader eller uppflyttningar till andra eller nya anställningar.

Överlag har dock utbildningsforskningen expanderat under den här tiden. Det är knappast möjligt att hävda att förändringen är ett konkret utfall av programsatsningar som PRAKSISFOU och UTDANNING2020 utan att väga in enskilda institutioners kapacitet och satsningar, också med tanke på att programmen står för en liten del av de samlade resurserna på utbildningsforskning, omkring 10 procent, jämte andra externa medel. Enligt statistik för 2009 (NIFU, 2011) finansierar offentliga medel och den så kallade basisbeviljningen utbildningsforskningen vid universitet och högskolor till omkring 90 procent. Redan starka eller målinriktade institutioner kan tänkas dra till sig ytterligare forskningsfinansiering.

Ser man till skillnader mellan högskolor och universitet (enheter i institutsektorn undantagna), så är det främst på högskolorna (se tabell 8 som följer) som erhållit medel från PRAKSISFOU och UTDANNING2020 som kompetensökningen bland professorer och førsteamanuenser är tydlig (se NIFU, 2013, s. 27-29).

Tabell 8. Anställningsstruktur högskolemiljöer år 2005 och 2011 baserat på miljöer som fått forskningsmedel från PRAKSISFOU og UTDANNING2020⁵⁰. Kilde: NIFU/Forskningsrådet 2013.

En stor del av dessa högskoleenheter är också lärarutbildningsinstitutioner. Antalet professorer här mer än fördubblas under perioden och førsteamanuenser ökar med över 60 procent (s. 21). En intressant notering är också att antalet professor tredubblas på enheter som inte erhållit projektmedel i denna period. Vi kan i båda fallen tala om en kapacitetsutveckling på högskolorna. Detta ska också kopplas till att doktorsgradprestationerna inom utbildningsområdet överlag har ökat (NIFU-STEP, 2011⁵¹).

På grundval av den kartläggning som gjordes 2009 (NIFU, 2011) inom utbildningsforskningen konstateras att det finns ett behov av flera postdoktorstipendiater inom området. Enligt Gunnes

⁵⁰ Øvrige faste vitenskapelige/faglige stillinger inkluderer førstelektor, amanuensis, faglig leder, universitets- og høyskolelektor og spesialstillinger tilknyttet profesjonsutdanningene. Rekrutteringsstilling omfatter doktorgradstipendiater og vitenskapelige assistenter.

⁵¹ NIFU-STEP (2011). *Utdanningsforskere og nylig avlagte doktorgrader. 2008-2011*. Arbeidsnotat 11/2011. Oslo: NIFU.

(presentation, 2012-09-07) som varit involverad i denna kartläggning, visar den att det finns ”behov för flere førstestillingskompetente generelt og tiltak for å bedre tilgangen på førstestillingskompetente i høgskolesektoren”. Därutöver menar Gunnes, finns det anledning att se till att det blir ”flere kvinner i toppstillinger og jevnere kjønnsbalanse i rekrutteringsstillinger” inom utbildningsforskningen generellt. I nästa avsnitt ska vi se hur detta aktualiseras inom barnehageområdet.

Det kan vara värt att ta barnehageområdet i beaktande som ett specifikt fält inom utbildningsforskningen inom ramen för undersökningen. Dels sker en stor del av projektsatsningarna där, också i och med att KD får ansvar för detta område från 2005 och framåt. Barnehageforskningen är dock liten, 2009 uppges totalt 292 anställda vara barnehageforskare (NIFU, 2011). Fältet kännetecknas av en låg grad av professorer och doktorander och en hög andel kvinnor jämfört med utbildningsforskningen överlag (NIFU, 2013, s. 25). Professorsantalet är mycket lågt, år 2005 är det t ex. inga professorer inom barnehageområdet vid universitetetsenheter i vårt urval, 2011 har de inte ökat nämnvärt (s. 28).

Överlag har dock andelen barnehageforskare med doktorgrad ökat från 16 till 29 procent mellan åren 2005 och 2011. Detta sammantaget kan tyda på att det finns en bättre kapacitet och ett bättre rekryteringsunderlag för barnehageforskning, som på sikt kan komma lärarutbildningsinstitutionerna tillgodo. NIFU:s inspel i vår utvärdering summeras som följer:

Forskningsrådets satsinger har sannsynligvis innvirkning på volumet av utdanningsforskere, det har vært størst vekst i antall utdanningsforskere ved miljøene som har motatt midler fra U2020 og PFOU. Dette kommer klarest til uttrykk innenfor utdanningsforskning på barnehageområdet (NIFU, 2013, s. 31).

Beskrivningen visar på intressanta förändringar, däremot kvarstår frågan om vi ser resultat som en effekt av anslag eller som en interaktion mellan forskningsintresse, anslag och rekrytering.

KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER OM KOMPETENSUTVECKLING

På basis av denna genomgång finns det anledning att framhäva betydelsen av samtidiga satsningar på både juniora forskare och toppanställningar av professors- och førsteamanuenser, inte minst inom barnehageområdet som är ett kompetensmässigt underrepresenterat område. En fortsatt sådan förstärkning realiserad genom programsatsningarna bör kunna ge stöd åt lärarutbildningar specifikt, och utbildningsforskning med brukarorientering generellt. Den sociala organiseringen och hur forskningssatsningarna sörjer för att bibehålla och främja kompetensutveckling, inte minst inom den praksisriktade forskningen bör dock uppmärksammas, vi återkommer till detta i kapitel 5 (Relevansfrågan) och kapitel 8 (Social organisering) samt i våra slutsatser.

Slutligen bör satsningarna också relateras till genusstrukturer inom dessa utbildningsforskningsområden, och närmare belysningar av vilka det är som erhåller projektmedel, också med tanke på att satsningar med excellens-orientering och nyare kunskap om att stora forskningsprojektsatsningar kan missgynna jämställdheten (se även utredningen av Sandström i denna fråga).⁵²

⁵² Sandström, U. et al. (2010). *Hans Excellens: om miljardsatsningar på starka forskningsmiljöer. Rapport Delegationen för jämställdhet i högskolan*. Stockholm: Högskoleverket.

5 RELEVANS – POLITISK-SAMHÄLLELIG, PRAKTISK-PEDAGOGISK OCH VETENSKAPLIG

I detta avsnitt tar vi upp frågorna: För vem eller vad ska forskningen göras relevant, vilka är aktörerna och vilken samverkan rapporteras?

Relevans förstås här som ett dynamiskt förhållande mellan aktörer, intressenter och system. Forskningens *politiska-samhälleliga*, *pedagogiskt-praktiska* och *vetenskapliga* relevans står därmed i fokus. Stokes (1997)⁵³ drar slutsatsen att forskningens genomslag är avhängig i vilken mån resultaten bidrar till en grundläggande (teoretisk) förståelse och om resultaten kommer till användning i en praktik. Relevans blir då ett samspel mellan forskning och dess kontext, dvs. i det här fallet:

- den politiska styrningen av forskningsprogrammen,
- forskningens användning i utbildningen och ”praktikers” delaktighet,
- vetenskapssamhällets bedömning av kvalitet

I denna utvärdering operationaliseras relevans baserat på följande: Den politiska relevansen bedöms utifrån de direktiv som ges till programmet. Direktiven ses då som ett uttryck för en politisk styrning av utbildningsforskningen. Det som i programmen benämns som samhällelig relevans blir då ett uttryck för hur väl programmen svarar mot de samhällliga utmaningar som politiken ger uttryck för i sina direktiv. Den praktiskt-pedagogiska relevansen bedöms utifrån i vilken mån programmet syftar till utveckling av pedagogisk praktik och hur pedagogers aktörskap beskrivs och genomförs i programmet. Den vetenskapliga relevansen riktas mot vetenskapssamhället och är nära kopplad till bedömning av den vetenskapliga kvaliteten i programmet, vilket närmare har beskrivits i kapitlet innan.

5.1 PRAKSISFOU

POLITISKT-SAMHÄLLELIG RELEVANS

Vad ska forskningen bidra till enligt programmets direktiv? I departementets uppdragsbrev till Norges forskningsråd formuleras direktiven som riktas mot barnehageforskning som att programmet ska vara praxisorienterat och stärka politiskt prioriterade områden i barnehagen. Den ska bygga på ett partnerskap mellan forskare och barnehagepersonal. Forskningen ska ömsesidigt berika den pedagogiska praktiken, förskollärarytbildningen och den forskning som bedrivs vid universitet och högskolor som ger förskollärarytbildning. I direktiven anges 13 innehållsliga områden som anses vara väsentliga att forska om. I direktiven till den del av programmet som riktas mot ”grunnutdanning” och lärarutbildning är de övergripande formuleringarna liknande dem som riktas mot barnehagen. Här nämns sju prioriterade innehållsliga områden. Departementet anger också att en programstyrelse ska tillsättas med representation för olika intressenter, däribland en representant från departementet. Ett särskilt avsnitt ägnas åt hur forskningen ska förmedlas till lärare och andra aktörer i skolan.

⁵³ Stokes, D. E. (1997). *Pasteur's quadrant: Basic science and technological innovation*. Washington, DC: Brookings Institution Press.

Programplanen är tydlig med att de forskningsprojekt som ingår i programmet ska syfta till att förbättra den professionsriktade forskningen och därmed stärka såväl lärarutbildning som helhet och forskningens kvalitet. Skolor och barnehager ska å sin sida utvecklas till lärande organisationer som systematiskt studerar och utvecklar kompetenser och kvalitet i utbildningen. Målformuleringarna ska ses på kort och lång sikt.

DEN PEDAGOGISKT-PRAKTISKA RELEVANSEN

Programmet riktar sig mot forsknings- och utvecklingsarbete i skola, barnehage och lärarutbildning. I programplanen (s. 3) sägs följande om orienteringen mot lärarutbildning och skola: ”Målgruppene er lærerutdannere, lærerstudenter, skoleeiere (kommuner og fylkeskommuner), skoleledere og lærere i grunnsopplæringen”. För projekt riktade mot barnehagen är målgruppen enligt programplanen ”i første rekke førskolelærerutdannere, førskolelærer-studenter, tilsatte i barnehagen og barnehageeiere” (s. 18).

Satsningen är inriktad på att stärka forsknings- och utvecklingskompetensen vid de institutioner som bedriver lärarutbildning genom att initiera praktisknära projekt där också skola och barnehager ingår som *aktiva parter i utvecklingen och i genomförande av projekten* (min kursivering), det som vi vanligtvis kallar ”collaborative research”. I portföljanalysen av Aasen & Prøitz (2009) anges att relevanskriteriet förutsätter ett nära samarbete mellan forskarna och skol- och barnehageägarna och skola och barnehage. I den parallella undersökningen av Borgen, Prøitz & Opheim (NIFU-STEP, 2009⁵⁴), ställd till de drygt 30 projektledarna svarar 68 procent av dessa att projektet i mycket hög utsträckning genomförs med aktörer i praksisfältet, och 26 procent att det sker i någon grad. I portföljanalysen följs relevanskriteriet dock upp genom en mer detaljerad granskning av sex premisser för samarbetsforskning (Tikunoff & Wards, 1983)⁵⁵. Denna analys visar att de flesta av projekten har en problemställning som är brukarorienterad och anger också att de kommer att involvera brukarna i forskningen. I ganska få projekt är dock brukarna med och fattar beslut om projekten. Val av metoder, analys av data och publicering är i huvudsak forskarnas uppgift.

När vi i vår egen enkät upprepar frågan om i vilken grad projektet genomförts i samarbete med aktörer i praksisfältet (Bilaga 5, fråga 2a), 2009 ställd av Borgen, Prøitz & Opheim till projektledarna för PRAKSISFOU, så är inga större skillnader som framkommer, möjligen är de något mer försiktiga idag (lite drygt 60 procent svarar i stor grad, 2009 var det uppemot 70 procent som svarade detta). I frågan om praksisrelevans, dvs. om problemställningarna anges vara svåra mot lösningar på konkreta utmaningar (Bilaga 5, fråga 2d), svarar 15 av våra 22 respondenter att detta sker i stor grad 2013. 2009 var siffrorna något lägre, och några svarar uppgav att detta sker i liten grad eller endast är under planering.

Sammantaget är brukarmedverkan i huvudsak inriktad på utvecklingsarbetet och förmedling av projektens resultat enligt tidigare analyser. Fem av de projekt som är riktade mot skolan har lagt in element av samarbetsorienterat beslutsfattande, medan det inte finns något motsvarande för barnehageprojekten enligt Aasen & Prøitz (2009, s. 42). Samtidigt krävs en klar rollfördelning mellan forskare och lärare i projekten. Huruvida projekten har lyckats med att diskutera, problematisera och fördela ansvar mellan parterna är något oklart⁵⁶. Programstyrelsen menar att involveringen av brukarna i huvudsak har fungerat bra, men vill samtidigt peka på att en sådan involvering är en komplicerad process. I programstyrelsens slutrapport (Forskningsrådet, 2011, s. 32) menar man att det bör utarbetas tydligare riktlinjer för hur forskningssamarbete kan utformas så att bedömning av projektens praktiska relevans blir tydligare. I projektens egna slutrapporter som vi

⁵⁴ Borgen, Opheim & Prøitz (2009). *PRAKSISFOU 2005-2010: Vurdering av forskningsprogrammet Praksisrettet FOU for barnehage, grunnsopplæringen og lærerutdanningen*. Oslo: NIFU-STEP.

⁵⁵ Tikunoff, W.J. and Ward, B.A. (1983). Collaborative research on teaching. *The Elementary School Journal*, 83(4), 453-468.

⁵⁶ Svein Lorentzen, presentation 2012-05-10: bild 6.

tagit del av anges endast avvikelser från de i ansökan uppgivna förmedlingsaktiviteterna, vilket gör det svårt att bedöma i vilken utsträckning brukarinriktade förmedlingsaktiviteter har använts.

VETENSKAPLIG RELEVANS

Den vetenskapliga kvaliteten, och därmed den vetenskapliga relevansen, garanteras genom programstyrelsen. Programmet ska förbättra den professionsriktade forskningen och därmed stärka såväl lärarutbildning som helhet som forskningens kvalitet. Överordnat har programstyrelsen i sina bedömningar av ansökningar till programmet lagt vikt vid projektens vetenskapliga kvalitet (Forskningsrådet, 2011, s. 9), som vi nämnt tidigare. Syftet har varit att förbättra den professionsriktade forskningen och därmed stärka såväl lärarutbildning som helhet och forskningens kvalitet. Av vår tidigare genomgång framgår att den vetenskapliga kvaliteten, bedömd efter vetenskaplig produktion, är relativt låg. Publicering är till största delen riktad mot avnämare och brukare. Det reser frågan om vilka relevanskriterier som dominerar inom programmet och hur olika intressen kan balanseras inom programmet. Frågan diskuteras mer utförligt under rubriken Kritisk diskussion och rekommendation i detta avsnitt.

5.2 UTDANNING2020

POLITISK-SAMHÄLLELIG RELEVANS

Med hänvisning till NIFU-STEP och Rambølls utvärdering av norsk utbildningsforskning beskrivs i uppdragsbrevet till Forskningsrådet att viktiga ”politikkområder” som barnehage, yrkesutbildning och vuxenutbildning inte har blivit föremål för så mycket forskning.⁵⁷ Departementet formulerar en rad strategiska och prioriterade områden men menar samtidigt att det ska finnas ett visst spelrum för forskarna själva att komplettera dessa. De mest underbeforskade områdena barnehage och högre utbildning ska prioriteras i programmet, förutom dessa ska fack- och yrkesdidaktik, ledning, styrning av utbildnings- och forskningsinstitutioner, bedömning, bedömningsformer och kvalitetsutveckling utvecklas. Det nya programmet ska stimulera effektforskning, longitudinella studier och kvantitativa ansatser. Utbildningsforskningen ska genom dessa anvisningar stärkas genom tvärvetenskapliga projekt, en mångfald av teoritraditioner och metoder.

Programplanen för UTDANNING2020 för 2009–2018 utgår från uppdragsbrevet från KD, och hänvisar till forskning om hur utbildning reproducerar social ojämlikhet. Man relaterar till internationella undersökningar om att norska elever presterar under genomsnittet i läsning, naturvetenskap och matematik samt elevers avhopp i ”videregående opplæring”. Man konstaterar att det finns outnyttjad potential till resultatförbättringar och att det behövs mer kunskap om vad som har betydelse för resultatuppnåelse i utbildningen. Behovet att stärka kunskapsunderlaget för praksis- och policybeslut är därför omfattande⁵⁸.

PEDAGOGISK-PRAKTISK RELEVANS

I programplanen konstateras att kunskapsbehoven i utbildningssektorn långt ifrån har avtäckts. Man hänvisar till NIFU:s utvärdering⁵⁹ som bedömer att forskningsbegreppet i de tidigare programsatsningarna varit oklar och att relevansbegreppet definierats brett av de enskilda forskarna. Forskningen ska innehållsmässigt vara kopplad till utbildningssystemets utmaningar såsom de

⁵⁷ Kunnskapsdepartementet (2007). *Norsk utdanningsforskning – en systemutredning*. Rambøll management. Oslo: KD.

⁵⁸ Forskningsrådet (2009). *Programplan for UTDANNING2020. Norsk utdanningsforskning fram mot 2020*. Oslo: Forskningsrådet.

⁵⁹ Borgen, Ophim & Prøitz (2009). *PRAKSISFOU 2005-2010: Vurdering av forskningsprogrammet Praksisrettet FOU for barnehage, grunnopplæringen og lærarutdanningen*. Oslo: NIFU-STEP.

beskrivs i de tematiska områdena men resultat ska förmedlas till brukarna i barnehage och skola, snarare än att lärare och andra professionella är aktiva i forskningsprocess och problemformulering. Inom ramen för har det inte ställs krav på brukarmedverkan, likaväl finns det en antal projekter som har brukarmedverkan⁶⁰.

VETENSKAPLIG RELEVANS

Programmets huvudmål är att stärka den utbildningsvetenskapliga forskningen och att främja forskning på hög internationell nivå. Genom detta ska programmet ge ett gediget kunskapsunderlag för policy (politikutformning) till förvaltning, professionsutbildning och professionsutövning. I programplanen poängteras nödvändigheten av att stärka den vetenskapliga kvaliteten i den norska utbildningsforskningen. Fältet beskrivs som fragmentariserat, av ojämn kvalitet, med svag internationalisering och med svårigheter att rekrytera forskningskompetent personal. Med hänvisning till KD:s uppdragsbrev beskrivs att det finns ett behov att stärka utbildningsforskningen som ett tvär- och flervetenskapligt fält och att öka den vetenskapliga kvaliteten. En höjning av den vetenskapliga kvaliteten i forskningen är i programplanen beskrivet som det första resultatmålet, medan hög praxis- och policyrelevans utgör det andra. Programplanen uttrycker att detta inte är motsättning och det ska enligt målformuleringarna inte ses som att det ena är överordnat det andra (se punkt. 4.1 i programplanen). Hur dessa mål sedan följs upp och sätts i spel genom olika ”virkemiddel”, som ansökningsbehandlingar och bedömningar av vetenskaplig kvalitet genom publiceringsprestationer eller relevanshänsyn vid beviljningsprocedurer, kan dock avspegla andra förhållanden som vi varit inne på tidigare.

5.3 PRAKUT

POLITISK-SAMHÄLLELIG RELEVANS

I programmets utlysning anges att forskningen ska bidra till att utbildningarnas samhällsrelevans stärks och att det skapas ett starkare samband mellan utbildning och yrkesutövning. Forskningen ska ses i det sammanhang att det finns en pågående reformaktivitet inom lärarutbildningen.

PEDAGOGISK-PRAKTISK RELEVANS

I PRAKUT ligger tyngdpunkten på forskningens praktisk-pedagogiska relevans. Programmets överordnade mål är att bidra till praxisinriktad kunskapsutveckling som stärker barnehagen, grundskola och lärarutbildning. Samtidigt ska lärarutbildningarnas forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU) stärkas genom programmet. I programmets utlysning anges att man ger medel till forskningsprojekt med brukarmedverkan inom områdena lärarutbildning och professionsutveckling. Området handlar om lärarutbildningens uppdrag att kvalificera studenter till att bli professionella förskollärare och lärare. Man anger att det finns behov av forskning kring: lärandeprocesser och kompetensutveckling, fack- och yrkesdidaktik, förhållandet mellan lärarutbildnings-institutioner och praxisfält, professionsutveckling i ett yrkeslångt perspektiv, lärarutbildningsreformer, FoU som en del av lärarutbildning och professionsverksamhet, praxisrelevant forskning.

I programplanen anges att det finns behov av projekt som utvecklar metodiska verktyg för att synliggöra effekterna av interventioner. Det finns också behov av projekt som kan utveckla redskap som kan användas i praxisfältet och som kan bidra till att höja kvaliteten på barns, ungas och vuxnas lärande, utveckling och utbildning.

⁶⁰ De som anges av Forskningsrådet är projekten under ledning av Gulbrandsen, Matre, Aamotsbakken och Ødegaard.

VETENSKAPLIG RELEVANS

I programmet finns inga explicit formulerade mål som riktas mot vetenskapssamhället. I programplanen skrivs att forskningsbaserad utveckling av praxis inte bara handlar om att finna lösningar på aktuella problem, men också att reflektera över och vidareutveckla teoretisk kunskap för och om praksisfältet. Programmet ska bidra med kunskapsutveckling på hög vetenskaplig nivå.

5.4 KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER

De politiska ambitionerna med PRAKSISFOU och UTDANNING2020 är tydligt formulerade i uppdragsbrevet till Forskningsrådet. Forskningsrådet ska vara regeringens rådgivare i forskningsfrågor och samtidigt fungera som mötesplats för aktörer och intressenter inom forskning och innovation (Technopolis, 2012). Utbildningsvetenskaplig forskning är mycket högt prioriterat av KD och ska utgöra underlag för politiska beslut och reformer inom utbildningssystemet. Forskningsrådet är en del av ett sammanvävt norskt policysystem och rådet är underordnat departementets överordnade beslut och inriktningar.

Man kan se PRAKSISFOU och PRAKUT som en medveten och långsiktig satsning på att stärka svaga forskningsmiljöer vid lärarutbildningarna i Norge. Betoningen av det som vi här kallar för den politiska-samhälleliga relevansen verkar både direkt och indirekt som styrning. Forskarna har att förhålla sig till programmets mål och delmål i sina ansökningar, sakkunniga bedömer och värderar projektens vetenskapliga kvalitet i första hand, medan programstyrelsen i sin värdering och medelstillelning har att förhålla sig till både värderingarna av projektens vetenskapliga kvalitet och till de direktiv och brukar- och relevansinriktning som är programmets politiska grund.

PRAKSISFOU är i hög grad ett program som styrs av politiska intentioner att stärka forskning och forskningsmiljöer vid lärarutbildningarna och genom dessa projekt utveckla pedagogisk praktik och lärande organisationer i skola och barnehage. De forskningsprojekt som söker medel i programmet ska stärka lärarutbildning som helhet, och då speciellt svaga forskningsmiljöer, samtidigt som det ska bidra till forskning av hög kvalitet. Programmet är i det perspektivet en del av realiseringen av "læreruddanningsreformen"⁶¹. Programmet kan utvidgat ses som ett led i att bygga upp en kunskapsbas för forskningsbaserade välfärdstjänster⁶² ett område som ligger nära de forskningspolitiska satsningarna på brukarorienterad innovation. Spänningsförhållandet mellan forskning av hög kvalitet (vetenskaplig relevans) och de politiska ambitionerna att stärka svaga forskningsmiljöer i lärarutbildningarna blir tydlig i programmet.

I PRAKSISFOU betonas, vilket framgår av ovanstående redovisning, programmets praktisk-pedagogiska relevans. Lärarutbildningarnas forskningsmiljöer ska stärkas och därigenom ska forskning som är relevant för aktörer i barnehage och skola prioriteras. Forskningsprojekten ska vara relevanta för den pedagogiska verksamheten och för ägarna genom att aktörerna aktivt blir involverade i projekten.

Utvärderingarna (Aasen & Prøitz, 2009; Forskningsrådet, 2011) visar emellertid att brukarmedverkan i huvudsak är inriktat på utvecklingsarbetet och förmedling av projektens resultat. Kvaliteten på den vetenskapliga produktionen inom programmet bedöms som relativt låg, mätt efter vetenskaplig produktion, vilket stöder slutsatsen att programmets betoning på pedagogisk-praktisk relevans har varit överordnat den vetenskapliga relevansen. De vetenskapliga ambitionerna att bidra med viktiga kunskapsbidrag till vetenskapssamhället är underordnat ambitionen att stärka den samhälleliga och pedagogisk-praktiska relevansen. Det är emellertid oklart hur den praktisk-pedagogiska relevansen ska mätas i programmet. Hur ska programmet bidra till att stärka

⁶¹ Se t ex. Følgegruppen for lærerutdanningsreformene (<http://ffl.uis.no>) och deras utvärdering för mars 2013, Nasjonalt råd for lærerutdanning (uhr.no/rad_og_utvalg/nasjonale_rad/nrlu), del av Universitets- og høgskolerådet, och NOKUT (www.nokut.no).

⁶² Intervju KD-representant, 2012-11-19.

forskningsmiljöerna vid lärarutbildningarna, och i förlängningen av dessa, vetenskapliggöra den pedagogiska praktiken i förskolor och skolor?

Tankefiguren är att starka forskningsmiljöer också producerar god utbildning av lärare, vilket i sin förlängning ska få positiva effekter på praxisfältets undervisning. Det är emellertid inte möjligt för oss att utläsa om programmen får dessa avsedda effekter. NIFU:s kompetensinventering (2013) antyder om än försiktigt, att programsatsningarna PRAKSISFOU och UTDANNING2020 bidragit till kompetensökningseffekter, åtminstone i rekryteringsanställningar och inom barnehagen (se tidigare kapitel 4, avsnitt Kompetensutveckling).

Den kanske viktigaste aspekten av programmets praktisk-pedagogiska relevans är, som vi ser det, huruvida programmet har bidragit med att skapa *infrastrukturer* för en långsiktig forsknings- och kunskapsutveckling, både i lärarutbildningarna och i barnehage och skola. Den frågan har inte besvarats i de dokument som vi haft tillgång till. Men detta med infrastruktur, och att se det utifrån de olikartade sidorna av relevansfrågan är emellertid mycket betydelsefullt att arbeta vidare med i framtiden, enligt vår bedömning.

Programstyrelsens värdering att projekten kunde ha använt kommunerna mer i förmedling (av forskningsresultaten) är i det sammanhanget problematisk för programmets måluppfyllelse, eftersom den enda garanten för långsiktiga satsningar på en hållbar infrastruktur i skola och barnehage då ligger på kommunerna eller ägarna. Ett delat ägande och utvecklad samverkan mellan kommuner och lärarutbildning kräver antagligen att man skapar en hållbar organisation som är gemensam, t ex. en FoU-enhet i kommunen som inkluderar forskare från lärarutbildningen, detta kunde ge kommunnivån ett efterfrågat tillskott av FoU-kompetens⁶³. En fråga som då också uppkommer är om programmet har skapat en hållbar infrastruktur för lärarutbildningarnas forskningsmiljöer.

Den höga åldern på projektledare och stipendiater pekar på att uppbyggnaden av en lärande organisation inte kan vara avhängigt enskilda individer. Det behövs en långsiktig strategi för ”livet efter projekten” på såväl lärarutbildningarna som i kommunerna.

Till skillnad från PRAKSISFOU har UTDANNING2020 skiftat relevansfokus, eller rättare sagt, den politiska styrningen i programmet riktar sig till vetenskapssamhället och den vetenskapliga relevansen beskrivs som överordnad i programmet. I programmet UTDANNING2020 beskrivs eller uppges inte lärare och andra professionella i utbildningssystemet som aktiva aktörer i problemformulering och forskningsprocess i samma grad som det som betonas i PRAKSISFOU. Resultatindikatorerna för de policy- och praxisriktade resultatmålen är av en annan karaktär än i PRAKSISFOU. I UTDANNING2020 är indikatorerna formulerade så att forskningen ska utgöra ett kunskapsunderlag vilket ska *förmedlas* till intressenter i utbildningssektorn. Lärare ses inte som samverkanspartners i kunskapsprocessen, vilket är en tydlig policyinriktning i PRAKSISFOU och också i PRAKUT.

De politiska ambitionerna i UTDANNING2020 är riktade mot att stärka den utbildningsvetenskapliga forskningens kvalitet och relevans för vetenskapssamhället. Av åtta resultatmål i programmet är sex riktade mot vetenskapssamhället och två mot praxis och policy. Som framgår av vår redovisning av vetenskaplig kvalitet så ger den vetenskapliga produktionen i UTDANNING2020 redan i ett relativt tidigt stadium, anledning till optimism i det avseendet. Den vetenskapliga produktionen riktas i större uträkning än i PRAKSISFOU mot internationellt ansedda tidskrifter. Likaså finns det när det gäller det vi kallat den sociala organiseringen i programmen (kap 8), proaktiva insatser anordnade av programstyrelse och Forskningsrådet för gemensam teori- och metodutveckling, årliga projektledarkonferenser.⁶⁴

⁶³ Intervju programrepresentant, 2012-11-22.

⁶⁴ I vilken mån dessa svarar upp mot förväntningarna är något oklart, värderingen av dem är något avvaktande, främst från UTDANNING2020:s projektledare och något mindre från PRAKSISFOU (Bilaga 5, fråga 6d).

En slutsats av ovanstående redovisning är att den politiska styrningen av programmen i viss mån också är bestämmande för balansen mellan olika relevanskriterier. Vilka konsekvenser får då en ökad departementsstyrning? Här ska vi lyfta två frågor i anslutning till detta.

Den första frågan rör konsekvenser för vetenskapssamhället av en stark politisk styrning. Den politiska inriktningen på programmets innehåll är bred och i viss mån inkluderande, men samtidigt klart styrande för en definition av de utbildningsvetenskapliga problem som forskningen ska ta sig an, och till och med de metoder som forskningen ska använda. Det blottlägger därmed spänningsförhållandet mellan den politiska-samhälleliga, vetenskapliga och den pedagogiskt-praktiska sfären som programmen omfattar.

Den andra frågan berör förhållandet och balansen mellan vetenskaplig och praktisk-pedagogisk relevans. I de båda programmen försöker man i direktiven att balansera de olika relevanskriterierna men med tydlig betoning på praktisk-pedagogisk relevans i PRAKSISFOU och vetenskaplig relevans i UTDANNING2020. Forskningens pedagogiskt-praktiska relevans är emellertid också avhängig den vetenskapliga kvaliteten. Om forskningen i programmen ska utgöra underlag för en praktisk-pedagogisk utveckling som ska vila på vetenskaplig grund, bör den i högre grad rikta sig mot vetenskapssamhället. I denna utvärdering har vi konstaterat att den vetenskapliga produktionen i PRAKSISFOU inte har riktats till betydelsefulla internationella tidskrifter inom området. Forskarna har ofta inte haft ambitionen att publicera sig internationellt, vilket kan bero på programmets betoning på praktisk-pedagogisk relevans.⁶⁵ Möjligtvis är det så att den teoretiska och metodologiska utvecklingen inom den praktisknära forskningen inte har haft så stort genomslag i den norska utbildningsvetenskapliga traditionen.⁶⁶

Slutligen, de rekommendationer som följer av denna genomgång är följande:

- Det framstår som viktigt att programmen, parallellt med fördefinierade kunskapsområden, ger forskarsamhället större möjlighet att självständigt definiera viktiga forskningsfält, de problem som är viktiga att undersöka och de metoder som ska användas för att besvara forskningsfrågorna. Det bör kunna ske genom ökad kommunikation mellan forskarna själva, och mellan forskningsprojekten under projektiden och genom resultatförmedling.
- Det är en viktig uppgift för KD och Forskningsrådet att, som en del av uppföljning av programmen, och parallellt med stöd till svagare forskningsmiljöer, kartlägga, utreda och ge förslag på hur lärarutbildningarna i Norge kan bygga hållbara och differentierade infrastrukturer för forskning och utvecklingsverksamhet.
- Den praktisknära forskningens teoretiska och metodologiska utveckling är ett angeläget utvecklingsområde för den utbildningsvetenskapliga forskningen i Norge och då speciellt i förhållande till den fortsatta satsningen i PRAKUT. Vi har visat på exempel att så sker – men i alltför begränsad omfattning. Forskare inom området bör uppmuntras att publicera sig i de internationella tidskrifter som finns för exempelvis aktionsforskning, didaktik, och undervisning.

⁶⁵ Se dock exempelvis Husebo, D. (2012). Bridging theory and practice in Norwegian teacher education through action research. *Educational Action Research*, 20(3), 455-471.

⁶⁶ Vi menar emellertid att det finns mycket intressanta publikationer inom PRAKSISFOU som belyser frågan på ett systematiskt sätt som Postholm, M B. & Moen, T. (2011). Communities of Development: a new model for R&D work. *Journal of Educational Change*, 12, 385-401.

6 INTERNATIONALISERING – AMBITIONER OCH AKTIVITETER

6.1 INTERNATIONALISERING I PRAKSISFOU

De frågor vi ska ägna oss åt i detta avsnitt är följande: Hur förstås internationalisering i programmen? Hur rapporteras det och hur följs det upp?

När det gäller PRAKSISFOU står i uppdragsbrevet från departementet till Forskningsrådet att ett program mål är att öka det nationella och internationella samarbetet och att det är ”önskelig med nordisk og internasjonal publisering”. Medlen för att öka internationaliseringen är försiktiga, enligt programplanen är det önskvärt att projekten har komparativa perspektiv, att de publicerar sig internationellt och deltar i internationella konferenser och nätverk.

I programstyrelsens slutrapport (Forskningsrådet, 2011, s. 12) diskuteras internationalisering under rubriken ”Internationellt samarbete”. Man framhåller att projekten har genererat mer än 200 publikationer eller föredrag i internationella sammanhang, detta trots att få av projekten primärt har internationalisering som syfte. På samma gång understryks behovet av att synliggöra det internationella perspektivet ännu mer i den praktisknära forskningen och att det finns ett klart behov av för incitament som uppmuntrar internationella kontakter och stimulerar till internationell publicering. Förklaringen som ges är att praktisknära forskning ofta har ett inom-perspektiv (innoverperspektiv), där det nära har prioritet, medan ett utanförperspektiv saknas. I den samlade värderingen i slutrapporten (s. 32) menar man att internationaliseringen i projekten kunde varit starkare. Många projekt har gjort mycket, men själva programmet skulle kunna vara en mer aktiv pådrivare.

Enligt den portföljanslys NIFU-STEP gjort (2009, s. 44) finns en vid definition av vad som menas med internationellt samarbete i programmet, från konkreta jämförelser i ett enskilt projekt till internationell publicering. I NIFU:s analys används fem kategorier för att klassificera och bedöma projektens internationella orientering: teoretiska referenser, empiriska referenser, anknytning till internationella nätverk, internationellt samarbete, internationella jämförelser (internasjonale sammenlikninger). I rapporten konstateras att den svagaste internationella orienteringen finns i de teoretiska referenserna, medan den starkaste finns i det internationella samarbetet. Sammanfattningsvis konstateras att de flesta projekten har internationell orientering endast genom empiriska referenser. Tio av projekten är knutna till internationella nätverk. Få projekt har internationellt samarbete i själva forskningsprocessen.

I NIFU-STEP:s utvärdering (2009, s. 44) av projektens nationella och internationella samarbete poängteras att det nationella samarbetet är större än det internationella. Ungefär hälften av projekten är knutna till internationella nätverk, och hälften av dessa deltar i sin tur i internationellt samarbete. Det finns planer på samarbete med internationella forskningsmiljöer och i intervjuer med projektledare framgår att internationellt samarbete sker på en mängd olika sätt. Bara i ett av projekten i PRAKSISFOU utgör internationell komparation en del av projektet. I projektens egna slutrapportering får rapportören ange hur stor del av projektets budget som har gått åt till internationellt samarbete. Man ska också ange omfånget av internationellt samarbete. Men frågan som ställs är av ja och nej-karaktär: har det varit ett sådant samarbete? Rapportören har alltså att svara ja eller nej på frågan, vilket inte ger särskilt mycket information.

I Giljes (2010) publiceringsanalys som vi tidigare nämnt framträder det nationella draget i exemplen från PRAKSISFOU. Gilje framhåller att en stor del av ökningen i publiceringsaktiviteterna

sker i forms av artiklar i nyare norska tidsskrifter och i antologier på relativt nya förlag. Han värderar den akademiska kvaliteten på dessa publikationer som relativt dålig. Vid tidpunkten för Giljes analys 2009, hade projekten i PRAKSISFOU under 35 publikationer i tidsskrifter utanför Norden, och få av dessa var i en så kallad kategori 2-tidskrift.

Sammantaget framstår internationaliseringen i PRAKSISFOU som begränsad. Det följer av orienteringen i styrningsdokumenten för programmen och att mycket av uppmärksamheten i programmet är inriktad mot brukarnas kunskapsbehov, snarare än mot den internationella vetenskapssamhället, där områden som vi nämnt, t ex. aktionsforskning och liknande, kunde tänkas varit intressanta.

Några reflektioner kan göras på basis av detta: Hur internationalisering förstås och rapporteras ges olika innebörd i de dokument som redovisas. Portföljanalysen för PRAKSISFOU ger en ganska mångdimensionell bild av internationalisering genom de fem kategorier som anges, medan programstyrelsens slutrapport i stort kommenterar den internationella publikationen. Projektens egen slutrapport anger istället andel av budget som ägnats åt internationellt samarbete, i linje med det system Forskningsrådet anger för internationalisering och som vi ska komma tillbaka till i nästa avsnitt. De olika kategorierna och sätten att rapportera gör det svårt att jämföra och följa upp den internationella orienteringen i projekten.

6.2 INTERNATIONALISERING I UTDANNING2020

UTDANNING2020 lägger betydligt mer vikt på internationalisering än PRAKSISFOU. Programplanen för UTDANNING2020 har internationalisering som en av programmets tre strategiska prioriteringar (vid sidan av 'varierte og fokuserte virkemidler og støtteformer' och 'bruk av databaser i forskningen'). Vidare menar man i programplanen (s. 18) att norsk forskning är svagt etablerat på den internationella forskningsarenan. Forskningsrådet lägger särskild vikt på mer aktivt deltagande i det europeiska forskningssamarbetet och förstärkning av det bilaterala forskningssamarbetet, speciellt i förhållande till Nordamerika och Asien. Programplanen för UTDANNING2020 har satt upp en rad medel för att nå målet om internationalisering:

- Etablera forskargrupper som är intressanta för utländska forskare
- Aktivt stimulera norska forskare att söka medel hos EU och ESF
- Utveckla programsamarbete med forskare i andra länder.
- Kräva att ansökningar skrivs på engelska
- Kräva att forskningsprojekt etablerar sig i internationella tidskrifter
- Finansiera utlandsvistelser
- Finansiera gästforskare. (s 18)

Till internationaliseringsinstrumenten hör delfinansiering av den nordiska programsatsningen *Education for tomorrow*, samt internationellt samarbete på programnivå med t ex. *Teaching and Learning Research Programme (TLRP)* inom Economic and social Research Council (ESRC) i England, samt *Netherlands Organization for Scientific Research (NWO)* i Holland, vilket också redovisas i programstyrelsens egen Midtveisrapport.

I det märkningssystem för hur projektmedel används inom Forskningsrådet utgör internationalisering en dimension som mäts på några olika sätt⁶⁷. Systemet infördes 2009, och omfattar därmed främst de pågående programmen i denna utvärdering. För perioden 2009–2016 är det avsatt omkring 51,6 milj NOK till internationalisering i projekten inom UTDANNING2020. Flertalet av medlen förväntas bli använda mellan åren 2012 och 2014. Medlen för

⁶⁷ Internationalisering omfattar enligt Forskningsrådets egna beskrivning av märkningssystemet fyra aspekter: "internasjonalt prosjektsamarbeid, internasjonal mobilitet, stimuleringstiltak for å øke internasjonaliseringen samt særskilte tiltak for å gjøre Norge til et attraktivt vertsland for forskning."

internationalisering går i huvudsak till internationellt projektsamarbete, dvs. samarbete med utländska forskningsinstitutioner. Däremot är det en relativt liten del (c:a 10 procent av alla medeln används för internationalisering) som används för internationella gästvistelser för norska forskare. Projekten i UTDANNING2020 utnyttjar från 15 till 100 procent (projekt medfinansierade med utländsk part) av projektmedlen på internationellt samarbete. De flesta projekten använder omkring en fjärdedel av medlen till internationellt samarbete. Andelen medler som går till sådant samarbete utgör som mest (för åren 2014–2016) omkring en tredjedel av programmets samlade forskningsmedler.

Projektet i UTDANNING2020 har etablerat samarbete med sammanlagt 14 länder – i Europa, Nord-Amerika och Australien.

6.3 INTERNATIONALISERING I PRAKUT

I likhet med PRAKSISFOU har inte PRAKUT internationalisering som ett explicit mål för programmet i sin programplan (s. 10). PRAKUT är emellertid något mer ambitiöst än PRAKSISFOU i hur man vill utnyttja medeln för att göra ”utdanningsforskningen mer aktiv og synlig utenfor Norge” (s. 18), och målen man sätter upp är:

- Å etablere forskergrupper som inkluderer utenlandske forskere og utenlandske institusjoner
- Å utvikle programsamarbeid med forskningsprogrammer, -satsninger og -råd i andre land
- Å kreve at innvilgede forskningsprosjekter sørger for publisering i internasjonale tidsskrifter i tillegg til nasjonale publikasjoner som er rettet mot praksisfeltet
- Å finansiere gjesteforskere og utenlandsopphold for egne forskere

Trots de medel som är tillgängliga i programmet, har projekten i PRAKUT omsatt en liten del av medlen för internationalisering enligt Forskningsrådets egna märkningssystem. Denna post är planerad att utgöra endast 5-6 procent av de tillgängliga medlen per år. Enskilda projekt kan å andra sidan planera för en betydligt mer omfattande internationell aktivitet, i de ”mest internationella” projekten finns planer på att lägga mellan en tredjedel eller hälften av projektmedlen på internationella aktiviteter. Framförallt är det Kanada som är utgör samarbetsland i PRAKUT-projekten.

6.4 JÄMFÖRELSE MELLAN STRÄVANDEN FÖR INTERNATIONALISERING I PROGRAMMEN

Om vi jämför internationaliseringsaspekterna inom de tre programmen genom den enkät projektledarna fått svara på, så ser vi vissa skillnader i de två program som nu pågår (UTDANNING2020 och PRAKUT) och det som är avslutat (PRAKSISFOU) i de svar som vi haft tillhanda. De bör påpekas att flera av projekten inom de pågående programmen fortfarande är i en mycket tidig fas och uppger sig ha svårt att svara på vissa frågor av den anledningen. I tabell 9 anges i vilken grad respondenterna i programmen anser att projektet bidrar till internationalisering:

Tabell 9. Jämförelse mellan PRAKSISFOU, UTDANNING2020 och PRAKUT, i procent och absoluta antal. Projektledarna om ”I hvilken grad forventes prosjektets resultater og/eller erfaringer å få betydning for Internasjonal forskning”.

Anges i %, (i parentes antal)	PRAKSISFOU	UTDANNING2020	PRAKUT
I stor grad	4,8 (1)	52,9 (9)	16,7 (2)
I noen grad	71,4 (15)	35,3 (6)	83,3 (10)
I liten grad	19,0 (4)	5,9 (1)	0
Ikke i det hele tatt	0	0	0

Vet ikke	4,8 (1)	5,9 (1)	0
N	(21)	(17)	(12)

På frågan i vilken grad projektets resultat eller erfaringer forventas få betydelse for internasjonell forskning (tabell 9), svarar UTDANNING2020:s projektledare, i h gre grad  n i PRAKUT:s og PRAKSISFOU:s projektledare, at en stor grad av internationalisering  r forventas, vilket följer den orientering vi tidligere beskrivit for programmen. Därefter skiljer sig svaren inte i så stor utstr kning. Flertalet projektledare oppger at forskningsprosjektene endast i någon grad kan forventas få betydelse internasjonelt.

I tabell 10 som följer ser vi ogs a hur projektlederne uppskattar den sociale organisering og internationalisering projektet antas bidra med n r det gäller at skapa n tverk inom sitt f lt. Framforallt PRAKUT svarar opp mot dette og i relativt stor grad ogs a UTDANNING2020, PRAKSISFOU något mindre.

Tabell 10. Jämförelse mellom PRAKSISFOU, UTDANNING2020 og PRAKUT, i prosent og absolutte tal. Prosjektlederne om "I hvilken grad bidrar ditt prosjekt til   etablere internasjonale nettverk på feltet".

Anges i %, (i parentes antal)	PRAKSISFOU	UTDANNING2020	PRAKUT
I stor grad	22,7 (5)	31,3 (5)	45,5 (5)
I noen grad	50 (11)	68,8 (11)	36,4 (4)
I liten grad	22,7 (5)	0	18,2 (2)
Ikke i det hele tatt	4,5 (1)	0	0,0
N* (antal individer)	22	16	11

I de kommentarer som ges i enkäten ges det ogs a uttrykk for en s rskild aspekt av internationalisering g llende UTDANNING2020. Respondenten mener at UTDANNING2020:s tv rvetenskaplige inriktning og projektfinansiering  r nydanende og innovativ⁶⁸ eftersom det ger m jligheit till satsning på områden d r det varit relativt lite forskning internasjonelt, h r ligger det innovative i kunskapsst kket snarere  n innovasjon i social organisering og gjennomf rande, som t ex. samverkan eller resursutnyttjande.

6.5 KRITISK DISKUSSION OG REKOMMENDATIONER

INTERNATIONALISERING SPEGLAT I PUBLIKATIONER OG PAPER-PRESENTATIONER

Norsk utdanningsforskning har, n r den speglas i publikasjoner, ett utpr glat nasjonelt drag. Det  r inte bara en  verv ldigende del av alle publikasjoner som görs i norske fora (spesielt på lokale bokforlag), det  r ogs a  vanlig, i de data vi har kunnet bearbeide, at samforfatta artikler med internasjonelle (utom-nordiske) forskere og det  r utomordentlig  vanlig med internasjonelt komparative studier – trots at h vst ngseffekten av   j mf re norske institusjonelle faktorer med dem i andre länder sannolikt  r stor, og at man forstår den egne situasjonen bättre n r den speglas i internasjonelle jämförelser. I det följende ges en statistikk  ver internasjonelle dimensjoner som de  terspeglas i publikasjonslistene.

Den positive bilden  r at norske forskere har varit og år aktive på internasjonelle konferenser, og at den norske utdanningsforskningen blir synlig ogs a utanfor Norge og Norden. Men denne aktivitet har inte omsatt i någon hög grad i internasjonelle publikasjoner när vi relaterer till de store

⁶⁸ Citatet återges ogs a i kapitlet om Social organisering, avsnitt 8.4 Jämförelse kring social organisering över programmen.

summer som projekten förfogat över (se avsnittet Vetenskaplig kvalitet). Mer noterbart är att aktiviteten inte ännu verkar ha avsatt några spår i internationella samarbeten, vare sig i norska studier (i form av icke-nordiska medförfattare) eller komparativa studier. Det kan hända, särskilt för UTDANNING2020, att detta är i stöpsleven, men det kan vara värt att notera i halvtid att även de relativt utåtriktade projekten i UTDANNING2020 fortfarande i flera hänseenden utgör en norsk affär. Det är förstås viktigt att se att enskilda projekt inte ska lastas för detta – norsk forskning på norska data är helt legitimt – men det går inte att undgå intrycket att norsk utbildningsforskning, som den speglas i de projekt vi studerat, i sin helhet är inhemsk.

Tabell 11. Internationella dimensioner i publikationer och paperpresentation inom PRAKSISFOU (papers omfattar endast Barnehageprojekt) och UTDANNING2020, i absoluta tal.

Indikator	PRAKSISFOU ⁶⁹	UTDANNING 2020
Antal internationella publikationer i tidskrifter	40	17
Antal publikationer samförfattade med internationella (icke-nordiska) kolleger	2	2
Antal publikationer med ett internationellt komparativt perspektiv	1	0
Antal paper-presentationer på internationella (icke-nordiska) konferenser	64	37

Om de goda intentioner och forskningspolitiska insatser som gjorts av Forskningsrådet för att bidra till en ökad internationalisering inte bär frukt inom ramen för de nu pågående projekten, bör Forskningsrådet noga överväga att införa nya incitament för att norsk utbildningsforskning ska kopplas starkare till internationell forskning. Härvid tycks det vara befogat att särskilt utreda publikationsmönstret i norsk utbildningsforskning (och kanske även annan forskning inom närliggande områden), förekomsten av och nyttjandet av nationella bokförlag med ringa akademisk status, samt den relativt stora koncentrationen av tidskrifter på norska för en inhemsk publik. Vi bör understryka att vi inte utvärderat den norska forskningens kvalitet i internationellt perspektiv, och det är teoretiskt möjligt att studiet av norska förhållanden av normmän för normmän genererar tillräckligt hög vetenskaplig kvalitet, men risken för att så inte skulle vara fallet är uppenbar och bör i vilket fall göras till föremål för mer djupgående analyser.

⁶⁹ Paper-presentationer för PRAKSISFOU bygger enbart på Barnehage-projekt. Det kan finnas en underrapportering av publikationer från projekt inom PRAKSISFOU Grunnopplæringen.

7 INTELLEKTUELL ORGANISERING – DISCIPLINER, TVÄR- OCH MÅNGVETENSKAP

Ett återkommande tema i uppdrag, programhandlingar och utlysningar rör frågor om mång- och tvärvetenskap inom programmen PRAKSISFOU, UTDANNING2020 och PRAKUT. Vi menar att en genomgång av detta tema är nödvändigt för en bedömning av dessa program, då också med tanke på Forskningsrådets uppdrag att främja gränsöverskridande och tvärvetenskaplig forskning.⁷⁰ Vi följer här vår modell för programutvärdering (se kapitel 2) och menar också att denna modell kan användas för att studera hur programmet hanterats på olika sätt inom olika områden.

Följande frågor har ställts i relation till de tre programmen: Vad menar man med tvär- och flervetenskap i programmen – i planer, verktyg och aktiviteter? Vilken disciplinär sammansättning finns i program och projekt och vad eftersträvas därvidlag? Vi kommer att resonera om programmets kvaliteter, samt diskutera vad detta tema betyder för deras resultat och utfall.

7.1 OM DISCIPLINÄR, MÅNG- OCH TVÄRVETENSKAPLIG FORSKNING

Mångvetenskap och tvärvetenskap har utvecklats till viktiga forskningspolitiska begrepp som försöker fånga frågor om samverkan eller samarbete mellan olika discipliner vad gäller kunskaper, metoder eller expertis. Även om terminologin kan skifta är vanliga distinktioner:

Disciplinär forskning: Detta är idag den klassiska vägen att hantera forskning och akademi. När det gäller utbildningsvetenskaplig forskning kan vi internationellt notera olika alternativ – som disciplin, som fält med modersdiscipliner, eller som område knutet till exempelvis lärarutbildning.⁷¹ Historiskt kan vi notera den disciplinära framväxten inom akademien som ett sätt för kunskapsorganisering och den disciplineringsprocess som därvid ägt rum.⁷²

Mångvetenskap: samarbeten som sker mellan företrädare för flera discipliner utan att teorier byts eller utvecklas i kontakten. Sådana samarbeten är ofta tillfälliga och leder inte till disciplinära utmaningar eller epistemisk omgestaltning inom disciplinerna.

Tvärvetenskap: vetenskap som bedrivs i samverkan mellan företrädare för flera discipliner. Sådan samverkan är mer varaktig och antas leda till epistemisk omgestaltning, dvs. bryter ny kunskapsmark. I vissa fall leder detta till att nya discipliner utvecklas, vilket exempelvis genusvetenskap eller humanekologi varit exempel på. I andra fall kan samverkan fortgå i tvärvetenskapliga forskningscentra.

Ser man till den forskningspolitiska diskussionen om mång- och tvärvetenskap, exempelvis i Sverige, så har dessa begrepp lyfts fram som en intern kritik av etablerad disciplinär organisering av forskning.⁷³ Bland annat ser man då institutionell disciplinering som frusen och oförmögen till innovationer, medan forskning i flervetenskapliga nätverk eller i tvärvetenskapliga centra, uppfattas ge möjligheter till ny och viktig kunskap.⁷⁴

⁷⁰ Technopolis group (2012). *A Good Council: Evaluation of the Research Council of Norway*. Oslo: KD.

⁷¹ Lindblad, S., Kyndel, D. Larson, S. (2004). *Internationella arenor för utbildningsvetenskaper*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

⁷² Jfr Fransson & Lundgren (2003) för Sverige och Keiner (2000) och specialnumret av *European Education Research Journal* (2000:1) som behandlade traditioner av utbildningsvetenskaplig forskning inom Europa.

⁷³ Sandström, U. & Harding, T. (2002). *Tvärvetenskap och forskningspolitik*. I L. Sturesson (red.): *Spänningsfält*, Tema T Linköping.

⁷⁴ Benner, M. (2009) *Kunskapsnation i kris: Politik, pengar och makt i svensk forskning*. Nora: Nya Doxa.

Det finns emellertid också en annan aspekt hos forskningspolitiska krav på mång- eller tvärvetenskap som bygger på krav på förbättrad relevans, exempelvis relativt olika problem eller utmaningar i samhället. De discipliner som är för handen förmodas inte kunna svara upp mot dessa krav utan nya konstellationer krävs för att exempelvis hantera klimatförändringar eller social utslagning, eller för att svara upp mot förändrade politiska eller ekonomiska utmaningar.

På basis av dessa och liknande resonemang kan man föra fram en utvecklingskedja med olika faser för kunskapsorganisering och kunskapsproduktion:

Den disciplinärt organiserade forskningen kan mer eller mindre tillfälligt kombineras till multidisciplinär forskning (eller fler- eller mångvetenskaplig). Detta kan i sin tur leda till mer stabilt organiserad tvärvetenskaplig forskning där disciplinära gränser överskrids med en epistemisk omvandling som följd. Samtidigt – och detta är en alternativ utveckling – kan sådan utveckling också leda till desorganisering och fragmentering av forskning. Med andra ord är det höga krav som ställs på en tvärvetenskap – och det är rimligt att vara försiktig då man hanterar termen.

Mot bakgrund av ovanstående korta genomgång utgör en del av utvärderingen av forskningsprogrammen då att undersöka vilken slags förväntningar på tvär- eller mångvetenskap som ställs på programmen, i vad mån och hur dessa realiserar i olika aktiviteter och verktyg i programmen, vilka resultat som erhålls och vilket utfall programmen får för forskning inom utbildningsområdet och för de områden som utforskas.

7.2 PRAKSISFOU

FÖRVÄNTNINGAR PÅ PROGRAMMET

Intellektuell organisering i termer av mång- eller tvärdisciplinäritet behandlas i brev från Kunnskapsdepartementet till Norges forskningsråd som skriver:

Relevanta forsknings- og utviklingsområder er bl.a.: ... tverrfaglig og tverretattlig samarbeid, herunder overgang mellom barnehage og skole (Brev KD 2006-05-07)

REALISERING AV PROGRAMMET

I uppdragsbrevet fanns vissa tvärvetenskapliga ambitioner, enligt ovan. Men vad tvär- eller mångvetenskap är eller skulle kunna bli, utvecklas inte vidare i programmet, inte heller hur man ska arbeta med det strategiskt. De tvärvetenskapliga ambitionerna är också mer eller mindre osynliga i programhandlingar och i utlysningar efter vad vi kan se.

RESULTAT

De tvärvetenskapliga ambitionerna tas dock upp i Portföljanalysen gjord av NIFU (2009, s. 12), där man kan läsa att ett resultatmål är tvärvetenskapligt/tverrfagligt samarbete.

I sin genomgång av de 32 projektens institutionella tillhörighet visar Aasen & Prøitz på nedanstående fördelning:

Tabell 12. Fördelning av anslag till projekt över discipliner inom PRAKSISFOU enligt NIFU (2009).

Fagområde	Antal projekt
Pedagogik	15
Ämnesdidaktik	7
Specialpedagogik	3
Statsvetenskap	1
Tverr/flerfaglig	6
Totalt	32

De så kallade utbildningsvetenskapliga disciplinerna pedagogik, ämnesdidaktik och specialpedagogik omfattar alltså den stora merparten av projekten inom programmet. Det förekommer emellertid sex projekt som klassificeras som tvär- eller mångvetenskapliga. Innebörden av tvär- eller mångvetenskap redovisas inte i portföljanalysen, inte heller om projekten omfattat disciplinära utmaningar eller epistemisk omgestaltning. Motsvarande information ges i utvärderingen av PRAKSISFOU av NIFU (2009, nr 25). Den slutsats som är möjlig att dra är att tvär- eller mångvetenskap haft en undanskymd plats i såväl program, som utlysningar och olika typer av granskningar av programmet.

I slutrapporterna från projekten är det några projekt som lyfter fram tvärvetenskapligt samarbete. Sålunda visar man i projektet ”Barnehagen i endring. Inkludering i praksis” på samarbete mellan olika typer av expertis: ”Tverrfagligheten i forskningsgruppen innbefatter: Pedagogikk, sosial barne- og barndomsforskning, sosialantropologi, historie, sosiologi og helsefag.”⁷⁵

Projektet ”Samarbeid til barnets helhetlige utbytte. Barnehagebarn med nedsatt funksjonsevne” tar tvärvetenskap som en fråga om professionellt samarbete och gör analyser av denna professionsproblematik.⁷⁶ Målgruppen för studierna är direkt relaterade till professionsfältet.

Programmet har medfört att flera olika ämnen tagit sig in i det område som programmen behandlat. Lärarutbildningsinstitutioner ska stå som ansvariga för projektansökningar, men andra forskningsmiljöer med relevant kompetens kan ingå som samarbetspartners. I mer precis mening vad gäller samarbete mellan ämnen kan lite sägas – och än mindre om utfallet för den verksamhet och de organisationer som utforskats i termer av mång- eller flervetenskap.

KOMMENTARER

Som vi bedömer det är organiseringen av programmet i det närmaste helt dominerad av distinktionen mellan lärarutbildning och övriga akademi, där lärarutbildningen i PRAKSISFOU utgör något av ett reservat för att utveckla kompetenser och relevant kunskap för lärarutbildning, och för de professionella i förskola och skola. Detta kan vi i sin tur knyta till den strukturella bilden av Norge som ett delat landskap mellan universitet, högskolor och institut.

En ytterligare notering: Vad gäller tvärvetenskap har detta fått ytterligare en betydelse i dokumentationen från programmet, nämligen samarbete mellan professionella med olika ämneskompetenser. Denna särskilda betydelse kan vara värt att notera, både vad gäller relevansbegrepp och social organisering av verksamheten.

⁷⁵ Barns medverknin g i et relasjonelt perspektiv – fokus på de yngste i barnehager (projektledare, Bae).

⁷⁶ Eklund-Nilsen, A-C & Jensen, H C. (2010). *Samarbeid til barnets helhetlige utbytte?* FoU-rapport 2010:3. Kristiansand: Agderforskning.

7.3 UTDANNING2020

FÖRVÄNTNINGAR PÅ PROGRAMMET

I uppdragsbrevet från Kunnskapsdepartementet placeras frågor om tvär- och flervetenskap inom ramarna för utbildning som fenomen. Det framförs till Forskningsrådet (KD, 2008, s. 3)⁷⁷ att relevanta strategiska prioriteringar bör vara att:

- Stimulere til mer og bedre forskning når det gjelder resultater og effekter av tiltak og metoder, satsninger og reformer
- Stimulere till kvantitativ og empirisk forskning, gjerne basert på longitudinelle data.
- Fremme flerfagligheten innen utdanningsforskningen. Flerfagligheten gjelder satsningen som helhet.
- Fremme mangfoldet av vitenskaplige metoder innen utdanningsforskningen.
- Bygga upp større og slagkraftige fagmiljøer og motivera for samarbejde nasjonalt og internasjonalt.

Efter vad vi kan läsa ut strävar KD också efter en reorganisering av forskning om utbildning med bestämda krav på effektstudier och på kvantitativ och empirisk forskning, med en ökad mångfald av vetenskapliga metoder och med starkare forskningsmiljöer. I detta mönster passar mångvetenskap in mycket väl, med det intressanta tillägget att det gäller programmet som helhet. Det är alltså flera discipliner som bedriver mer forskning inom utbildningsområdet som eftersträvas. En rimlig tolkning är att programmet då också riktas *mot* dominansen av kvalitativa metoder och mot dominansen av pedagogisk forskning inom utbildningsområdet.

PROGRAMPLAN

I programplanen följs problembilden kring utbildningsforskning upp som följer:

Som forskningsfelt forstås utdanning som et flerfaglig område som inkluderer ulike forskningsdisipliner, forskningstradisjoner og forskningsmiljøer. ... Programmets ambisjon er å bidra till økt kvalitet i utdanningsforskningen ved å støtte internasjonalt orienterte og robuste forskningsmiljøer. Det legges till rette for tverfaglige tilnæringer, systematisk kunnskapsakkumulering og langsiktig oppbygging av kunnskap (Forskningsrådet, 2008, s. 5)⁷⁸

Man pekar också här på de tre huvuduppgifter som Kunnskapsdepartement tar som utgångspunkt för att stärka kvaliteten hos norsk utbildningsforskning. Styrelsen har en bred utbildnings- och samhällsvetenskaplig samt brukarbaserad representation.⁷⁹

REALISERING AV PROGRAMMET

Realiseringen av programmet sker medelst olika aktiviteter som utlysning av forskningsmedel, konferenser m m. Programstyrelsen har här att förhålla sig till komplexa beslut när programplan,

⁷⁷ Kunnskapsdepartementet (2008). *Kunnskap for kvalitet* - ny satsing på utdanningsforskningen. Uppdragsbrev 2008-04-03. Oslo: KD.

⁷⁸ Forskningsrådet (2008). *Programplan for UTDANNING2020*. Oslo: Forskningsrådet

⁷⁹ Programstyret består av 10 ledamöter, inklusive suppleanter och observatörer (de sistnämnda är Lorentzen, professor i ämnesdidaktik, sedan Aamotsbakken, professor i textvetenskap). Av ämnesföreträdare har vi i styrelseordförandena en professor i pedagogik (Klette), i programstyrelsen har vi också en professor i pedagogik (Tallberg Broman), en i allmändidaktik (Alexandersson), en i ekonomi (Borge), en i sociologi (Knudsen) och en statsvetare och forskningsledare vid Rokkansentret (Helgøy). Av övriga är en från Kunnskapsdepartementet (Heder), en från Utdanningsforbundet (Dahl Norgård) och en från KS (Sandmark).

bedömningspanelernas värdering, och behoven att stärka vissa typer av forskningsinriktningar ska jämkas samman. I utlysningarna finns riktningsgivare för de sökande som mycket tydligt visar på vilken forskning som eftersträvas:

... tverrfaglige prosjekter hvor man kobler ulike typer av data som grunnlag for flernivåanalyser er relevante i denne sammenheng. //det er behov for å styrke innslaget av kvantitative studier med fokus på resultat kvaliteten i høyere utdanning. Effektstudier og studier med experimentelle forskningsdesign efterspørres. Komparative studier som belyser resultat kvaliteten ... er også interessante i denne sammenheng.⁸⁰

I sammenhengen kan det vara viktig att notera att flera bedömarpaneler är sammansatta av företrädare för flera discipliner och att mångvetenskap är en bedömningsaspekt (Where relevant, scientific scope in relation to a multi- and interdisciplinary approach shall be evaluated).⁸¹ Efter vad vi hittills kunnat läsa ut av dokumentationen av ansökningar och bedömningar är mång- eller tvärvetenskap inte en särskilt betydelsefull tematik vid bedömningar av de enskilda projekten inom programmet.

FÖRDELNING AV ANSLAG ÖVER DISCIPLINER

Hur ser då fördelningen av anslag ut? En viktig källa är här Midveisrapporten från oktober 2012 som behandlar perioden 2008–2012. Här framförs att UTDANNING2020 beviljat anslag om närmare 180 mkr till totalt 41 projekt varav 22 är forskningsprojekt och 19 är förprojekt. Man har sökt om totalt 1 300 miljoner rörande 220 projekt och den genomsnittliga beviljandegraden är på 13,6 procent. Till bilden hör att egenfinansieringen omfattar i snitt 31 procent, vilket ytterligare förstärker betydelsen av UTDANNING2020 som ett forskningsstrukturerande program om ca 235 mkr. (Forskningsrådet, 2013, s 6)⁸²

Av anslagen går 37 procent till högskolorna, 25 procent till institut, 24 procent till universitet och 14 procent till den så kallade randzonen (Forskningsrådet, 2013, s. 7). Det sägs också att lärarutbildningarna dels får en relativt stor andel av anslagen (33 procent), dels att lärarutbildningarna varit mer aktiva och framgångsrika i att söka anslag i programmet, jämfört med vad som skett i tidigare utlysningar. Forskningsrådet menar själva att detta delvis kan ses som en effekt och utveckling av tidigare programsatsningarna⁸³. I en jämförelse mellan projektbedömningarna i KUL 2003, PRAKSISFOU 2006, samt UTDANNING2020 och PRAKUT för 2012, skriver Forskningsrådet att lärarutbidningarna gör fler och bättre ansökningar och därmed hävdar sig bättre i konkurrensen än vid tidigare programsatsningar.

Vad innebär då detta för intellektuell organisering som tematik? Vad gäller tvärvetenskap lyfter Midtveisrapporten (Forskningsrådet, 2013) fram att ett antal olika discipliner har sökt anslag, men att graden av ”tverrfaglig samarbete mellan fagdisciplinerna varierar.” Vanligast är samarbete mellan pedagogik/ämnesdidaktik och pedagogik, sociologi och statvetenskap. Nitton projekt redovisas varav nio kan ses som monodisciplinära och tio som mång- eller tvärdisciplinära.

Intressant att notera är att institutsektorn i stor utsträckning anges som mång- eller tvärdisciplinär och att dessa institut också har en hög beviljandegrad – 24 procent vad gäller inskickade ansökningar. Är det så att instituten är tvär- eller mångvetenskapliga och att de därför är mer välanpassade till utlysningar där just denna aspekt betonas – och hur ska man då klassificera instituten i disciplinärt hänseende?⁸⁴

⁸⁰ Forskningsrådet (2011). Utlysning om 12 millioner til forskning om kvalitet og læringsutbytte i høyere utdanning 2011-11-30. Oslo: Forskningsrådet.

⁸¹ Uttrycks i Forskningsrådets egna evalueringskriterier för hög vetenskaplig kvalitet.

⁸² Forskningsrådet (2013). Midtveisrapport UTDANNING2020. Programstyrets egenvurdering. Oslo: Forskningsrådet.

⁸³ Notat till KD 2012-02-28, ”Kvalitet i profesjonsfagene sett gjennom noen av Forskningsrådets «vinduer»”.

⁸⁴ Væterligen är instituten en norsk konstruktion med sektoriell betydelse som saknar motsvarighet i exempelvis Sverige. Institutet diskuteras i Technopolis group (2012). *A Good Council*, s. 3.

Några projekt pekas ut av programstyrelsen som utvecklade mot tvärvetenskap enligt vad panelen erfarit, dels projektet ”Qualifying for Professional Careers” (Sociologi, Pedagogik, Ämnesdidaktikk) och ”Better provision for Norway’s children in Early Childhood Education and Care” (Pedagogik, Psykologi, Sociologi), det senare eftersom det utnyttjar tvärvetenskapliga verktyg för data insamling, data och analys.⁸⁵

I tabellen som följer ser vi fördelningen av anslag över disciplinär tillhörighet hos sökande. Vi ser där hur stor andel av antal ansökningar som kommer från olika ämnen, hur stor andel av anslagen som beviljas samt hur stor andel av ansökningarna inom respektive disciplin som beviljas. Baserat på Midveisrapporten (Forskningsrådet, 2013) så visas förhållandet mellan sökt och beviljat belopp fördelat på fag-disciplinerna.

Vi ser där att ett antal discipliner försvinner (som specialpedagogik, humaniora och konstfag) och att beviljandegraden varierar mellan ämnen som pedagogik – åtta procent – och nationalekonomi – 47 procent.

En första slutsats är att programmet resulterat i att ett större antal discipliner sökt och erhållit anslag för utbildningsforskning. En komplementär slutsats är att pedagogik som disciplin har haft det klart svårare att få sina ansökningar beviljade än de andra ämnen som sökt – eventuellt med undantag för humaniora. I detta hänseende kan man anse att programmålet är förverkligat. Utfallet av detta kan vi emellertid inte se betydelsen av ännu.

När vi går till projektens egna disciplinära klassificeringar så ser vi att de oftast har flera ämnen angivna, i Midtveiseevalueringen (och som vi utnyttjat i Bilaga 6: Projektöversikter) över projekten är det dock oftare färre, eller bara en, angiven ämnesklassificering.

Tabell 13. Fördelning av anslag över discipliner: Andel av sökta och beviljade anslag över disciplinär hemhörighet samt beviljandeandel över ämne (Forskningsrådet, 2013) för UTDANNING2020.

Disciplin	Andel sökt anslag	Andel av anslag	Beviljandeandel
Pedagogikk	36	22	8
Fagdidaktikk	18	20	15
Humaniora**	2	Na	Na
Sociologi	16	20	16
Psykologi	12	14	15
Samfunnsøkonomi	2	12	47
Statsvitenskap	5	9	Na
Rettsvitenskap	Na	2	Na
Informatikk	0	1	Na
Övrigt*	7	Na	Na
Totalt	1 300 mkr	180 mkr	13,6 %

* Spesialpedagogikk, helsefag, kunstfag ** Enligt Midtveisrapportens (Forskningsrådet, 2013) klassificering

Ett annat önskemål för programmet var att få till stånd mer kvantitativ och empirisk forskning, som arbetar med experimentell design inom utbildningsområdet genom UTDANNING2020. Detta behandlas i portföljanalysen som lyfter fram följande:

- Projekten omfattar såväl kvantitativa som kvalitativa analyser

⁸⁵ Även projekten ledda av Maassen, Møller, Frølich och Lahn nämns.

- I mange projekt kombineres ulike datakällor och metoder
- Ett litet antal projekt genomför sk flernivåanalyser
- Det finns projekt som utnyttjar experimentell design, arbetar med registerdata och longitudinella databaser.

Med andra ord svarar UTDANNING2020 upp mot de önskemål som ställs från departementet, samtidigt som en brasklapp presenteras, nämligen att programmet kunnat ta emot många goda ansökningar som bygger på kvalitativa analyser och på närstudier av undervisning och klassrumsinteraktion. Denna brasklapp är särskilt intressant med tanke på det fokus som finns i uppdraget från departementet och i programplanen och som redogjorts för ovan.

Hittills är det för tidigt att uttala sig om publikationernas mångvetenskapliga och tvärvetenskapliga karaktär. En mer utvecklad publikationsanalys kan eventuellt ge möjligheter att värdera detta.

UTFALL

På basis av den information vi nu har kan programmet sägas vara framgångsrikt vad gäller mångvetenskaplighet i den meningen att flera discipliner sökt och fått anslag av programmet och att de utbildningsvetenskapliga ämnena stått som värdinstitutioner för mindre än hälften av de beviljade projekten. Som vi ser det är det främst på portföljnivå detta redovisas och ska förstås. Det finns också anledning att förmoda att några av projekten är mångvetenskapliga i den meningen att olika discipliner samverkar. Däremot är det inte möjligt att uttala sig om innebörden i form av eventuella disciplinära utmaningar och tvärvetenskaplig kunskapsorganisering.

Sammantaget har vi alltså idag inte kunnat iakttaga om den ökade mångvetenskapen medfört en utveckling av tvärvetenskap, enligt den modell som presenterades inledningsvis.

7.4. PRAKUT

FÖRVÄNTNINGAR PÅ PROGRAMMET

För PRAKUT:s del är intentionerna från PRAKSISFOU i stor utsträckning vidareförda. Fortsatt förutsätts lärarutbildningarna utgöra en vital del av projekten. En skillnad är att den vetenskapliga kvaliteten är uttalad på ett tydligare sätt. I programplanens uttrycks också att programmet ska stå för en metodutveckling, och ”utvikle metodiske verktøy for å sannsynliggjøre virkninger av tiltak og intervensjoner”. Samtidigt skriver man i programplanen (s. 7):

Forskningsbasert utvikling av praksis handler ikke bare om å finne løsninger på aktuelle problemer, men også om å reflektere rundt problemstillingene som formuleres og forskningsresultatene man kommer fram til.

I målformuleringar (Forskningsrådet, 2011, s. 3) uttrycks att programmet, förutom att bidra med kunskapsutveckling på hög vetenskaplig nivå:

- skal bidra til å videreutvikle og styrke FoU-kompetansen og kunnskapsgrunnlaget i lærerutdanningene
- øke kvaliteten i FoU-samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfeltene i barnehagen og grunnsopplæringen og
- bidra til at forskningsbasert kunnskap tas i bruk i praksisfeltet slik at sammenhengen mellom lærerutdanning og praksis bedres

I likhet med UTDANNING2020, finns det en problembeskrivning av utbildningsforskning i programplanen (s. 8-9) som programmet ska beakta:

Metodeutvikling innenfor praksisrettet utdanningsforskning gjelder både kvalitativ og kvantitativ tilnærming. Den metodiske hovedtyngden i denne typen utdanningsforskning har til nå vært kvalitativ, med vekt på ulike former for samspill mellom forskere og praksisfelt. Det vil i tiden framover være nødvendig med en kritisk gjennomgang av hvordan en kvalitativ tilnærming kan sikre forskningsmessig kvalitet, samtidig som den opprettholder et praktisk utviklingsperspektiv. I tillegg er det behov for å styrke den kvantitative dimensjonen, blant annet gjennom longitudinelle studier.

I ett specifikt resultatmål uttrykks, på liknande sätt som i UTDANNING2020 (Midtveisevalueringen, Forskningsrådet, 2013) att man på programnivå, operationalisert i projektportföljen, vill ”kunne vise til prosjekter som samlet har faglig bredde og mangfold knyttet til teoriforankring og metodebruk,” dvs. det är programmet som ska kunna uppvisa intellektuell bredd och mångfald i metoder och perspektiv.

REALISERING AV PROGRAMMET

PRAKUT har haft tre utlysningar under 2011 och 2012 och sammanlagt har 11 projekt om erhållit projektmedel om 99,6 milj. Fem projekt har fått 10,2–11,9 milj av dessa medel och leds av manliga projektledare (sammantaget representeras projektledarna av tre kvinnor och åtta män). Dessa projekt är främst knutna till pedagogik-ämnet, och utnyttjar olika empiriska metoder, bl a. storskaliga, komparativa metoder och liknande. Programmet har inte fått några särskilda medel för projektutlysningar utöver dessa (så som UTDANNING2020 fått). För projekten överlag är det pedagogik och ämnesdidaktik som utgör de huvudsakliga kategorierna i projekten.

Den första utlysningen i april 2011 riktades mot programtema 3, *Läroarutbildning och professionsutövning*, och enligt utlysningen är det projekt som behandlar följande tematiska aspekter som efterfrågas: Lärandeprocesser och kompetensutveckling i läroarutbildning, Ämnes- och yrkesdidaktik, Relationer mellan läroarutbildningsinstitutioner och och praksisfält, Läroarutbildningsreformer, osv. Någon av parterna i projektet anmodas vara en läroarutbildningsinstitution och man önskar att brukarmedverkan ska tydliggöras i projektansökningarna. Man efterfrågar specifikt internationella, komparativa studier.

I bedömningsförfarandet behandlades UTDANNING2020 och PRAKUT gemensamt i två bedömningspaneler med olika disciplinär bakgrund och utifrån gemensamma kriterier – som vetenskaplig kvalitet, projektledning, genomförbarhet, brukarmedverkan, resultatspridning och internationellt samarbete. Enligt Forskningsrådets notat från programstyrelsen för PRAKUT har bedömningspanelerna i april 2011 ansett det svårt att bedöma brukarmedverkan och den särskilda praksisorienteringen. Istället har detta fått hanteras av programstyrelsen, som efter att sett till att den vetenskapliga kvaliteten varit säkrad i urvalet, också tagit hänsyn bl a. till den regionala spridningen i medverkande läroarutbildningar, enligt vad panelen erfarit.⁸⁶

UTFALL

Det är för tidigt att uttala sig om utfallet av PRAKUT och frågan har inte heller ingått i vårt uppdrag. Det man kan säga att PRAKUT hittills fått liten del av medlen totalt sett – PRAKUT har 115 milj kr (UTDANNING2020 445 och PRAKSISFOU hade 154), och att man i nuläget inte har flera utlysningar inplanerade. Enligt representater i programstyrelserna har det i realiseringen av PRAKUT – och motsvarande för UTDANNING2020 – uppstått överlappningar om ser till enskilda

⁸⁶ Samtal programrepresentanter, 2013-02-11.

projekt och vissa tematiker. Från PRAKUT-representanter uttrycks att programmet fyller en viktig funktion för att utveckla den vetenskapliga kapaciteten över lärarutbildningarna.

7.5 KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER

Vi ställde följande frågor rörande formulering, realisering och utfall av de båda programmen PRAKSISFOU, UTDANNING2020 och PRAKUT: Vad menar man med tvär- och fler- eller mångvetenskap? Vilken disciplinär sammansättning finns i program och projekt och vad eftersträvas därvidlag?

Först kan vi notera att temat är av olika dignitet för programmen: För PRAKSISFOU har frågan om tvär- och mångvetenskap varit av underordnad betydelse att döma av programplan och i realiseringen av programmet. Tvärvetenskap har istället knutits till professionell kompetens, vilket vi menar är en något speciell betydelse. Men i sak har frågor om intellektuell organisering i programmet varit helt dominerat av den sociala organiseringen och relationerna mellan universitet och högskolor och då särskilt relationen mellan profession och akademi.

Frågan aktualiseras inte heller i PRAKUT mer än som en vilja att uppvisa teoretisk bredd och utveckla metodiska verktyg som ska utveckla förståelsen för gemensamma kunskapsområden för praksisfältet och lärarutbildning kring profession osv.

För UTDANNING2020 har däremot frågan om tvär- och mångvetenskap varit viktig. Därför ger vi det större betydelse här. I uppdraget framstår det som viktigt att andra ämnen än de utbildningsvetenskapliga involverats i programmet och tvär- och mångvetenskap har varit en relevant aspekt vid utlysning och bedömningar av ansökningar. I den första meningen har programmet varit framgångsrikt – de utbildningsvetenskapliga ämnena har erhållit mindre än hälften av anslagen och har också haft mindre chanser att få igenom sina ansökningar. I den andra meningen – om tvär- och mångvetenskap – är det svårt att dra någon slutsats på basis av den information vi nu besitter. Som nämnts, vi har blivit informerade att åtminstone två av projekten inom UTDANNING2020 är att se som tvärvetenskapliga.⁸⁷ Däremot har flera beviljade ansökningar byggt på en komposition av olika ämnen. Om det nu är så att det är själva inslaget av en mångfald discipliner som är av betydelse är UTDANNING2020 att se som en kupering av discipliner där utbildningsvetenskapliga ämnen som pedagogik, specialpedagogik och ämnespedagogik får minskad betydelse inom utbildningsforskning. Något som är särskilt intressant med tanke på antagandet om programmets strukturerande betydelse för framtiden.

Inom UTDANNING2020, och i viss mån gäller detta också PRAKUT, har en annan aspekt av intellektuell organisering varit av betydelse – departementet har efterlyst mer av kvantitativa studier, mer av effektstudier, mer av experiment och större utnyttjande av registerdata. UTDANNING2020 har varit följsamma här i relativt stor utsträckning. Det finns en hel del av studier med sådana karakteristika och man pekar också på att det finns flera ansökningar med dessa drag.

Vi ska nu sammanfatta de viktigare slutsatserna av denna genomgång. Efter vad vi kan förstå står PRAKSISFOU, PRAKUT, och UTDANNING2020, delvis för olika forskningspolitiska tendenser – då särskilt UTDANNING2020 som knyter an till skeenden internationellt (jfr här t ex den nordamerikanska omvandling mot evidensbaserad forskning) – och som kan knytas till utbildningspolitiska förändringar – t ex utbildningsväsendets omstrukturering med fokus på resultatstyrning och jämförelsepolitik som vi nämnde inledningsvis präglar inte bara norska, utan nordiska och europeiska förhållanden idag. De krav som ställs på forskningspolitiken därvidlag – som gör sig gällande i KD:s uppdrag och det forskningsprogrammen har att hantera – är inte helt okomplicerade. Innebörden av dem på längre sikt för kunskapsutveckling och möjligheter till såväl politiska som professionella analyser inom utbildningsområdet, behöver diskuteras ytterligare.

⁸⁷ Intervju med bl a. programordförandena för UTDANNING2020 och PRAKUT, 2013-02-11.

I uppdragsbrevet till PRAKSISFOU fanns tvärvetenskapliga ambitioner. Men vad tvär- eller mångvetenskap är utvecklade inte vidare i programmet, eller hur man ska arbeta med det strategiskt. De tvärvetenskapliga ambitionerna är mer eller mindre osynliga i program och i utvärderingar. I PRAKUT är inte frågan om tvärvetenskap aktualiserad mer än som en efterfrågan på särskilda och mer breddade metoder. Alltså är det svårt att finna skäl till att programmen – enligt vår programteori – skulle få några tvärvetenskapliga konsekvenser.

Vad gäller UTDANNING2020 har programmet understrukit behovet av mångvetenskaplig forskning och också genomfört relevanta åtgärder för att förverkliga detta, genom utlysningar, genom beviljande av anslag och genom olika inspel. Om detta medfört konsekvenser av tvärvetenskaplig art, exempelvis i skapande av nya kunskapsobjekt som ett kriterium, kan vi idag inte säga mycket om. Men en rimlig slutsats är programmet medfört att företrädare för fler discipliner kommer att ägna sig åt utbildningsvetenskaplig forskning – och också att söka om forskningsmedel för detta, vilket programstyrelse och bedömningspaneler ska kunna hantera med sin sammansättning fortsättningsvis.

8 SOCIAL ORGANISERING OCH KOMMUNIKATION

– SAMVERKAN OCH FORSKARNÄTVERK

Vi ska i detta avsnitt behandla forskningsprogrammets sociala organisering, dvs. hur forskningsprojekt organiseras mellan aktörer och institutioner. Vi frågar oss: På vilka sätt är social organisering framskrivnen och iscensatt exempelvis genom forskarnätverk eller samverkan med olika brukare? Vilka kanaler och former för resultatspridning tas i bruk i program och projekt? Bidrar detta till målen i programmen om att forskningen ska tas i bruk, bl a. som kunskapsunderlag för beslutsfattare och professioner och för innovation i yrkesutövning?

Temat social organisering menar vi är centralt i de forskningsprogram som här är för handen. Alla bär de på förväntningar på resultat som visar på hög grad av social interaktion genom orienteringen mot brukare – inom och mellan projekt, program och det omgivande samhället. Förhoppningen är att programmen – och då framför allt de praxisinriktade – ska åstadkomma kunskap som är av hög relevans för brukare och beslutsfattare och genom detta åstadkomma innovationer i skola och utbildningssystem. Den sociala organiseringen och tillhörande strategier för kommunikation och spridning kan ses som medel för att skapa forskning som kan användas för att förnya och förbättra utbildningsaspekter. De utgör därför en del av detta avsnitt.

I sammanhanget ser vi det som intressant att undersöka vilken kunskap som är tänkt bidra till innovationer inom programmen – är det brukarnas insikter och erfarenheter eller kanske internationell forskningslitteratur som står i förgrunden t ex.?

8.1 OM BEGREPPET SOCIAL ORGANISERING

Social organisering förstås här som samarbete, kunskapsdelning eller samverkan internt och externt på sätt som styrker forskningens kvalitet och användningsområden. Social organisering är således ett av programmets instrument i relation till att nå mål om att:

- forskningens resultat ska bidra till att öka utbildningens och praxisfältets användning av forskning för kvalificering av såväl utbildning som praxisutövning (ex. PRAKSISFOU)
- forskningens kvalitet ska stärkas genom fler- eller tvärvetenskapligt samarbetet (ex. UTDANNING2020) och ökad internationalisering, samt att
- forskningens bidrag ska utveckla programsamarbete mellan forskningsprogram, forskningssatsningar och forskningsråd i andra länder, publicering i såväl internationella tidskrifter som nationella publikationer inriktade mot praxisfältet. Det sistnämnda med tanke på att skapa bättre sammanhang mellan lärarutbildning och professionsutövning, bättre praxisorganisering, och samarbetsrutiner mellan lärarutbildning och barnehage t ex. (ex. PRAKUT).

Två huvudsakliga kategorier kan sägas känneteckna den sociala organiseringen: Dels den sociala organisering *inom* projekt (samarbetsrelationer och organiseringar internt mellan aktörer på t ex. universitet, högskolor eller institut, eller mellan ansvariga projektutförare, som Forskningsrådet och projektledare). Dels den sociala organiseringen *mellan* projekt eller mellan program dvs. interorganisatoriskt samarbete på olika nivåer, t ex. mellan projekt, mellan forskning och profession (lärarutbildning, utbildning, kommun/fylke, eller andra brukare) (PRAKSISFOU, PRAKUT), eller mellan forskargrupper, över disciplinära eller geografiska områden (ex. UTDANNING2020).

8.2 FÖRVÄNTNINGER PÅ PROGRAMMEN

Den sociala organiseringen ska här kommenteras och värderas utifrån om, och i så fall hur, samspelet inom och mellan projekt och program skapas av de aktörer som i stort ingår i programmen (se också Bilaga 3 Projektaktörer - Organisationsskiss). Organiseringen är komplex och vi begränsar oss till de kopplingar som kännetecknar de tre programmen, på lite olika sätt.

Vidare frågar vi: Hur och på vilka sätt skapas infrastrukturer för social organiseringen mellan aktörer? Och vem tar ansvar i sammanhanget för att de tänkta formerna blir realiserade också i relation till programmens resultatuppnåelse?

PRAKSISFOU

Aasen & Prøitz (2009, s. 5) menar i sin portföljanslys att de projektansvariga lärarutbildningsinstitutionerna uppmanades samarbeta med andra forskningsmiljöer som kan tillföra den nödvändiga FoU-kompetensen. De långsiktiga målen handlar enligt analysen (s. 13) om:

- Att använda forskningsresultaten till en förbättring av förskollärarytbildningen generellt genom kunskapspridning och utvecklingsprocesser.
- Att skapa system för samarbete mellan praksisfältet och lärarutbildningen, att teori- och kunskapsutveckling knyts till professionsutövningen ömsesidigt mellan institutionerna
- Att använda forskningsresultaten som modeller för utvecklingsarbete i barnehagen

Måluppfyllelsen identifieras utifrån de av KD:s uppställda resultatmålen och resultatindikatorerna (jf. tabell 1 i Porteføljeanalysen [s. 12] og tabell 2 [s. 14]). I sammanhanget för den sociala organiseringen är det centralt att se på följande resultatmål:

- att styrka kompetensen hos personalen i lärarutbildningsinstitutionerna (FoU-kompetens, forskarrekrutering, tvärvetenskapligt samarbete, regionala och nationella och internationella nätverk)
- att förbättra sammanhangen mellan lärarutbildning och professionutövning (studenter med i FoU-arbete, ämnesmässig och pedagogisk relevans i lärarutbildningen, bättre praksissamordning, goda samarbetsrutiner mellan lärarutbildning och barnehage)

Målen syftar till att det konkret etableras en stark social organisering både internt och interorganisatoriskt, och att det, som en del av detta etableras infrastrukturer för den sociala organiseringen, ses som avgörande.

UTDANNING2020

UTDANNING2020:s mål är att stärka forskningens vetenskapliga kvalitet, utgöra en grund för policy och praxis samt stimulera att flera forskningsmiljöer bidrar till utbildningsforskning.

Programmet har en mångvetenskaplig profil och har också (som PRAKSISFOU) som mål att bidra med kunskapsunderlag till brukare⁸⁸ och samhällsrelevans, politik- och policybidrag är särskilt utpekade.

Enligt KD (2008) är det en rad strategiska prioriteringar som är viktiga, som att stimulera till mer och bättre forskning och resultat och effekter av dessa, stimulera till kvantitativ och empirisk forskning – gärna baserat på longitudinella data – främja flervetenskaplighet, metodmångfald, skapa stora och slagkraftiga forskningsmiljöer och motivera för samarbete nationellt och internationellt.

Det är tydligt att också denna programsatsning, dess mål och krav, gör insatser för den sociala organiseringen av forskningen högst betydelsefull. Det krävs en särskilt stark organisering för att

⁸⁸ Rasmussen, Ane Marte (2012). Presentation av UTDANNING2020, 2012-05-10.

klara alla utmaningar – internt i forskningsmiljöerna när tvär- och flervetenskapligt ska etableras interorganisatoriskt, samtidigt som man ska realisera nationellt och internationellt samarbete, parallellt med strategier för brukarkommunikation.

PRAKUT

Syftet med PRAKUT är enligt Programplanen (Forskningsrådet, 2011, s. 5), att bidra till praxisinriktad kunskapsutveckling som stärker barnehage, grundskola, och lärarutbildning och som etablerar ett bättre samband mellan professionsutbildning och yrkesutövning i praxisfältet. Enligt programplanens resultatmål (s. 18), är det när det gäller social organisering bl a. följande mål som är centrala:

- att förbättra sammanhangen mellan lärarutbildning och professionsutövning
- att etablera forskargrupper som inkluderar utländska forskare och institutioner och att finansiera gästforskare och utomlandsvistelser
- att kräva att beviljade projekt publicerar sig i internationella tidskrifter som komplement till nationella, praxisinriktade publiceringsarenor

8.3 PROGRAMMENS GENOMFÖRANDE

PRAKSISFOU

Inom ramen för PRAKSISFOU har en interorganisatorisk, social organisering, som vi definierar den handlar om interaktion och kommunikation mellan flera relevanta parter, uppstått i samband med att nätverk mellan projektens ledare och deltagare och i så kallade tvärgående nätverk. Det är först och främst programstyrelsen och olika koordinatörer som har haft ansvaret och konkret tagit initiativ till en sådan social organisering. Under resans gång anställdes en spridningskoordinator samt en forskningskoordinatorer från programstyrelsen med syfte att följa upp projektens interorganisatoriska relationer. Detta ses som ett verktyg för att etablera och upprätthålla den sociala organiseringen i projekten.

Eftersom ett övergripande mål i PRAKSISFOU har varit att stärka kvaliteten i förskola, grundutbildning och lärarutbildning, så finns också ett uttalat mål att ett FoU-samarbete ska etableras med lärarutbildningarna för att på nya och innovativa sätt skapa ett bättre samband mellan utbildning och professionsområdet. Det ligger i linje med det övergripande syftet för de strategiska programsatsningarna som här utvärderas och som uttrycker att forskningen ska vara relevant för en i hög grad decentraliserad utbildningssektor och lägga grunden för kunskapsbaserad utveckling (Portföljanalysen, s. 8). Denna relevans kan vara av politisk, pedagogisk eller samhällsmässig karaktär som vi redogjorde för i kapitlet om Relevansfrågan. För att realisera målen för relevans för utbildningsområdet är det helt avgörande att deltagare och brukare upplever denna relevans – och har verktyg för att realisera dessa mål, och som kan vara teoretiska, metodiska, osv.

Målen för programmet ställer en del särskilda krav på metoder för kommunikation och resultatspridning. De konkreta spridningsstrategierna ska därför värderas utifrån hur måluppfyllelsen sker. Enligt Programstyrelsens slututvärdering har det funnits stora och kanske väl breda krav och förväntningar på spridning och kunskapsdelning som centrala verktyg och för att etablera en varierad social organisering..Projektet emellan uppvisar också på variationer kring vilka kommunikationsformer som valts, med allt från en traditionell spridning genom tidskrifter med peer-review, monografier, antologier och konferenspapers över till nätbaserade fora för kunskapsdelning, dialogfora, seminarier för praktiker, liksom målinriktat deltagande i media och kontakt med det politiska systemet.

Några av de viktigaste målgrupperna vid spridning är:

- Deltagarna i projekten
- Förskolor, skolor och lärarutbildningar som inte är direkt involverade
- *Kunnskapsdepartementet*
- *Utdanningsdirektoratet*
- *Nasjonalt råd for lærarutdanningene*
- Ämnesdisciplin- och forskningsmiljöer vid universitet och högskolor samt andra forskningsinstitutioner och utvärderingsinstitut osv.
- Regionala organ för utbildning och oppväxt, regionala aktörer
- *Utdanningsforbundet*, Norges största fackförbund för pedagogisk personal
- Rådgivande organ som föräldraföreningar knutna till grundskolan
- *Private barnehagers landsforbund*
- Andra intresseorganisationer

UTDANNING2020

För UTDANNING2020 har flera sätt att realisera målen iscensatts, t ex genom att lägga vikt vid kravet på att skapa fler- och tvärvetenskapliga projekt, främja forskning som utnyttjar flernivåanalyser och överhuvudtaget utöka de metodiska tillnärmningarna och tematiska områdena genom projekten och där det finns ett särskilt kunskapsbehov. En genomgående uppgift för programmet är att på en tvärvetenskaplig grund utveckla nya teoretiska och metodiska resurser för utbildningsforskningen och stimulera projekt baserade på olika teoretiska och metodologiska perspektiv. I den så kallade Midtveisevalueringen (Forskningsrådet, 2013) förklaras att man vill stimulera mer kvantitativ och samhällsvetenskaplig effektforskning. Totalt har Forskningsrådet finansierat eller medfinansierat 41 projekt, av dessa är 22 forskningsprojekt och 19 pilotprojekt.

2011 avsatte KD ytterligare 20 miljoner till UTDANNING2020 för att finansiera ett femårigt forskningsprojekt kring "Kvaliteten i den norska förskolesektorn och betydelsen av förskolans kvalitet för barns trivsel och utveckling". I denna stora satsning lades vikt vid en brukarorienterad spridningsstrategi och det fanns en önskan om en referensgrupp med brukarrepresentation. Ett annat stort projekt som sattes igång senare (2012) är forskningsprojektet "Vuxnas färdigheter och deltagande i utbildning". Även i detta projekt läggs särskild vikt vid forskarnas deltagande i internationella nätverk, samt att man konkurrerar internationellt med sin forskning.

Programmet syftar till att bredda kapaciteten genom kunskapsackumulering och genom att forskningen koncentreras till starka forskningsmiljöer. Det senaste initiativet, som går ut på att stärka forskningen i förskolesektorn genom ett brett upplagt projekt för att mäta förskolans kvalitet, har initierats i form av ett samarbetsprojekt mellan norska och internationella miljöer. Den sociala organiseringen är tänkt som en integrerad del av upplägget och det tvärvetenskapliga anslaget ska stärka forskningens ämnesmässiga kvalitet. Det andra brett upplagda programprojektet "Livslångt lärande" har samma mål, nämligen att stärka den forskningsbaserade kunskapen kring ett betydande samhällsproblem. Satsningen på vuxnas lärande är tänkt att socialt organiseras som ett enda stort projekt, men flera mellanstora projekt knyts samman i ett nätverk.

Det är tydligt att även UTDANNING2020 och inte minst de tre stora utlysningarna leder till nya former för social organisering inom forskningen. Uppgifterna kan inte lösas och målen kan inte realiseras utan en mycket stark social organisering – dels internt för de ämnesdisciplinära miljöerna som skall byggas tvärvetenskapligt, dels flervetenskapligt och mellan starka forskningsmiljöer och dels interorganisatoriskt, där man ska realisera mål som handlar om att stärka samarbetet nationellt och internationellt. Parallellt med detta ska man också utveckla och bedriva en aktiv spridningsstrategi gentemot brukarna. Hittills har den sociala organiseringen mellan projekten främst etablerats i programsammanhang genom att styrelsen har arrangerat metod- och teoriseminarier med mål att skapa debatt och interaktion över ämnesgränserna. Programstyrelsen har också bjudit in till

tematiska seminarier med samma syfte: att samla forskare från många olika ämnen, discipliner och metodtraditioner. Detta är ett exempel på en programinitierad och proaktiv strategi för social organisering som bidrar till att skapa fora för kommunikation mellan forskarna. Det har tagits flera initiativ till mötesplatser på programnivå – som ett av redskapen för att stärka den tvärvetenskapliga prägel på programnivå.

Den sociala organiseringen är naturligtvis ett avgörande redskap och sammanlänkat med PRAKSISFOU. Projekten i UTDANNING2020 kan inte realiseras om inte den sociala organiseringen är på plats från början, först och främst genom en tydlig intern social organisering i en forskningsmässigt stark miljö, men också genom en fungerande organisering och samordning från administration och ledning av programmet.

PRAKUT

I PRAKUT finns det, på ett liknande sätt som i PRAKSISFOU, ett klart syfte med programmet att kunskapen ska utvecklas och användas på praxisfältet. Detta ska också kunna utvärderas, och man ska kunna mäta huruvida ny kunskap utvecklas, och om forskningsanknytningen får genomslag hos yrkesverksamma. Då den löpande utvärderingen av PRAKSISFOU har visat att detta utgör en stor utmaning, på flera plan, har man i PRAKUT bestämt sig för att ta nya vägar för att därmed minska de barriärer som visat sig finnas.

Dessa erfarenheter har också lett till att traditionella kommunikationskanaler har behövt omvärderas och kritiskt begrundas, så att de uppfyller ändamålet och syftet med programmet. Rent konkret har detta inneburit att projekten uppmanas att tänka otraditionellt kring förmedling och kommunikation, ett sådant exempel är att använda *sociala medier* som en del av förmedlings- och spridningsarbetet och som finns inskriven i programplanen.

I linje med dessa erfarenheter har man i genomförandet av programmet slagit fast att projekten ska utarbeta årliga kommunikationsplaner med åtgärder relativt sina olika målgrupper. Med avstamp i de erfarenheter som har gjorts i PRAKSISFOU, leder detta till mer explicita planer för kommunikation med praxisfältet, kunskapsdelning och spridning. I detta arbete är det projektledarna som är skyldiga att tydliggöra och realisera dessa planer och mål. Därutöver och programnivå specificeras också att PRAKUT ska samarbeta och initiera kommunikation med andra aktuella forskningsprogram. En särskild part anges och det är det nybildade Kunskapscentret för utbildning.

PRAKUT leder därför till att initiativ för kommunikation med praxisfältet, kunskapsdelning och spridning som kan visa följande bredd mellan projekt:

- vetenskaplig publicering
- deltagande i nordiska och internationella konferenser
- populärvetenskaplig spridning
- läromedel och böcker ämnade för yrkesutbildningar, inklusive vidareutbildning
- tematiska konferenser i närområdena tillsammans med praxisinstitutioner
- nätsidor med möjlighet till diskussioner och kunskapsdelning knutet till forskning och kunskapsutveckling
- kortfilmer som kan läggas ut på nätet, t.ex. i form av miniföreläsningar om projektresultat och samarbetsformer
- utveckling av andra former av kopplingar mellan forskning och praxisfält i det enskilda projektet, t.ex. olika typer av nätverk
- projekt som särskilt fokuserar på utveckling av andra sätt att omfatta praxis

VERKTYG FÖR GENOMFÖRANDE AV SOCIAL ORGANISERING

De resultatmål och resultatindikatorer som man arbetar mot är att programmet ska ha:

- Hög vetenskaplig kvalitet
- Stärkt FoU-aktivitet och forskningskompetens i lärarutbildningarna
- Höjd kvalitet och relevans i praxisinriktad utbildningsforskning
- God och innovativ forskningsspridning
- Ökat samarbete, arbetsdelning och koncentration i UH-sektorn
- Bättre samarbete mellan lärarutbildningarna och praxisfältet

Det är främst i de fem sista resultatmålen som den sociala organiseringen och praxisrelevansen blir tydliggjord, och den omfattar både intern social organisering och interorganisatorisk social organisering. I PRAKSISFOU såg vi hur målet att uppnå inte bara tillgång till praxis, utan också en mer direkt samverkan och krav på implementering mellan forskning och praxis, har varit svår att få till stånd. Senare utvärderingar och projektens egna resultatredovisningar kommer att visa om PRAKUT lyckas bättre med att uppnå ett reellt samarbete och forskningsförankring, och därmed bättre kan bidra till att målen för praxisinriktningen uppnås. Av projektbeskrivningarna framgår vilka planer som lagts fram och eftersom projekten inom PRAKUT måste ha halvårsvisa aktivitetsplaner kan eventuella utmaningar eller förhinder åtgärdas tidigt i processen. Etablering av interorganisatorisk social organisering, som definierats tidigare, handlar om interaktion och kommunikation mellan flera relevanta parter. I PRAKUT rör det sig mer specifikt om att etablera samarbetsrelationer nationellt och internationellt med andra forskare, forskningsprogram från andra länder samt att etablera nätverk med gästforskare. På så sätt påminner PRAKUT mer om UTDANNING2020 än om PRAKSISFOU.

8.4 RESULTAT

PRAKSISFOU

Inom PRAKSISFOU har man i projekten särskilt kommit att sträva efter och etablera en god intern social organisering. Därutöver har det även funnits möjlighet att upprätta nätverk mellan projekten, och dess ledare och deltagare. Detta har bland annat skett genom de konferenser och seminarier som programstyrelsen har ordnat och som har fungerat som tematiska mötespunkter. En spridningskoordinator anställdes också, och likaså fick en medlem i programstyrelsen uppgift att vara forskningskoordinatorer från programstyrelsen och att följa upp projekten – både för att stötta små och sårbara miljöer och för att stärka projektens sociala organisering. Programstyrelsens slututvärdering understryker dock (s. 31), liksom i vår egen enkätutvärdering, att det gärna kunde ha hållits fler projektsamlingar inom programmets ramar. Det är tydligt att det skulle ha varit en fördel med fler samlingar där projektledare och deltagare kunnat möta varandra.

En av de stora utmaningarna har varit att precisera och placera ut ansvaret för att den sociala organiseringen realiserar, dvs. att den ”yttre sociala situationen” byts ut mot ”inre sociala organiseringar” som innebär engagemang, ägarskap och lärande organisationer.

Enligt Portföljanalysen 2009 för PRAKSISFOU (s. 39) är ett av verktygen för detta att projekten får tillgång till praxis, samtidigt som det visar sig att en direkt samverkan mellan forskning och praxis har varit svårare att etablera. Man har alltså påvisat en skillnad mellan att *få tillgång till* och att *etablera reell samverkan*. Den första typen av social organisering opererar endast på ett ytligt plan, medan den andra typen bidrar till ett reellt samarbete och därför medverkar till att programmets mål realiserar. Ett samarbete som endast förs på det ytliga planet upprätthåller avståndet mellan forskning och praxis och därmed riskerar projekt som rör sig på detta plan att i stället motarbetas

syftet. Portföljanalysen från 2009 pekade på att man kunde ha gjort mer för att integrera den sociala organiseringen i forskningsupplägget.

Omvänt finner vi i programstyrelsens slututvärdering tecken på att programmet har fungerat mobiliserande genom att flera av projekten har lett till samarbete inom och mellan institutioner – den yttre sociala organiseringsformen har genom projektperioden i vissa projekt övergått till ett mer reellt, inre samarbete. Samtidigt bör dock poängteras att slututvärderingen fortfarande understryker att det finns behov av ytterligare verktyg för att skapa *infrastrukturer* för nätverksbildningar mellan institutionerna samt behov av utveckling av nya samarbetsmodeller och samarbetsformer på det interorganisatoriska planet. Det är också vår egen slutsats på basis av vår egen utvärdering (för en utförligare redogörelse, se kapitlet om Relevansfrågan).

Vi vill också framhålla något som är påfallande vid en genomläsning av projektets egna rapporter, nämligen att deras teoretiska ståndpunkt och metodiska strategi är relativt outvecklade, vilket har stor betydelse för hur den sociala organiseringen hanteras och kan fungera. Indikatorer på utfallet av projektens sociala organisering anges som hur pass väl och på vilket sätt samarbetet viktas, etableras och upprätthålls av projekten. Den sociala organiseringen varierar från det formella samarbetet mellan forskning och praxis, till det starkt engagerade och deltagande. I det sistnämnda exemplet har den sociala organiseringen utgjort själva drivkraften i projektet, medan den i det första exemplet verkar vara något som pågår ”på ytan” för att leva upp till programmets förväntningar.

Som påpekats i NIFU-STEP:s rapport från 2009 märks i synnerhet stora utmaningar i samband med den resursmässiga sidan av projektens sociala organisering. Bland annat har frånvaron av möjligheter för friköp av tid från deltagarnas sida påpekats. Ett annat exempel är svårigheterna med att säkra kontinuiteten i samarbetsrelationer hänger ihop med frånvaron av särskilda incitament eller ”morötter” för deltagandet, vinsterna med medverkan har alltså inte tydliggjorts eller varit tillräckliga.

UTDANNING2020

Verktyg för att skapa och upprätthålla kommunikation mellan forskare sker i UTDANNING2020 genom nätverk och genom tvärvetenskapligt samarbete. Att arbeta med ett stort antal och olika slags metoder kräver också koordinering och kommunikation parterna emellan. Därtill vill man att programmets mål realiseras genom att man arbetar med metodutmaningar, som att använda outnyttjade data, t ex. registerdata, från nationella, internationella databaser. Eller, att man skapar nya ramverk och ny metodologi för databearbetning, och med hjälp av ny teknologi, likaså anges kompetens och rekrytering av forskare från olika miljöer och områden som en central taktik. På så sätt förstås den sociala organiseringen både som en intern social organisering och som ett interorganisatoriskt centralt verktyg i programmet, men också som en kritisk faktor och brist, ett område som ännu inte har funnit sina former.

Programplanen sträcker sig dessutom väldigt brett både tematiskt, nivåmässigt och i förhållande till relevans både vad gäller policy och praxis, menar flera i programstyrelsen och i de samtal och intervjuer som vi genomfört. Det överordnade målet med UTDANNING2020 är att få fram resultat, både med hög samhällsrelevans – dels för policyutformning, och dels för praxis. För att uppnå målet med hög samhällsrelevans, både i förhållande till politikutformning och praxis, kan man se det som grundläggande att arbeta med dessa nivåer samtidigt. Detta kommer delvis också till uttryck i de innehållsliga satsningar som görs.

Styrelsen har bland alla projekt prioriterat forskning som ska bidra till att öka kunskapen om lärande- och undervisningsprocesser och olika faktorer som har betydelse för läranderesultat. Fokus har också lagts på kunskap om processkvalitet som anses ha hög samhällsrelevans. De kunskapsområden som väger tungt i UTDANNING2020 är avhoppssproblematiken (”drop-outs” t ex.) inom vidareutbildning – och här satsas på att skapa kunskap om övergångarna mellan olika utbildningsnivåer med syfte att förbättra policy och praxis.

Vidare har programmet prioriterat projekt som är knutna till styrning och ledning i utbildningssystemet och i utbildningar i ett välfärdssystem. Utvärderingar av det så kallade *Kunnskapsloftet* som styrningsreform och som vi nämnde inledningsvis, visar att just styrning och ledning är väsentliga kunskapsområden att satsa på när det gäller policy och praxisutveckling. Helt överordnat är att man ser utbildning som ett komplext fenomen som kräver en forskningsmässigt bred approach – ett av de helt centrala målen i programmet. Detta innebär att programmets satsningar också handlar om att anlägga tvär- och flervetenskapliga perspektiv på de innehållsliga områdena för satsningarna.

PRAKUT

Enligt det bakgrundsmaterial vi tagit del av i utvärderingen och som rör utlysningar och ansökningsbehandlings i PRAKUT, ser vi att programstyrelsen vid prioriteringen av nya projekt i PRAKUT valt att ge medel till projekt som, förutom ämnesmässig kvalitet, kan dokumentera element av nätverksbyggande och ett organiserat samarbete med praxisfältet. I det poängssystem som utnyttjas vid ansökningsbehandling inom Forskningsrådet krävs som regel 6 eller 7 för att få anslag. Att ett projekt som har fått en samlad bedömning på 4 ändå beviljas anslag beror bland annat på att projektet ger höga poäng för ”dissemination and communication plans” och bedöms relevant i ett bredare perspektiv i styrelsens sammanfattande bedömning. Projekt som inte beviljas anslag kännetecknas av att de får en låg poäng på detta kriterium samt på kriteriet kring brukarmedverkan. Vi ser också att projekt som får en låg poäng på de två kriterierna ”dissemination” och ”user participation” sammantaget får en lägre poäng än de 6 eller 7 poäng som enligt huvudregeln gäller för att få anslag.

I de samlade ansökningarna, utfallet av de olika bedömningspanelernas värdering och styrelsens slutgiltiga beslut ges alltså intrycket av att projektbeskrivningar som kan precisera och beskriva hanteringen av spridning, kommunikation och brukarmedverkan (som antas skapa förutsättningar för att ta fram kunskap som används i praxis och blir samhällsrelevant) har prioriterats och lyfts fram. Att dessa två dimensioner viktas som kvalitetskriterier i linje med andra vetenskapliga kriterier, betyder som vi läser det att projektledningen rent faktiskt har förhållit sig till denna aspekt och försöker att belöna nya kreativa idéer som utvecklar relationerna mellan flera parter och mellan forskning och praxis. Vidare analyser kommer att utvisa om och hur dessa intentioner blir verklighet.

8.4 JÄMFÖRELSE MELLAN PROGRAMMEN KRING SOCIAL ORGANISERING

I den enkät som ställts till projektledarna på de tre programmen har vi bett dem uppge i vilken grad projekten förväntas få betydelse för lärarutbildning, praksisfältet, profession/organisation och politik/policy (se Bilaga 5, fråga 3a, 3e, 3f, 3g). Aspekterna responderar med de olika programmens adressater. Överlag uppges projekten ha stor betydelse för *lärarutbildningen*. Bland projektledarna uppges för PRAKSISFOU:s del 12 respondenter (av 22), i PRAKUT 8 (av 12), och i UTDANNING2020 10 (av 16) att deras projektresultat i hög grad förväntas bidra till lärarutbildningarna. *Professions- och organisationsutveckling* anges i samtliga program och bland mer hälften att projekten bidrar med i hög grad. Som väntat, uppges *praksisfältet* vara ett angeläget sammanhang för främst PRAKUT, men även för PRAKSISFOU, dock något mindre inom UTDANNING2020. När det gäller bidraget till *politik/policy* är svaren mer modesta, men UTDANNING2020 skiljer ut sig som mer benägen att svara upp mot detta.

När det gäller *vilka aktörer som visat projektet intresse* (se Bilaga 5, fråga 4) hamnar likaså lärarutbildning och lärarprofessionen i tätposition bland centrala aktörer, skillnaderna mellan programmen är inte så klara, eller att PRAKSISFOU och PRAKUT skulle skilja ut sig signifikant

från UTDANNING2020 i sammanhanget med sina mer utpekade mål kring detta område. Något märkligt pekar svaren i PRAKSISFOU i mindre utsträckning ut lärarutbildningen, som liksom PRAKUT etablerats på sådana grunder. Möjligen tyder detta på en viss svårighet att nå ut till lärarutbildningarna, utöver de som deltagit i de egna PRAKSISFOU-projekten. Flera respondenter nämner detta, men också att genomslaget på lärarutbildningarna är svåra att värdera. Den sociala organiseringen kanske främst har riktats mot den lokala forskningsmiljöns behov och uppbyggnad och inte nått ut vidare. Som en respondent ger uttryck för kan det också handla om att de institut, centra och liknande som deltagit i PRAKSISFOU har haft det svårt att få genomslag i lärarutbildningsinstitutionerna. För UTDANNING2020:s del är det inte oväntat de nationella och internationella forskningsmiljöerna som uppges vara de främsta intressenterna, dock följt av lärarutbildningarna.

PRAKUT uppges i högre grad att nationell än internationell samverkan är aktuell (se fråga 2b och 2c), för UTDANNING2020 är det mer jämnt fördelat mellan nationell och internationell samverkan, och där internationell samverkan uppges förekomma i någon eller större grad bland nästan samtliga projekt. PRAKSISFOU är i liten grad präglad av internationell samverkan och mer av nationell samverkan.

Brukarmedverkan (fråga 2a) är aktuell i samtliga program och i varierande grad, 9 i PRAKUT och 13 i PRAKSISFOU uppges i stor grad. 5 inom UTDANNING2020 uppges dock att det inte förekommer. På frågan om i vilken mån projektet kan förväntas bidra till "Ny kunskap relevant för praksis" (se Bilaga 5, fråga 5f) är det höga nivåer som anges, framförallt i PRAKSISFOU och PRAKUT där över 80 procent av svaren anger att detta gäller i hög grad. Siffrorna är nästan lika höga för PRAKUT och PRAKSISFOU när det gäller om projektet bidrar till "Innovation i yrkesutövning" (se Bilaga 5, fråga 5b), men något mer måttfulla när det gäller UTDANNING2020. Projekt i PRAKSISFOU och PRAKUT är de som uppges sig implementera resultat eller erfarenheter i hög grad, men i viss utsträckning omfattar detta också UTDANNING2020. På frågan om projektet etablerar internationella nätverk på fältet är det främst PRAKUT som svarar upp positivt mot detta, tätt följt av PRAKSISFOU och UTDANNING2020.

Sammantaget finns det skillnader i vilka aktörer de respektive programmen och projekten uppges vända sig till och inom vilka områden man placerar sitt huvudsakliga bidrag. Här finns drag som visar på att PRAKSISFOU och PRAKUT överensstämmer i en hög utsträckning men också att PRAKUT bör ses som en utveckling av PRAKSISFOU i ambitioner. Samtidigt uppstår stora överlappningar i PRAKUT och UTDANNING2020 när det gäller ambitioner och målgrupper för forskningen och vilket typ av bidrag projekten förväntas ge.

En särskild del av enkäten (Bilaga 5, fråga 6) behandlar hur projektledarna värderar forskningsprogrammets insats. Forskningsrådets insats skattas överlag positivt, en viss svarsspridning finns dock. Publiceringsstöttning anses inte vara önskvärd i någon större utsträckning, men mer i PRAKSISFOU än i UTDANNING2020, möjligen ser man inte att Forskningsrådet skulle ha ett ansvar för detta, utan kanske institutions- och ämnesmiljöerna, eller den enskilda forskaren. Svarsutfallet är liknande när det gäller programkonferenserna, där PRAKSISFOU är mer positiva än UTDANNING2020. Ytterligare en fråga (Bilaga 5, fråga 2e) ger oss anledning att fråga hur projektsamverkan och kunskapsutväxling fungerar eftersom den uppges vara svag, inte lika uttalat i PRAKSISFOU där drygt hälften uppges att det sker sådant samarbete, men desto mer i UTDANNING2020, där 11 av 17 uppges att det inte förekommer projektsamverkan. Här finns anledning att uppmärksamma att den sociala organiseringen över program och mellan projekt bör förstärkas, inte minst resursmässigt och prioriteringsmässigt när projektinsatserna kring den sociala organiseringen och samverkan förväntas vara stor och överlappningar är för handen. Slutligen, ingen uppges att Forskningsrådets inblandning är för liten, den kommenteras vara lagom eller tillräcklig från några respondenter. Vi ställde också frågor kring brukarinformation och om man anser sig "ha fått god hjälp til å spre informasjon og/eller resultater til brukere". Här svarar ungefär hälften av alla projektledarna att man bara delvis instämmer, PRAKSISFOU något mer än övriga program.

I ett särskilt avsnitt bad vi också projektledarna fritt kommentera sitt projekt eller program och vi visar här några av dessa svar. De tre första är från PRAKSISFOU:s projektledare och de tre sista från UTDANNING2020:s projektledare:

Dette programmet (PRAKSISFOU) var helt avgjørende for prosjektet og gav god anledning til å møte andre prosjekter som fikk stor betydning for oss forskere. Praksisfeltet tok imot invitasjon til å være med med åpne armer, men der var det allerede etablerte relasjoner.

En klar gevinst var at prosjektet gav mulighet til å utvikle profesjonsrelevant forskning i flere ulike fag i lærerutdanningen. Opptil 21 lærere i lærerutdanningen, fra flere ulike fag, ble trukket inn, og det ble skapt et fruktbart forskningsmiljø, som førte til at mange kolleger fikk hjelp til å komme i gang med FoU. Kontakten og samarbeidet med skoler og lærere i praksis var også viktig.

En kraftigere innsats i begynnelsen av prosjektet for å støtte prosjektene på ulike sider ved aksjonsforskning og samarbeid med praksisfeltet hadde nok vært nyttig.

Ettersom tiden går framtrer prosjektet som mer og mer unikt og interessen er ikke dalende, tvert imot. Vi forsøker å nytte erfaringene på nye felt og dette sprer seg. Programmet la til rette for nettverk og utfordringer, noe som stimulerte og hjalp oss.

Vi har vært fornøyd med UTDANNING2020. OK samlinger og god støtte fra administrasjonen når vi hatt behov for det.

Vårt prosjekt er tverrfaglig og fokuserer på områder hvor det har vært relativt lite forskning internasjonalt til nå. At Utdanning2020 har selektert vårt prosjekt for finansiering betyr bl.a. at programmet er opptatt å finansiere nye og innovativ forskning.

Svært takknemlig for mulighetene prosjektmidlene har gitt til fordypning. Opplever sterkt økende interesse det siste året.

Det er blitt et veldig fokus paa innrapportering av alle mulige marginale aktiviteter og for lite fokus paa kjerneoppgaven: Produsere forskning av tilstrekkelig kvalitet til aa publisere i internasjonalt anerkjente journaler.

Olika typer av social organisering och samverkan lyfts fram, framförallt som positiva aspekter av PRAKSISFOU, dels forskare emellan genom samverkan i forskningsprogrammet och inom lärarutbildningar mer lokalt, och dels samverkan med praksisfältet (skolor och lärare). En insats och ett uttalat behov, främst ställd till Forskningsrådet, är att aspekter kring aktionsforskning och praktiksamverkan borde klargjorts tidigare i programmet. För UTDANNING2020:s del uttrycks något tudelat att projekten själva fått ge uttryck när de behöver stöd från Forskningsrådet å ena sidan, och å andra sidan, att det krävs för mycket insatser kring marginella uppgifter som tar tid från den viktigare högkvalitativ artikelproduktionen som den sista respondenten ger uttryck för. En respondent uttrycker att projektets möjlighet till fördjupning och innovativt, tvärdisciplinärt arbete är ett viktigt bidrag med UTDANNING2020-satsningen.

8.5 KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER

Vi ska här knyta an till de frågor vi inledningsvis ställde – vad som kännetecknar programmets sociala organisering, hur kopplingar inom och mellan projekt och program etableras och hur samverkan med forskarsamhälle och brukarinvolvering tar form. Vi lyfter också ansvars- och ägarfrågan kring dessa aspekter. Därutöver ska vi kort kommentera hur denna sociala organisering

samspekar med kommunikationsmedlen som etableras och tas i bruk. Vissa rekommendationer kring vad programmen tematiskt och organisatoriskt bör uppmärksamma ingår också.

Som framgått är den sociala organiseringen ett viktigt instrument i samtliga av dessa program, och de kan sägas vara brukarorienterade, om än på något olika sätt och i olika grad. Som satsning betraktad måste PRAKSISFOU:s brukarmedverkan betraktas som nyskapande. Det är dock svårare att se att den reella involveringen av brukare och om implementeringen fått verkan i praksisfältet även om den uppges ha haft stor betydelse enligt projektledarna. Svårigheterna med att lyckas förankra projekten i skolans och barnehagemedarbetares konkreta behov och samtidigt utveckla forskning, tillsammans mellan forskare och brukare, har varit en reell utmaning har det visat sig. Grundläggande är som vi ser det att ett sådant förändringsarbete tar tid. Vi vet också från annan forskning, att strategier för implementering är ett forskningsområde i sig (Fixsen *et al.*, 2009, Fixsen & Naom, 2005). I likhet med programstyrelsen och programordförande Svein Lorentzen vill vi poängtera att det krävs mer arbete för att kunna få kunskap om betydelsen och indikationer på hur en konstruktiv social organisering kan utvecklas i projekt av dessa slag. Detta är en kritisk faktor som bör visas särskild uppmärksamhet, inte minst för PRAKUT:s del och dess utveckling.

Frågan gäller att projekten tydligt kan reda ut hur man tänker sig att praksis- eller professionsfält osv., ”lära”, och tar forskningsbaserad kunskap till sig för att skapa förändringar av eller i praksisfält. Organisatoriskt lärande och innovation som kunskapsområde kan ge uppslag (se bland annat, Gheradi, 2011⁸⁹; Jensen *et al.*, 2007⁹⁰, 2012⁹¹). Steget från förmedling till kunskapsutväxling mellan forskare och brukare är en kvalitativ skillnad och här har PRAKUT möjlighet att bryta ny väg, också i samverkan med UTDANNING2020. Det kan bli intressant att följa vilka instrument, ”virkemiddel”, som tas i bruk och om man lyckas skapa kunskap som omsätts och gör en skillnad i brukarsammanhang.

Brukarorienteringen är viktig också för UTDANNING2020 även om den sociala organiseringen i de flesta projekt inte har den brukarinvolvering som PRAKSISFOU haft. Den centrala utmaningen för den sociala organiseringen är att skapa betingelser för ökad vetenskaplig kvalitet (som tvär- och mångvetenskap och internationalisering) för att kunna ge kunskapsbidrag till professions- och politikområden t ex. UTDANNING2020 har – och med många likheter med PRAKUT– omfattande krav på att kommunicera resultat, främst mot vetenskapssamhället men också mot brukare – via informativa hemsidor, faktaark med preliminära forskningsresultat för utåtriktade konferenser och liknande, utöver de traditionella kanalerna för forskningsskommunikation.

Möjligen finns utrymme för att prioritera vilken kommunikation och vilka media man ska utnyttja också beroende på inriktning både i program och i projekt, snarare än en generell ökning av adressater eller detaljspecifikation i krav på inrapportering, vilket är möjligt att urskilja över tid och i utlysnings- och inrapporteringskrav (se t ex. UTDANNING2020:s och PRAKUT:s senaste projektutlysningar), och vad är man ute efter i ”otraditionella” (representerat av sociala media) kommunikationskanaler, hur ska en sådan forskningskommunikation adressera brukare och olika förväntningar på innehåll?

För pågående program, och med PRAKSISFOU:s erfarenheter, bör måluppfyllelsen när det gäller den sociala organiseringen kunna planläggas och i högre grad byggas in i långsiktiga infrastrukturer som programmen ansvarar för. Kännedom och fördjupat utbyte mellan projekten och deras specifika utmaningar kan utvecklas inom och mellan program, också för att programsamlingarna inte verkar få det genomslag som kanske kunde väntats.

⁸⁹ Gheradi, S. (2011). Organizational Learning: The Sociology of Practice. In: Easterby-Smith, M. & Lyles, M. A. (eds.) *Handbook of Organizational Learning and Knowledge Management. Second Edition*. UK: John Wiley & Sons, 43-67.

⁹⁰ Jensen, M., Johnson, B., Lorenz, B. & Lundvall, B A. (2007). Forms of Knowledge and Modes of Innovation. *Research Policy* 36 (5), 680-693.

⁹¹ Jensen *et al.*, (2012). VIDA. Knowledge-based efforts for socially disadvantaged children in daycare. design and methods. *VIDA research series 2012:01*.

Likaså, det visade sig i PRAKSISFOU att det inte varit preciserat vem som hade ansvar för att etablera och hålla fast den sociala organisering som ska göra forskningsresultat brukbara i praxis, eller via vilka kommunikationskanaler, fora, osv. Till viss del handlar detta också om ansvars- och ägarfrågor och en rollosäkerhet mellan Forskningsrådet, projekt och brukare som bör uppmärksammas. Frågan om vem som gör vad när det gäller brukarkommunikation bör tydliggöras, detta är också en erfarenhet från PRAKSISFOU. Frågan ställs också på sin spets i och med det nya Kunnskapscentret där inflödet från programmen för att beskriva brukarorienterade kunskapsområden kan förväntas bli efterfrågade.

Eftersom programmen ska bidra till att skapa förnyelse och innovation bland brukare, inom utbildning och i samhället generellt, är det tre aspekter vi peka ut. För det första, att skapa en infrastruktur för ett organiserat och förpliktigande samarbete från projektstart. Det kan vara i form av kontrakt mellan forskning, utbildning och praxis, som klargör vari samarbetet består och med en klar rollfördelning. För det andra, att klargöra ansvar för processplan, uppföljning, resultatuppnåelse, och vem som konkret initierar samverkan internt och interorganisatoriskt. Slutligen, att etablera kommunikations- och forskningskanaler som går utöver det lokala projektet, från start och i balans med den vetenskapliga resultatkommunikationen.

9 KUNSKAPSFRÅGAN – BIDRAG TILL UTBILDNINGSFORSKNING

De olika programmen – PRAKSISFOU, PRAKUT och UTBILDNING2020 – har utbildning i fokus för sin verksamhet. Utbildning uppstår när lärande blir ett problem inom ett område eller i ett samhälle – när lärande som en ”naturlig” process inte kommer till stånd av olika anledningar, exempelvis i termer av yrkeskvalifikationer, eller kulturell kompetens.⁹² Med den utgångspunkten kan vi se utbildning som ”design för lärande” och forskning om utbildning som reflektioner över eller studier av design för lärande.

Sådana studier är av olika slag och genomförs med olika intressen varav några kan sägas ha direkt fokus på generaliserbar kunskap om utbildning, några på praktisk kunskap för att hantera utbildning, och några med fokus på kritisk kunskap rörande förutsättningarna eller villkor för utbildning och utbildningsrelaterade frågor.⁹³ Det innebär att forskning inom området har att hantera en kunskapsproblematik som också rymmer förmågan att definiera vilka problemen är och förmågan att ge riktlinjer för hur dessa problem ska hanteras inom utbildning.

I programmen kommer kunskapsproblematiken till uttryck på flera sätt; För det första blir det en fråga om hur programmets vetenskapliga orientering ska kategoriseras, för det andra som en fråga om hur dess samhällliga orientering och uttryckta krav på relevans, exempelvis i form av krav på och behov av praxisnära forskning för pedagogiska professioner och för lärarutbildning, ska kunna säkras och tillgodoses forskningsmässigt.

Vidare finner vi en kunskapsproblematik kring hur ett tredje behov av policy-relevant kunskap, exempelvis för reformering av skolväsendet, ska tillgodoses i programmen. Till detta kommer, enligt den bakgrund som gavs i kapitel 1, de speciella utmaningar som följer av att en skarp kritik kommit att riktas mot att stora delar av pågående utbildningsforskning producerar kunskaper som uppfattas vara av bristande relevans för de behov som finns inom utbildningsväsendet och dess förnyelse eller att forskningen brister i kvalitet, synlig exempelvis i låg internationell publiceringsgrad.⁹⁴ Kunskapsproblematiken är alltså vital och hanteras på lite olika sätt vad gäller såväl förväntningar och realiseringar av programmen, liksom deras resultat och potentiella utfall.

I de olika programmen PRAKSISFOU, PRAKUT och UTDANNING2020 kategoriserar man olika typer av utbildningsforskning exempelvis som praxisinriktad forskning eller kvantitativt inriktad eller internationellt komparativ forskning, eller mång- och tvärvetenskap, något som vi kan se komma till uttryck i såväl myndigheternas mål som i programmens upplägg och förväntningar om resultat och utfall (se här programteorierna för respektive program i kapitel 3). Med andra ord kan vi utläsa en kunskapspolitik i satsningarna och i programmen, dels i termer av vad som önskas, dels i vad som *inte* anses som relevant eller önskvärd kunskap i sammanhanget, nämligen stora delar av det

⁹² Se exempelvis: Durkheim, É. (1977). *The evolution of educational thought: lectures on the formation and development of secondary education in France*. Routledge, Kegan & Paul.

Lundgren U. P (1983). *Between Hope and Happening: Text and Context in Curriculum*. Victoria: Deakin University Press.

Luhmann, N. (2002). *Das Erziehungssystem der Gesellschaft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp

⁹³ Jfr Halverson, R & Halverson, E. (2011) Education as design for learning: A model for integrating education inquiry across research traditions. In C. F. Conrad & R. C. Serlin (Eds). *Sage Handbook for Research in Education: Engaging Ideas and Enriching Inquiry* (2nd Ed.). Sage: Thousand Oaks, CA.

⁹⁴ Se här de utvärderingar som gjorts för Forskningsrådet vad gäller utbildningsforskning, pedagogik, av olika kommittéer, t.ex. *Kartläggning av norsk utdanningsforskning* (NIFU-STEP rapport 32/2007). Se också Kunnskapsdepartementet (2007) *Norsk utdanningsforskning – en systemutredning*. Rambøll management.

som annan utbildningsforskning levererar. Programmen är särskilt viktiga här. De dryga 600 miljoner som satsas här sägs bara motsvara 10 procent av de totala resurserna för utbildningsforskning i Norge.⁹⁵ Och då uppfattas det vara av särskild vikt att dessa program åstadkommer den kunskap som behövs för norsk skola, lärarutbildning och forskningspolitik. Problemet blir då för programmen hur man ska kunna få till stånd denna kunskap och vilka kvaliteter som den i så fall ska ha. De kategoriseringar som getts forskningen blir här viktiga styrmedel och riktmärken.

9.1 PRAXISINRIKTAD KUNSKAP

Vi ska här gå igenom programmen och börjar då med PRAKSISFOU med dess särskilda tonvikt på praxisinriktad forskning och med avgränsning till lärarutbildningar som möjliga sökande. Därefter följer PRAKUT (Program for Praksisrettet Utdanningsforskning), som har flera gemensamma element med PRAKSISFOU i intresset för praxisinriktning men utan avgränsning till att enbart lärarutbildningarna kunde stå som sökande. Sedan kommer UTDANNING2020 vars strategi för att hantera kunskapsproblematiken har fokus på att öppna utbildningsområdet för fler discipliner och anordnare av forskning.

Vad som är särskilt intressant – och vad vi kommer att lägga tyngdpunkten på här – är kunskap relaterat till professionell pedagogisk praktik. I sak kommer vi inte att gå in på frågor som rör hållbarheten i distinktioner som de mellan grundforskning och tillämpad forskning, kunskap och teknologi eller vetenskap och direktiv för praktiskt handlande.⁹⁶ Detta är viktiga och intressanta frågor rent principiellt och de har också rejäl bäring på den problematik som vi arbetar med här där kategoriseringar som klinisk forskning, praktiktäna forskning eller aktionsforskning har aktualiserats.⁹⁷ Beteckningar som dessa knyter i sin tur an till relationer mellan akademi och profession (här i betydelsen verksamma lärare, förskollärare m.m. samt på många sätt lärarutbildare) och gränsarbete⁹⁸ mellan olika typer av kunskapsanspråk och kan samtliga också sägas vara kunskap relaterad till professionell pedagogisk praktik.⁹⁹

Beteckningen ”praxisinriktad forskning”, som är vår översättning av norskans ”praksisrettet forskning”, är emellertid den särskilda beteckning som används framför allt inom PRAKSISFOU. Oavsett språk är termen problematisk. Dels skapar termen frågor kring en skillnad mellan praktik och praxis, dels frågor om olika praxisbegrepp och olika traditioner som behandlar praxis – t.ex. fenomenologi, hermeneutik, pragmatism osv. En term som praxisinriktad forskning vidrör också olika sätt att behandla relationer mellan erfarenhetsbaserad kunskap och vetenskap, liksom frågor om kliniskt kunskapsintresse och dess relationer till akademisk kunskap. I det sammanhang vi rör oss här används ”praksisrettet forskning” – som vi förstått det – mer som en administrativ beteckning, som utgör en särskild kategori inom Forskningsrådet och inom programmen. Kategorin kan då inrymma mångahanda innebörder, vilket syns i olika texter som de som presenterats av NIFU-STEP (2009) (se

⁹⁵ Enligt samtal med företrädare för Forskningsrådet 2013-02-11, samt NIFU (2011). *Ressursinnsatsen innenfor utdanningsforskning*. Oslo: NIFU.

⁹⁶ En relativt tidig genomgång av detta område utifrån ett arbete inom Europarådet är Handal, G. & Lindblad, S. (1980): *Pedagogisk teknologi: En organiseringsform för pedagogisk kunskap*. I Ålvik, T. (Red): *Om undervisning*. Köpenhamn: Gyldendal. För en senare principiell genomgång relativt professionsproblematiken, se Foss Lindblad, R., & Lindblad, S. (2009).

⁹⁷ Se diskussionen mellan Labaree och Bulterman Bos och andra i *Educational Researcher* om klinisk forskning: Bulterman-Bos, J. A. (2008). Will a clinical approach make education research more relevant for practice?. *Educational Researcher*, 37(7), 412-420.

Labaree, D. F. (2008). Comments on Bulterman-Bos: The dysfunctional pursuit of relevance in education research. *Educational Researcher*, 37(7), 421-423.

⁹⁸ Gieryn, T. F. (1983): Boundary-Work and the Demarcation of Science from Non-Science: Strains and Interests in Professional Ideologies of Scientists. *American Sociological Review*, 48(6), 781-795.

⁹⁹ Se t.ex. Gillberg, C. (2009). *Transformativa kunskapsprocesser för verksamhetsutveckling: En feministisk aktionsforskningsstudie i förskolan* (Doctoral dissertation, LNU).

även bakgrundsmaterial, programantologier, etc.¹⁰⁰). Vi följer den administrativa kategoriseringen här – och kommer samtidigt att notera vissa problem som följer av dess speciella, mer innehållslösa eller obestämda, karaktär i sättet att hantera området om kunskapsorganisering och kunskapspolitik.

Det finns en betydande överlappning mellan programmen, men också särdrag i sätten att hantera kunskapsproblematiken. Vad PRAKSISFOU ska åstadkomma är en starkt kvalitet och relevans i forsknings- och utvecklingsarbete. Här betonas samarbete med brukarna, att forskningen bedrivs vid lärarutbildningarna och betydelsen av praxisinriktad forskning. Vad som skrivs fram är ett på många sätt distinkt program som i vissa fall beskrivs som aktionsforskning, i andra fall som praktisknära eller som praktikinriktade fallstudier. Vi sammanfattar detta med rubriken *Praxisinriktad Forskning* som ju också är den som används för programmen och som veterligen har en viktig innebörd i Norge och i norsk forskningspolitik. Praxisinriktad forskning kan självfallet betyda olika saker, men som vi ser det är en viktig aspekt i programmen – och då framför allt PRAKUT och PRAKSISFOU – att forskningen och forskningens resultat ska vara av betydelse för dem som är verksamma i det aktuella praxisfältet och att den då också gärna bör utvecklas i samarbete med brukarna. Det innebär att den ska vara giltig i det sammanhang som den utvecklats inom och för den komplexa verksamhet i vilken den ska användas. Ser vi till litteraturen inom området finner vi här referenser till aktionsforskning av olika slag, fallstudier m.m. som på olika sätt förhåller sig till (en förändring av) praxis. Man kan utifrån detta se den praxisinriktade forskningen som ett särskilt fält med tät anknytning till professionen i utbildning.¹⁰¹

I vår fortsatta genomgång behandlar vi främst förväntningar och organiseringen av kunskap och kunskapsmål i den praxisinriktade forskningen. Det kommer framför allt att handla om PRAKSISFOU eftersom programmet är fullt genomgånget och avslutat. Men samtidigt vill vi påpeka att kunskapsorganiseringens motiv och begreppsliga grund kunde ha utvecklats mer i programmen. Även om vi ser skillnader i utlysningar så förefaller programmen i sak inte ha varit särskilt distinkta i detta hänseende.

9.2 FÖRVÄNTNINGAR

I departementets uppdragsbrev för PRAKSISFOU rörande forskning om förskola skriver man:

*Satsingen skal være praksisrettet og orientert mot politisk prioriterte områder, utfordringer i barnehagesektoren og den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.*¹⁰²

Mot bakgrund av detta menar KD också att det är mycket viktigt med en aktiv strategi för förmedling, erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning och att det avsätts resurser för detta i programmet. För PRAKUT är skrivningarna något annorlunda i uppdraget. Först ges en bakgrund från erfarenheterna från PRAKSISFOU och några av styrkorna och svagheter med programmet ifråga. I kunskapsfrågan vill man ha ett program som:

- Lyfter kvalitet och relevant i den praxisnära utbildningsforskningen
- Ger den praxisnära forskningen större bredd och mångfald både när det gäller teoriförankring och metodbruk.

För UTDANNING2020 har ”praxisbegreppet” kommit att spela mindre roll. Det är kunskapens relevans för policy-frågor och för skolväsendets reformering som betonas, liksom utvecklingen av forskningskompetens. Detta syns tydligt i programteorin och senare i den redovisning som

¹⁰⁰ Aamotsbakken, B. (red) (2010). *Læring og medvirkning*. Oslo: Universitetsforlaget. Aamotsbakken, B. (red) (2012). *Ledelse og profesjonsutøvelse i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.

¹⁰¹ Se not 3 och t.ex. Elliott, J. (1991). Action research for educational change (Vol. 49). Buckingham: Open University Press. Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research: Communicative Action and the Public Sphere*.

¹⁰² Kunnskapsdepartementet (2006). Brev 2006-07-05, s. 1.

presenteras i programstyrelsens egenvärdering och i de bedömningar av resultat och utfall som presenteras där.

PROGRAMPLANER

I Forskningsrådets programplan för PRAKSISFOU lyfts relevanskraven för förskola och skola fram. Relevansen får här också en institutionell innebörd då det blir lärarutbildningsinstitutioner som kan lämna in ansökningar om forskningsanslag. I programmet läggs tyngdpunkten på forskningsprojekt med brukarmedverkan. Här skrivs också betydelsen av att resultaten inte bara görs tillgängliga utan att de också tas i bruk. I programmet understryks det också att det ska bidra med ny, forskningsbaserad kunskap inom centrala områden och att detta ska ske i organiserat samarbete med huvudmän och institutioner som bedriver lärarutbildning och deras FoU-arbete.¹⁰³

Ett centralt begrepp i programmet är praksisinriktat FoU. I programmet definieras detta som följer:

Med 'praksisrettet FoU' menes i programplanen forsknings- og utviklingsarbeid som gjennom tema- og metodevalg kan utvikle ny kunnskap av særlig relevans for praksisfeltet grunnopplæring og laererutdanning. I begrepet legges også en forventning om at selve FoU-prosessen skal ha praksisforanking, ved at forskermiljøene forutsettes å samarbeide med skoleeier og grunnopplæring.¹⁰⁴

I programmet sätter man som överordnat tematiska ramverk *lärande och lärande organisationer* som sägs inrymma tre prioriterade områden, nämligen *inhållet* i lärprocesserna, *organiseringen* av dessa processer, och förhållandet mellan lärarutbildning och yrkespraxis.

Med dessa förväntningar sätter man upp mer specifika resultatmål och resultatindikatorer för programmet.¹⁰⁵ Principiellt intressant är översättningen från resultatmål till resultatindikatorer (se tabellen som följer). Denna översättning innebär i stor utsträckning ett försök till kvantifiering – från kvalitativa mål till kvantitativa beräkningar:

Tabell 14. Resultatmål och resultatindikatorer för PRAKSISFOU. Exempel från programplanen.

Resultatmål	Resultatindikatorer
Utvikle skole som lærende organisasjon	Antal relevante prosjekter finansiert av programmet
Styrke kompetansen hos det faglige personalet i lærerutdanningsinstitutionene	Antal førsteopprykk/nytilsetninger
Bedre sammenheng mellom lærerutdanning og profesjonsutøvelse	Antal samarbeidsprosjekter finansiert av programmet

Mål och indikatorer konkretiseras ytterligare i programmet, men i stort är det samma relation: mål mot antal företeelser.^{106 107}

Vi går inte in på de övriga programmen på samma sätt, eftersom principen resultatmål-indikatorer är likartad. Vi ser här en problematik – nämligen att resultatindikatorerna är utvecklade relativt ambitionerna med programmet och de mål som är uppsatta. Detta innebär, som vi ser det, att

¹⁰³ I stort likartat för grundutbildning som för förskola. A.a. s. 4 och s. 17.

¹⁰⁴ Forskningsrådet (2005). *Programplan for PRAKSISFOU*. Oslo: Forskningsrådet, s. 3.

¹⁰⁵ A.a. s. 14 och s. 23-24.

¹⁰⁶ A.a. s. 13-14 och s. 24.

¹⁰⁷ På ett ställe skrivs antal/kvalitet – då rörande rapporter/papers finansierade av programmet, se s. 13 respektive s. 24.

information på basis av de mått som indikatorerna ger inte är särskilt informativ relativt styrning och revidering av PRAKSISFOU.

I programhandlingen för PRAKUT preciserar man praxisinriktad forskning på ett litet annat sätt:

Forskningsbasert utvikling av praksis handler ikke bare om å finne løsninger på aktuelle problemer, men også om å reflektere rundt problemstillingene som formuleres og forskningsresultatene man kommer fram til. Teorier i praksisrettet utdanningsforskning er nødvendig for å reflektere over relasjonen mellom forskningen og praksisfeltet. Det er derfor vesentlig at prosjekter i PRAKUT har en bred og tydelig teoriforankring, men også ambisjoner om å videreutvikle teoretisk kunnskap for og om praksisfeltet.¹⁰⁸

Detta innebär att fältet för praxis-inriktad forskning öppnas för personer utanför lärarprofession och lärarutbildning, men också att man placerar den praxisinriktade forskningen i gränslandet mellan erfarenhetsbaserad kunskap och akademiskt baserad kunskap.¹⁰⁹

UTDANNING2020 har inte praxisinriktad forskning som sitt fokus. Istället betonas i programmet behovet av att utveckla relevant utbildningsforskning inom olika discipliner, eller tvär- och mångvetenskap. Programmet fokuserar på följande områden:

- Utbildningens mål, innehåll, undervisnings- och arbetssätt
- Värderingsformer, lärandeprocesser och lärandeutfall i utbildningar
- Styrning, ledning och organisering av utbildnings- och forskningsinstitutioner
- Utbildning och samhälle.

Efter vad vi har kunnat utläsa har programmen i viss mån olika fokus, och riktar sig också på olika sätt till olika adressater. Som vi förstår det har praxisinriktad forskning då också olika betydelser i programmen.

REALISERING

Fyra utlysningar om forskningsprojekt har gjorts inom programmet PRAKSISFOU. Efter vad vi kan se svarar utlysningarna väl mot de perspektiv och mål som presenteras i programplanen.

Till PRAKSISFOU programmet inkom 70 ansökningar om forskningsprojekt, varav 31 beviljades. Efter vad vi kan se följer utlysningarna och hanteringen av ansökningarna anvisningarna om vilka som kan söka och involveringen av brukare i forskningen, vilket i sin tur ses som viktiga instrument för att realisera programmet.

Till UTDANNING2020 har hittills 22 forskningsprojekt och 19 förprojekt beviljats medel av de 220 ansökningar som inkommit. Forskningens kvaliteter, metoder, databaser m.m. står i fokus för programmets ambitioner att bidra till den praxisinriktade forskningens utveckling och ansökningarna har behandlats i linje med dessa kvaliteter. Vi ser också att man analyserar fördelningen relativt de olika temaområden, och de uppgifter som programmet står inför – och då med tillfredställande resultat enligt programstyrelsens egenvärdering.¹¹⁰

Detta pekar i sak på att Forskningsrådet har hanterat ansökningarna för de olika programmen på ett konsistent sätt relativt ambitionerna. På motsvarande sätt förhåller det sig med strävan efter kompetensutveckling och brukarsamverkan. I förhållande till de tidigare preciserade programteorierna har Forskningsrådet och program arbetat i enlighet med de riktlinjer som man ställt upp. I den meningen har alltså programmets kunskapspolitik realiserats på ett rimligt sätt. Den fråga

¹⁰⁸ Programplan för PRAKUT, s. 5ff.

¹⁰⁹ A.a. s. 7

¹¹⁰ Forskningsrådet (2013). Midtveisrapport for programmet UTDANNING 2020. Programstyrets egenvurdering. Oslo: Forskningsrådet.

som emellertid uppstår är om realiseringen inte kunde hanterats annorlunda givet den speciella problematik som programmen ska arbeta med.

9.3 RESULTAT

Resultat finns sammanställda i slutrapporten från PRAKSISFOU¹¹¹ och också i den samlade värdering som NIFU-STEP (Aasen & Prøitz, 2009) gör i sin genomgång. I den senare görs en kortare genomgång av forskning rörande förhållanden mellan forskning och praktik.¹¹² Genomgången är förtjänstfull relativt kunskapsproblematiken och visar på anknytningen till frågor om social organisering (exempelvis mellan forskare och praktiker i aktionsforskning, eller vad gäller deltagande och samarbete i kollaborativ forskning) och relevans.

I portföljanalysen från NIFU granskas PRAKSISFOU på motsvarande sätt vad gäller karakteristika hos samarbetet; i projekten ingår brukare av forskning och man arbetar med brukarorienterade problemställningar, men mindre ofta deltar brukarna i beslutsfattandet. Man försöker också se på projektens metodiska ansats – historisk; textanalytisk; kvalitativ; kvantitativ, samt här mer principiellt intressant relativt praxisinriktad FoU; Aktionsforskning, Deltagande Aktionsforskning och Aktionsvetenskap. Av de 31 projekten är det totalt 15 som enligt portföljanalysen sägs genomföra någon form av aktionsforskning. Endast ett fåtal av projekten ägnas åt att genomföra förändringar genom aktion menar man i portföljanalysen.¹¹³

I slutsatserna från NIFU:s värdering av PRAKSISFOU vad gäller kunskapsproduktion pekar författarna på en omfattande vetenskaplig publicering, att projekten enligt projektledarna stärkt kompetensen i praxis-fältet, samtidigt som samarbetsparterna är skeptiska relativt mer långvariga effekter.¹¹⁴ Och i uppsummeringen betonar man frågor om samarbete och behovet av att ytterligare utveckla rollförståelse i praxisnära forskning.¹¹⁵

Vad gäller resultaten av UTDANNING2020 är praxisinriktad forskning inte på dagordningen enligt programstyrelsens egenvurdering för halva programtiden (Forskningsrådet, 2013), där vunna resultat redovisas och bedöms. Däremot kan vi notera att man där använder sig av kategoriseringen grundforskning (21 procent), tillämpad forskning (73 procent) och utvecklingsarbete (6 procent).¹¹⁶ Detta är en indelningsgrund som bör diskuteras, exempelvis i vad mån den svarar upp mot hur man kan utnyttja forskning av pedagogisk eller politisk relevans inom utbildningsområdet. Alternativ är exempelvis att analysera översättningar av hävdanden från ett område till ett annat eller hur tankeobjekt förflyttas mellan olika praktiker.

9.4 NOTERINGAR OM KUNSKAP, INNOVATION OCH KOMPETENSUTVECKLING

Frågor om kunskap och expertis är på många sätt stannat i förändring och vi ser idag många sätt att försöka hantera kunskapsfrågor inom utbildningsväsendet – med referenser till såväl klassiska filosofer som till kunskapssamhällets utveckling och triple helix.¹¹⁷ I de här granskade programmen politiseras den kunskapsproduktion man syftar till från ett antal perspektiv; geografiskt (var

¹¹¹ Forskningsrådet (2011). *Slutrapport: Praxisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning – PRAKSISFOU*. Oslo: Forskningsrådet.

¹¹² A.a. s 12ff.

¹¹³ Se Portföljjeanalyse PRAKSISFOU, s 28. Indelingen av aktionsforskning bygger på Argyris & Schön (1991).

¹¹⁴ PRAKSISFOU 2005–2010. *Vurdering av forskningsprogrammet Praxisrettet FoU for barnehagen, grunnopplæringen og lærerutdanningen*. NIFU-STEP Rapport 25/2009, s 65.

¹¹⁵ A.a. s 66.

¹¹⁶ Forskningsrådet (2013). *Midtveisrapport for programmet UTDANNING020*. Programstyrets egenvurdering. Oslo: Forskningsrådet, s. 21.

¹¹⁷ Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (Eds.). (1997). *Universities and the global knowledge economy: a triple helix of university-industry-government relations* (p. 85). London: Pinter

kunskapen presenteras), socialt (vilka som forskar), institutionellt (universitet, högskolor, institut), och instrumentellt (för vilka).

Det är alltså en komplex problematik som ska hanteras: Ett *geografiskt* perspektiv är av intresse här på flera sätt, dels relativt olika regioner i Norge, dels kraven på ökad internationalisering. Vi ska inte utveckla analyser av detta här men vill peka på att PRAKSISFOU i praktiken har en mycket större geografisk spridning jämfört med de båda andra programmen. Vidare kan det i termer av ökad internationalisering vara en poäng att notera att det finns en debatt om detta – till exempel i termer av språk och kultur – och att lokala lösningar på lokala problem kan ge viktiga bidrag till kunskapsutveckling.¹¹⁸ Detta gäller då också forskning utanför rikets gränser.

Ett *socialt perspektiv* har uppmärksammats i programmen; vilka är det som forskar – och hur kommunicerar forskarna med brukare som inte är engagerade i forskningen. Förhoppningen är att programmen – och då framför allt de praxisinriktade – ska åstadkomma kunskap som är relevant för brukarna och då också åstadkomma innovationer i skola och utbildning. I sammanhanget är det troligen av stort intresse att undersöka vilken kunskap som just kan bidra till innovationer – vilken betydelse har brukarnas insikter och erfarenheter – och vilken betydelse kan den internationella forskningslitteraturen ha, exempelvis? Som vi förstår det är det rimligt att *inte* utestänga viss typ av kunskap, exempelvis i praxisinriktad forskning.¹¹⁹

Ur ett *institutionellt perspektiv* blir den institutionella basen för forskningen viktig. I PRAKSISFOU var det lärarutbildningarna som inbjöds att forska för att bland annat hävda kompetensen vid dessa institutioner, som historiskt sett haft begränsade resurser för forskning. Denna gränsdragning togs bort i PRAKUT. Detta är nog också rimligt, men det återstår ett strukturellt problem inom det norska högskolefältet, nämligen att den teoretiska och metodologiska kunskap som krävs för att genomföra och analysera forskning kommer att vara en bristvara vid åtskilliga lärarutbildningar framöver.

Utifrån ett *instrumentellt perspektiv* ställs frågor om kunskap för vad. Är det exempelvis kunskap *för* lärare som behövs – eller är det kunskap *om* lärare? Eller är det kunskap *för* politiska beslut som krävs och som omfattar kunskap *om* lärare? Till detta kan vi fråga vad som krävs för en socialt robust kunskap – som i sin tur knyter an till de frågor som de andra perspektiven belyser.¹²⁰

Vi hoppas att denna notering målad med bred pensel har visat på betydelsen av att kunna hantera utbildningsforskningens kunskapsproblematik på ett samlat sätt. Vi menar att man *inte* ska låta distinktioner utifrån de olika perspektiven dominera en kunskapspolitik för kvalitetsmässigt hög och relevant kunskap. Regionalpolitiska frågor bör hanteras regionalpolitiskt, vilka institutioner som ska genomföra forskning är ytterst en forskningspolitisk fråga som inte nödvändigtvis, eller bäst, hanteras genom forskningsrådets försorg osv.

Vi menar emellertid att frågor om forskning om utbildning – dess fokus, kunskapsobjekt, metodologiska inramning etc. – rymmer en sällsam och komplex dynamik som när det kommer till frågan om utbildningspolitiska målsättningar är en lika viktig som skör balansgång mellan forskare, politiker, lärarprofession och samhället i övrigt. Vad vi har är olika kunskapsintressen och diskurser rörande kunskap om design för utbildning – exempelvis i termer av ”generaliserbar” kunskap, ”praktisk” kunskap och ”kritisk” kunskap – men här är det inte någon poäng att isärhålla eller hierarkisera.¹²¹ Vad som däremot är viktigt är att lyfta fram betydelsen av att identifiera forskningens

¹¹⁸ Se här till de diskussioner som förs om detta, exempelvis i EERAs nätverk. För litteratur, se Connell, R. (2007). *Southern theory: The global dynamics of knowledge in social science*. Cambridge: Polity.

¹¹⁹ En infallsvinkel är att utnyttja en distinktion i vertikala och horisontella diskurser. Se Bernstein, B. (1999). Vertical and horizontal discourse: An essay. *British Journal of Sociology of Education*, 20(2), 157-173.

¹²⁰ Nowotny, H., Scott, P. & Gibbons, M. (2001). *Re-thinking science. Knowledge and the public in an age of uncertainty*. Cambridge: Polity.

¹²¹ Jfr Halverson, R. & Halverson, E. (2011) Education as design for learning: A model for integrating education inquiry across research traditions. In C. F. Conrad & R. C. Serlin (Eds). *Sage Handbook for Research in Education: Engaging Ideas and Enriching Inquiry* (2nd Ed.). Sage: Thousand Oaks, CA.

olika objekt – vilka kunskapsobjekt som skapas genom olika forskningsansatser och kunskapsintressen – och föra kontinuerliga samtal om organisering av forskningen i termer av forskningsläge och kunskapsproduktion.¹²²

Vad man *däremot* bör hålla isär är kunskapsobjekt och innovation. Med innovation menar vi här förnyelse i design av utbildning. Då är det förnyelsen som räknas, exempelvis hur kunskapsobjekt översätts och kontextualiseras i bestämda sammanhang i samspelet mellan olika aktörer.¹²³ Frågor om innovation är därmed av annat slag än frågor om kunskapsobjekt, även om de senare kan vara en central ingrediens i förnyelse. Poängen med innovation är då också förnyelse i det aktuella sammanhanget och det är förnyelsen i det sammanhanget som är centralt.¹²⁴ Men man bör då hålla i minnet att den innovativa verksamheten också kan bidra till något annat, nämligen reflektioner över kontexter och kunskapsobjekt i förändring inom utbildning.¹²⁵

Till sist vill vi peka på de uppgifter som PRAKSISFOU och PRAKUT har att arbeta med frågor om kompetensutveckling eller kompetenshöjning. Detta är i sin tur en annan typ av kunskapsproblematik, nämligen att vissa aktörer eller organisationer tillägnar sig ny – och i sammanhanget behövlig – kunskap. En variant av detta är utveckling av forskningskompeten vid lärarutbildningarna och vid högskolorna. En annan variant är förmedling av kompetenser av betydelse för att hantera verksamheten i ett reformerat skolväsende – exempelvis i termer av lärande organisationer. Detta är inte en innovation, men en verksamhet som bedöms som nödvändig för innovation.

9.5 KRITISK DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER

Praxisinriktad FOU är (a) ett administrativt begrepp, som (b) mestadels används för att beteckna sociala relationer och social organisering av forskning, enligt de dokument som försöker hantera och vägleda programmet. Ser vi till vår programteori för utvärderingen är en slutsats att organisering och styrning av programmet inte hanterar, eller hanterar alltför lättvindigt, den praxisinriktade forskningens kunskapsobjekt. Detta innebär att det blir problematiskt att styra programmet innehållsligt och att det också blir svårt att dra lärdom av programmets genomförande och resultat.

UTDANNING2020 arbetar med kunskapsfrågan på ett annat sätt – som relevansstyrd forskning i mer traditionell akademisk mening. Man kan här också peka på resultat rörande teori- och metodutveckling och på publikationer och konferenser som presenterar och diskuterar den kunskap som vunnits. De utbildnings- och samhällspolitiska vinsterna är det emellertid idag omöjligt att uttala sig om.

Vi kan i dagsläget inte säga mycket om resultaten av PRAKUT, mer än att programmet förmodligen ökar sin akademiska bredd, och den teoretiska och metodologiska arsenalen för den praxisinriktade forskningen, genom att forskningsprojekten inte längre måste ”ägas” av lärarutbildningsinstitutioner.

En övergripande slutsats är att metaförståelsen av den kunskapsproblematik som en praxisinriktad forskning rymmer behöver utvecklas. Detta måste bli en betydelsefull uppgift för akademi och profession och i synnerhet för PRAKUT. Men som vi ser det är den övergripande

¹²² Leydesdorff, L. (2002). *A sociological theory of communication: the self-organisation of the knowledge-based society*. Universal publ.

¹²³ Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (Eds.). (1997). *Universities and the global knowledge economy: a triple helix of university-industry-government relations* (p. 85). London: Pinter.

¹²⁴ Vi kan här ur en händelselogisk synvinkel (jfr von Wright, G.H. 1983: *Practical Reason*. Oxford; Blackwell) tala om betydelsen av epistemiska attityder som anger vad som är nödvändigt att göra för att förverkliga ett visst mål. Se också Lindblad, S. (1990). From technology to craft: On teachers' experimental adoption of technology as a new subject in the Swedish primary school. *Journal of Curriculum Studies*, 22(2), 165-175.

¹²⁵ Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of education and work*, 14(1), 133-156.

frågan att man inom Forskningsrådet och i programmen måste arbeta med målsättningen om en kvalitativt hög och relevant utbildningsforskning på ett systematiskt och organiserat sätt:

1. Frågor om kunskapsutfall (resultat) och de konstruerade kunskapsobjekten bör integreras. Betydelsefullt är att man hos Forskningsrådet och i program kan identifiera kunskapslägen och kunskapsbehov relativt olika forskningsproblem.
2. Frågor om innovation, kunskap, och kunskapsförmedling bör begreppsligt hållas isär för att möjliggöra att relationerna här emellan kan analyseras. Både innovation och kunskapsförmedling genomförs i bestämda och komplexa sammanhang med olika förutsättningar i samspel och med vissa intentioner. I vad mån dessa förverkligas beror endast i viss mån på den kunskap som utnyttjas.
3. Däremot kan reflektion över innovativ verksamhet och kompetensutveckling bidra till kunskap om sammanhangen och de aktörer som ingår i dessa, vilket ger möjligheter till ny och förändringsinriktad forskning.

Utifrån denna komprimerade analys följer tre saker:

För det första bör man hos KD, Forskningsrådet och i programmen hålla isär de olika ambitioner som man har med programmen, regionalpolitiskt, reformpolitiskt, och forskningspolitiskt. Vi menar emellertid att det är viktigt att man på olika nivåer klargör och analyserar samspelet mellan dessa ambitioner. Enligt vad vi kunnat utläsa borde detta tydliggöras bättre.

För det andra är det rimligt att man i organiseringen av programmen håller isär frågor om kunskapsproduktion relativt innovation och kompetensutveckling och preciserar vad man vill ha ut av programmen därvidlag – vilket i sin tur är av betydelse för vad man ser som önskvärda resultat och utfall och då också vilka instrument som är rimliga att använda i dessa olika sammanhang.

För det tredje bör man inte på något på förhand givet sätt hålla isär olika studier av utbildning. Den viktiga uppgiften är att de kan knytas till varandra – eller utmana varandra och leda till en mer utvecklad diskussion om utbildning som kunskapsobjekt.

En forskningsstrategiskt viktig slutsats blir att UTDANNING2020 och PRAKUT kan integreras på ett fruktbart sätt om man i programmen håller isär frågor om kunskapsproduktion, innovation och kompetensutveckling – och då också preciserar olika kriterier för utvecklingen av dessa verksamheter. Ett sätt att uttrycka detta på är att man inom Forskningsrådet och i program behöver utveckla ett mer differentierat sätt att realisera och bedöma de olika verksamheter som går under beteckningen kunskapsproduktion, innovation och kompetensutveckling. Ett annan slutsats av strategisk art är att frågor om kunskapsorganisering behöver utvecklas vidare.

10 SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

I detta kapitel ska vi sammanfatta viktigare slutsatser av vår genomgång av programmen, samt på basis av detta diskutera programmen i framtiden och eventuella åtgärder för dem, och då också för Forskningsrådet. Viktigt i sammanhanget är att vi gjort en formativ utvärdering av programmen, deras genomförande och resultat.¹²⁶ Vi har därvid försökt identifiera olika brister för att också diskutera olika åtgärder för att hantera dem i framtiden. Evalueringssuppdraget innebär en slututvärdering av PRAKSISFOU och en halvtidsutvärdering av UTDANNING2020. En genomgång av PRAKUT har också gjorts för att ge underlag för beslut om hur erfarenheterna från PRAKSISFOU kan föras över till PRAKUT. Nedan fokuserar vi emellertid på PRAKSISFOU och UTDANNING2020, eftersom vi bättre kan bedöma deras verksamhet, för att därefter dra slutsatser relativt PRAKUT.

10.1 KVALITETER HOS PROGRAMMEN

Vi har granskat kvaliteten hos PRAKSISFOU OCH UTDANNING2020 över ett antal teman. I tabellen som följer ges en övergripande sammanställning av dessa kvaliteter:

Tabell 15. Uppnådda kvaliteter inom programmen PRAKSISFOU och UTDANNING2020.

Tema	PRAKSISFOU	UTDANNING2020
Vetenskaplig kvalitet	Relativt låg i termer av internationell publicering. Noterad höjning av forskningskompetens inom lärarutbildningarna.	I några fall mycket hög kvalitet i form av vetenskapliga publikationer. I övrigt varierande kvalitet men lovande.
Relevans	Geografiskt och högskolestrukturellt god spridning. Stark betoning på praktisk-pedagogisk relevans i program och projekt.	Projekt i stor utsträckning av tillämpningskaraktär. Betoning på politisk och vetenskaplig men även praktisk-professionell relevans.
Intellektuell/Disciplinär organisering	Mång- och tvärvetenskap markerat på olika sätt i ansökningar och redogörelser. Mestadels utbildningsvetenskapliga projekt.	Fler discipliner har kommit in i utbildningsforskning. Övergång från monodisciplinär till paralleldisciplinär eller tvärdisciplinär verksamhet?
Social organisering och kommunikation	Centralt tema, framför allt vad gäller forskare-brukare. Varierande kvaliteter i samarbete forskare-brukare. Oklart utfall om hur organisationer «lär».	Centralt tema både vad gäller mellan forskare och brukare och inom forskargruppen. Kommunikation mellan forskare och forskargrupper ej särskilt utvecklade.
Internationalisering	Mindre centralt tema. Viss internationell publicering förekommer och internationella nätverk har etablerats.	Central aspekt som betonats starkt och som syns i vissa resultat. Föga av internationellt samförfattande.
Kunskapsfrågan	Mer av kunskap för lärare. Praxisinriktad forskning central för programmet. Svårhanterlig med de verktyg som används i programmen.	Mer av kunskap om lärare och utbildning. Mer lätthanterlig på akademins villkor. Mer av tillämpad forskning än grundforskning.

Tabell 15 visar på olikheterna i de båda programmen vad gäller de teman som vi studerat. När det gäller vetenskapliga kvaliteter är detta en följd av att just publikationer – och kvaliteten hos dessa

¹²⁶ Se inledningskapitlet och särskilt not 1.

publikationer – har använts som kriterium på vetenskaplig kvalitet för båda programmen, vilket kan ses som mindre rättvisande för PRAKSISFOU. Samtidigt vill vi understryka att det finns goda internationella tidskrifter av relevans för praxisinriktad forskning – vilka också till dels använts av forskare inom programmet. Vi bör också komma ihåg att ambitionerna för programmen har varit olika, vilket har markerats i tablån med ”höjd forskningskompetens” som resultat av PRAKSISFOU.

Relevansfrågan har visat sig vara av vital betydelse för att motivera satsningarna på programmen, fast med lite olika ambitioner för PRAKSISFOU och för UTDANNING2020 där det för förra programmet har betonat praktisk-pedagogisk relevans medan det senare har fokuserat på forskning av stor relevans för politik och förvaltning. Intressant nog finns det krav på mer kvantitativ och internationell forskning – vilket är värt att notera relativt nyare krav på styrning och expertis i olika internationella sammanhang.¹²⁷ Vi noterar också att relevansfrågan har varit av stor vikt i programmen och då också i form av specifika önskemål på ett sätt som delvis överraskat panelen. I panelen har vi därför kommit att diskutera Kunnskapsdepartementets styrning av programmen för att säkra vad som uppfattas som relevant forskning relativt dess kunskapsbehov och önskemål beträffande lärarutbildningarna. Vi frågade oss därvid om denna typ av styrning kan ha negativ inverkan på forskningens kvalitet, internationalisering och om den också bidrar till att öka fragmentering i kunskapsproduktion. Detta är en fråga som bör diskuteras vidare och som också lämpar sig för komparativa analyser med länder som har annan typ av forskningsorganisering – jämfört med nuvarande förhållanden mellan forskningsråd och departement som vi nu erfarit i Norge.

Frågor om intellektuell organisering har varit av intresse på olika sätt. I UTDANNING2020 har man i programmet önskat mer av mång- och tvärvetenskap och då också att discipliner som tidigare inte engagerat sig i utbildningsforskning nu ges möjligheter att engagera sig i sådana frågor. Här har åtskilligt uppnåtts, men vi har hittills sett mer av att olika discipliner trätt in på utbildningsforskningens arena och av parallellvetenskaplig utveckling och mindre av av skapande av tvärvetenskapliga epistemiska objekt. Samtidigt har vi noterat att programstyrelsen är försiktig därvidlag och hävdar att programmet sammantaget är tvärvetenskapligt.¹²⁸

Framför allt för UTDANNING2020 har internationalisering stått högt på dagordningen – både som en fråga om kommunikation men också som ett mått på forskningskvalitet – och styrelsen har avsatt åtskilligt av resurser för detta. Man samarbetar också internationellt på programnivå, vilket verkar gå fungera väl. I PRAKSISFOU hade man stora förväntningar på den sociala organiseringen och då framför allt genom samarbetet mellan forskare och brukare. Detta har också kommit till stånd inom själva projekten. Man bör dock diskutera variationer i kvaliteten i sådant samarbete, enligt de analyser vi gjort.

Kunskapsfrågan har visat sig vara av vital betydelse för programmen och för hur de ska utvecklas i framtiden. Vår slutsats är att frågor om kunskapsorganisering och kunskapsobjekt borde utvecklas tydligare inom programmen och att detta är av vital betydelse för en eventuell samverkan eller samgående mellan PRAKUT och UTDANNING2020. Samtidigt menar vi att skillnader i inriktning inte har definierats i tillräcklig mån i programmen, efter vad vi har förstått av ansökningar och projekt och att de också visat sig överlappa på olika sätt. Att lyfta fram och precisera inriktningen och karaktären hos den praxisinriktade forskningen ser vi som en primär angelägenhet framåt, liksom också ökat utbyte mellan programmen. Det verkar här rimligt att sträva efter ett gott samarbete med det nyligen etablerade Kunskapssentret.

¹²⁷ Jfr exempelvis Ozga, J. (2008) Governing knowledge. *European Educational Research Journal*, 7(3), 261-272.

¹²⁸ Forskningsrådet (2013). *Midtveisrapport för UTDANNING2020*, s. 19.

10.2 RESULTATUPPNÅENDE

PRAKSISFOU har bedrivit en omfattande och relevant verksamhet som på många sätt stämmer väl överens med de målsättningar som varit för handen och som också formulerats i dess programteori. Det finns emellertid brister i programmet. Programmet verkar ha fungerat på avsett sätt vad gäller tematik. Det har också verkat inom lärarutbildningarna på avsett sätt. Även om man i projekten lyft fram tvär- och mångvetenskap har dessa framför allt varit förankrade i vad som enligt Forskningsrådet kallas utbildningsvetenskap (pedagogik, specialpedagogik och ämnesdidaktik), vilket troligen är en rimlig konsekvens av att möjligheten att söka anslag varit i stort begränsat till lärarutbildningar. Däremot har kvaliteten på publikationer – mätt i termer av artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter – med vissa undantag – inte varit särskilt hög. Fokus har istället varit på inhemsk publicering, vilket är rimligt om man vänder sig till norska lärarutbildningar och lärare, men som begränsar de internationella kontaktytorna och utbudet.

UTDANNING2020 har uppenbarligen varit lättare att hantera i Forskningsrådets regi. Programmet har på många sätt lyckats svara upp mot gängse vetenskapliga kriterier och samtidigt arbetat över dess olika tema med jämn spridning. I sammanhanget stödjer vi programstyrelsens slutsats (Forskningsrådet, 2013, s. 31) om behovet av uppsummering av forskningen över teman, samt en minskning till tre mer distinkta teman sammanfattade som lärande, organisering, respektive utbildning och samhälle. Vi anser också att motsvarande bör genomföras vad gäller PRAKSISFOU/PRAKUT. Vi har funnit en viss variation hos projekten inom UTDANNING2020 i termer av omfattning av och kvalitet i vetenskaplig publicering. Detta kan vara värt att uppmärksamma, exempelvis i ovan påtalade uppsummering. En annan fråga rör mång- och tvärvetenskaplighet. UTDANNING2020 har hanterat det som program i termer av att fler discipliner kommit att ägna sig åt utbildningsforskning. Däremot är vi av uppfattningen att det troligen i många fall rör parallell-disciplinär verksamhet snarare än multidisciplinära eller tvärvetenskapliga studier.

10.3 BEDÖMNINGAR AV INSTRUMENTEN I PROGRAMMEN

I ovanstående genomgång har vi använt oss av de programteorier som presenterats för PRAKSISFOU och UTDANNING2020. Ser vi då till de instrument som använts – och som då kan göra ovanstående resultat begripliga – vill vi göra några kommentarer.

Beträffande PRAKSISFOU menar vi att kvaliteter i brukarmedverkan bör analyseras ytterligare. Det är förmodligen ett vettigt sätt att arbeta för att öka precisionen i forskningsfrågor och för att åstadkomma relevant forskning. Men vår genomgång visar att kvaliteten i denna brukarmedverkan behöver preciseras ytterligare, exempelvis vad gäller brukarnas involvering i programmen. Vidare menar vi att instrumenten kunde varit mer anpassade till programmets karaktär med fokus på forskning och utveckling i bestämda och lokala sammanhang. Nu blir det mer på den akademiska forskningens villkor (t ex. i termer av internationalisering och publicering), vilket är bra i en mening, men som är okänsligt för viktiga uppgifter som är för handen och för det sammanhang som projekten verkar. Efter vad vi kan förstå har flera av dessa projekt drag av innovationer. Då vore det också rimligt att instrument och kriterier för bedömning och uppföljning också skulle ha en sådan innovationsinriktad karaktär. Exempel på kriterier för bedömning är i vad innovationen i fråga skiljer sig från andra innovationer och hur pass framgångsrik den är. Till sist menar vi att de genomförda projekten bör följas upp ytterligare, exempelvis vad gäller registrering och sammanställning av publikationer.

För UTDANNING202 har instrumenten förmodligen varit enklare att utveckla och utnyttja. Man knyter här an till mer traditionella akademiska sätt att stödja och styra forskning och detta verkar i stort ha fungerat väl – vilket också syns i de förslag som läggs fram i Midtveisrapporten (Forskningsrådet, 2013) från programstyrelsen. Samtidigt menar vi att man nog ytterligare bör

diskutera värdet av stora integrerade projekt, och då också ta del av internationella erfarenheter av denna typ av forskningsorganisering, vilket också bör inbegripa genusfrågor i excellens-satsningar.

Till sist, för båda programmen gäller att frågor om forskningskommunikation bör ses över, både inom program och forskarsamhälle som förmedling till och samtal med andra intressenter.¹²⁹ Detta är en svår men angelägen uppgift att ta itu med – då gärna i samverkan med det nystartade Kunnskapssentret.

10.4 OM UTFALLEN AV PROGRAMMEN

Att uttala sig i summativ mening om de utfallen av programmen är något problematiskt med tanke på den formativa ansats som vi valt. Vi vill emellertid, på grundval av det vi nu lärt om programmen, deras mål, förutsättningar och resultat, föra fram följande:

Programmen ska, enligt vår bedömning, ha bidragit till att stärka norsk praxis- och policyrelevant forskning. Det är dock svårt att uttala sig om signifikansen av dessa bidrag relativt nuvarande kunskapsläge. Vi kan notera en höjning av forskningskompetens och forskningsanknytning vid de lärarutbildningar som fått stöd av programmen (NIFU, 2013). Detta hänger förvisso samman med en mer allmän ökning av forskningskompetens vid lärarutbildningar och förmodligen också att det skett ett urval vid ansökningarna till just dessa institutioner. Vidare har fler akademiska discipliner och forskningsinstitut kommit att intressera sig för utbildningsforskning och bedriva forskning av relevans för området. Huruvida detta medfört att starkare och mer stabila forskningsmiljöer skapats kan vi emellertid inte ännu uttala oss om, liksom i vad mån programmen bidragit till att skapa mer av lärande organisationer inom utbildningsområdet.

Det är också i en mening rimligt att den strategiska satsningen bidragit till ett förbättrat kunskapsunderlag för praxis i en mycket allmän mening. Men detta område är något problematiskt att uttala sig om i mer konkret mening, dels eftersom frågor om epistemiska objekt och kunskapsorganisering inte varit en uttalad del av programteorier, dels eftersom frågor om innovativ verksamhet och kriterier för att bedöma framgång hos innovationer inte är tydligt framskrivna. Vi vet dock att projektledarna inom PRAKSISFOU och PRAKUT skattar sitt bidrag till innovation i yrkesutövning högt (Bilaga 5, fråga 4b), men också att resultatutfallet antagligen inte lätt låter sig omvandlas till resultatindikatorer, en fråga vi för övrigt också problematiserat i relation till programmålen.

När det gäller resursutnyttjande har UTDANNING2020 laborerat med olika typer av projektprioriteringar. Av de nitton pilotprojekten vet vi att fyra fått ny projektutdelning inom programmen. Inom satsningen på stora projekt finns en hög grad av resursutnyttjande av existerande data. Denna dimension ger också utslag i det märkningssystem Forskningsrådet använder, som förutom internationalisering som vi tidigare varit inne på, budgetklassificerar resurs- och resultatutnyttjande. I detta ingår förutom forsknings- och databruk, aktiviteter för samverkan mellan forsknings- och brukarmiljöer (konferenser och liknande), insatser för kunskapsunderlag, kommersialisering, kommunikation och publiceringsstöd. Utifrån resultaten av projektledarenkäten ser vi ett möjligt problem med resurseffektivitet om projekt- och programsamverkan inte får genomslag.

Vi har också kommenterat programmen när det gäller social organisering och hur den kan tänkas ge resultat- och samordningsvinster, t ex. genom mer hållbara infrastrukturer för kompetensutveckling och genom att främja insatser för utväxling mellan brukare/beslutsfattare och forskare. Befintliga strategier och verktyg inom programmen kan, genom att ge stöd åt robusta forskningsgrupper, forskarskolor och nätverk, bidra till med effektiv kompetensutveckling, inte

¹²⁹ För svenskt vidkommande, se Hansen, M., & Lindblad, S. (2010). Forskningskommunikation och publiceringsmönster inom utbildningsvetenskap: En studie av svensk utbildningsvetenskaplig forskning vid tre lärosäten (Vetenskapsrådets Rapportserie Nr 10: 2010).

minst vid rekryteringsanställningar (PhD/postdocs) men också för att stärka underpresterande forskningsområden. Vi berörde också nyttan av samverkan med andra forskningsområden, sektorer och forskningsråd, både i Norge och internationellt, som står inför liknande utmaningar när det gäller forskningskommunikation, publicering och brukarorientering.

10.5 REVIDERING AV PROGRAMPLANEN FÖR UTDANNING2020

Programmet verkar vara på väg mot åtskilliga av de mål som satts upp och Midtveisrapporten pekar i rätt riktning för en revidering av programmet. I dagsläget vill vi framför allt peka på tre saker för framtiden:

För det första att programstyret försöker ta tag i frågor om synliga kunskapsobjekt och pågående kunskapsorganisering inom programmet. Detta kräver särskilda analyser av den sociala och intellektuella organiseringen inom forskningen – och då också studier av de nätverk som forskningen utvecklats och ingår i. På så sätt kan programstyrelsen också följa upp innebörden av disciplinär organisering, eventuell samverkan mellan discipliner och skapande av tvärvetenskaplig verksamhet. Bland annat menar vi att sådan uppsummering som styrelsen redan föreslagit samt bedömningar av kunskapsläget hittills är viktiga och angelägna uppgifter framöver. Detta är även viktigt att göra även med tanke på en eventuell samverkan med PRAKUT.

För det andra att Forskningsrådet och programstyret ifrågasätter rimligheten av direktiv från Kunnskapsdepartementet som hävdar att forskare i programmet ska utveckla vissa typer av metoder och data. Det är viktigt att forskarsamhället förhåller sig på ett konstruktivt – snarare än undfallande – sätt till Kunnskapsdepartementets önskemål om vissa typer av forskningsmetoder och vetenskaplig design. Istället är det mer rimligt att Kunnskapsdepartementet exempelvis preciserar vilken expertis som man önskar eller kräver för ett reformerat utbildningssystem, och formulerar detta i särskilda uppdrag utanför UTDANNING2020. Sådana uppdrag kan i sin tur knytas till uppgifter för lärarutbildningarna om kunskapsorganisering och utvecklingen av professionellt kunnande inom skolväsendet. Vad departementet istället kan vända sig till UTDANNING2020 för är att begära forskning inom programmet som analyserar expertisbehov och professionellt kunnande i reformerade utbildningssystem. Detta är en mer principiellt rimlig uppgift som både ser till krav på vetenskaplig självständighet och till behov av vetenskapligt kunnande för att utföra nämnda uppdrag.

För det tredje är det rimligt att vidareutveckla strategier för internationellt forskningssamarbete – vilket också innebär reflektioner över innebörden av detta för det norska forskarsamhället och på sikt även för norsk utbildning.¹³⁰ Vi rör oss här också med internationellt samarbete på programnivå, men också betydelsen av att följa exempelvis skapandet av en europeisk forskningsarena och samarbetsmöjligheter på nordisk och internationell nivå. Redan gjorda initiativ, relativt exempelvis NordForsk och European Science Foundation, bör följas upp och värderas.

10.5 ÖVERFÖRING AV ERFARENHETER FRÅN PRAKSISFOU TILL PRAKUT

En central uppgiften är att ytterligare precisera och utveckla forskningsobjekt för praxisinriktad forskning. Det finns en hel del erfarenheter och utveckling av ansatser gjorda inom PRAKSISFOU som bör tas tillvara, exempelvis inom olika typer av aktionsforskning. De sociala och ekonomiska sidorna av samarbetet mellan forskare och brukare bör då uppmärksammas och olika alternativ för att hantera dessa sidor bör analyseras.

¹³⁰ Jfr Lindblad, S., Kyndel, D., & Larson, L. (2004). Internationella arenor för utbildningsvetenskaper: om forskarorganisationer, vetenskapliga tidskrifter och överstatliga organisationer.

Liksom för UTDANNING2020 behövs nu uppsamlingar och analyser av vad som gjorts, vilka nätverk som utvecklats och hur kunskapsläget ser ut på olika områden, som underlag för strategiska beslut för framtiden. Sådana analyser bör rimligen ske i samarbete med Kunnskapssentret, då också på sätt att åstadkomma en innehållslig organisering av området, men uppgiften är också att utveckla kunskapsfrågan ytterligare. En annan uppgift rör forskningspublikationer – att göra analyser av publiceringsmönster och av möjligheter till vetenskapligt kvalificerad publiceringsverksamhet inom området – samt analysera vägar att kommunicera forsknings- och utvecklingsarbete till olika adressater, som skolor och lärarutbildningar.

Till detta vill vi infoga att gemensamma analyser av praxisinriktad forskning som programidé och som vägar att åstadkomma innovationer inom utbildningsområdet bör genomföras och vidareutvecklas. Ett sätt att göra detta att försöka hantera forsknings- och utvecklingsarbete som innovativ verksamhet där vägar att analysera konkreta resultat av sådan verksamhet behöver utvecklas – exempelvis i vad mån en innovation varit framgångsrik, vad som är särskilt med den, och vad samspelet mellan innovation och omgivning betytt för detta resultat.

10.6 EVENTUELLT NÄRMANDE MELLAN PRAKUT OCH UTDANNING2020

Genomgången av publikationer och framför allt vad gäller kunskapsfrågan visade att det är rimligt att UTDANNING2020 och PRAKUT förs samman. Vad som krävs för samarbete är att respektive program identifierar sina kunskapsobjekt på ett tydligare sätt – och då också i internationell belysning. En gemensam uppgift för PRAKUT och UTDANNING2020 är att översätta sina verksamheter från det ena programmet till det andra – och då också försöka identifiera ”boundary objects” som kan flyttas mellan programmen. Eventuella asymmetrier i denna kommunikation bör lyftas fram och diskuteras. Sådana insatser som hänger intimt samman med uppsamling av programmen kan ge mycket värdefulla bidrag inom utbildningsområdet, bidrag som också troligen också kommer att väcka internationell uppmärksamhet.

Vad man emellertid bör hålla isär är kunskapsproduktion och innovation. Dessa båda typer av verksamheter har mycket gemensamt och förmodligen stora beröringsytor. Men, de har kvalitativt olika inriktningar. Vetenskaplig verksamhet bör bedömas i termer av kunskapsstillskott, medan innovation i termer av genomförande och utfall. Detta bör diskuteras närmare i programmen och av Forskningsrådet, såväl som av Kunnskapsdepartementet och för framtida medelstilldelning och programsatsningar.

10.7 AVSLUTANDE ORD OM SYSTEM I RÖRELSE

Panelen har ställts inför ett ansenligt uppdrag. Vi har här redovisat våra genomgångar, slutsatser och rekommendationer rörande omfattande forskningsinsatser och verksamhet med att utveckla förskola och skola, liksom lärarutbildning, vuxenutbildning och högre utbildning. Vad vi i vår utvärdering tycker oss ha sett delar av är försök att utveckla system av forskning, innovation och utbildning inom olika delar av det norska utbildningsväsendet. Om dessa försök är mer eller mindre sammanhängande eller inte kan vi inte uttala oss om. Men vi menar att det är rimligt att skärskåda och analysera även denna problematik och att vår utvärdering också delvis har belyst den – som strukturering av system forskning, innovation och utbildning i rörelse.

REFERENSER

- Aasen, P., & Prøitz (2009). *Porteføljeanalysen. Forskningsprogrammet Praksisrettet FoU for barnehagen, grunnopplæringen og lærerutdanningen*. Oslo: Forskningsrådet.
- Argyris, C. & Schön, D. (1991). *Participatory Action Research and Action Science Compared. A commentary*. In F. Whyte (Ed.), *Participatory Action Research*. Newbury Park: Sage.
- Askling, B. et al. (2004). *Norsk pedagogisk forskning: En evaluering av forskningen ved utvalgte universiteter og høyskoler*. Oslo: Forskningsrådet.
- Benner, M. (2009). *Kunskapsnation i kris: Politik, pengar och makt i svensk forskning*. Nora: Nya Doga.
- Bernstein, B. (1999). Vertical and horizontal discourse: An essay. *British Journal of Sociology of Education*, 20(2), 157-173.
- Bulterman-Bos, J. A. (2008). Will a Clinical Approach Make Education Research More Relevant for Practice? *Educational Researcher*, 37(7), 412-420.
- Connell, R. (2007). *Southern theory: The global dynamics of knowledge in social science*. Cambridge: Polity.
- Durkheim, É. (1977). *The evolution of educational thought: lectures on the formation and development of secondary education in France*. London: Routledge, Kegan & Paul.
- Eklund-Nilsen, A-C & Jensen, H C. (2010). *Samarbeid til barnets helhetlige utbytte? En case-basert studie av samarbeidet rundt barnehagebarn med individuell plan*. FoU-rapport 2010:3. Kristiansand: Agderforskning.
- Elliott, J. (1991). *Action research for educational change*. (Vol. 49). Buckingham: Open University Press.
- Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133-156.
- Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (Eds.). (1997). *Universities and the global knowledge economy: a triple helix of university-industry-government relations*. London: Pinter.
- Fransson, K. & Lundgren, U P. (2003). *Utbildningsvetenskap – ett begrepp och dess sammanhang*. Vetenskapsrådets rapportserie, 2003:1. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Følgegruppen for lærerutdanningsreformen (2012). *Med god gli i kupert terreng: GLU-reformens andre år*. Rapport 2012:2. Følgegruppen for lærerutdanningsreformen.
- Fixsen, D.I. & Naoom, S.F. (2005). *Implementation Research: A synthesis of the Literature*. Tampa, FL: University of South Florida.
- Gheradi, S. (2011). Organizational Learning: The Sociology of Practice. In: Easterby-Smith, M. & Lyles, M. A. (eds.) *Handbook of Organizational Learning and Knowledge Management. Second Edition* (pp. 43-67). UK: John Wiley & Sons.
- Gieryn, T. F. (1983). Boundary-Work and the Demarcation of Science from Non-Science: Strains and Interests in Professional Ideologies of Scientists. *American Sociological Review*, 48(6), 781-795.
- Gilje, Ø. (2010). *Praksis of poeng. Pedagogers publiceringsmønste på 2000-talet*. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 94(6), 506-514.
- Gillberg, C. (2009). *Transformativa kunskapsprosesser för verksamhetsutveckling: En feministisk aktionsforskningsstudie i förskolan*. (Doctoral dissertation.) Växjö: Växjö University Press.
- Hacking, I. (1999). *The social construction of what?* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Halverson, R. & Halverson, E. (2011). Education as design for learning: A model for integrating education inquiry across research traditions. In C. F. Conrad & R. C. Serlin (Eds.). *Sage Handbook for Research in*

- Education: Engaging Ideas and Enriching Inquiry* (2nd Ed.). Sage: Thousand Oaks, CA.
- Handal, G. & Lindblad, S. (1980). Pedagogisk teknologi: En organiseringsform for pedagogisk kunnskap. I Ålvik, T. (Red): *Om undervisning*. Köpenhamn: Gyldendal.
- Hansen, M. & Lindblad, S. (2010). *Forskningskommunikation och publiceringsmönster och inom utbildningsvetenskap: En studie om svensk utbildningsvetenskaplig forskning vid tre lärosäten*. Rapport 2020:10. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Hansén, S-E & Ramberg, P., et al. (2006). *Evaluering av allmennlærerutdanningen i Norge*. Oslo: NOKUT.
- Husebo, D. (2012). Bridging theory and practice in Norwegian teacher education through action research. *Educational Action Research*, 20(3), 455-471.
- Jensen, M., Johnson, B., Lorenz, B. & Lundvall, B.A. (2007). Forms of Knowledge and Modes of Innovation. *Research Policy*, 36(5), 680-693.
- Jensen et al., (2012). VIDA. Knowledge-based efforts for socially disadvantaged children in daycare. Design and Methods. *VIDA research series 2012:01*.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research: Communicative Action and the Public Sphere*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Kunnskapsdepartementet (2007). *Norsk utdanningsforskning – en systemutredning*. Rambøll management. Oslo: KD.
- Kunnskapsdepartementet (2008). Kunnskap for kvalitet: Ny satsing på utdanningsforskningen. Uppdragsbrev. Oslo: KD.
- Kunnskapsdepartementet (2011). Nytt forskningsprogram. Hva slags barnehager er bra for barns trivsel og utvikling, og hvor gode er Norges barnehagene? Oslo: KD.
- Technopolis group (2012). *A Good Council: Evaluation of the Research Council of Norway. A synthesis*. Oslo: KD.
- Labaree, D. F. (2008). Comments on Bulterman-Bos: The dysfunctional pursuit of relevance in education research. *Educational Researcher*, 37(7), 421-423.
- Lindblad, Foss, R., & Lindblad, S. (2009). The politics of professionalising talk on teaching. In *Re-reading Education Policies: Studying the Policy Agenda of the 21st Century*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Leydesdorff, L. (2002). *A sociological theory of communication: the self-organisation of the knowledge-based society*. Universal publ.
- Lindblad, S. (1990). From technology to craft: On teachers' experimental adoption of technology as a new subject in the Swedish primary school. *Journal of Curriculum Studies*, 22(2), 165-175.
- Lindblad, S., Kyndel, D., Larson, S. (2004). *Internationella arenor for utbildningsvetenskaper*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Luhmann, N. (2002). *Das Erziehungssystem der Gesellschaft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Lundgren U. P (1983). *Between Hope and Happening: Text and Context in Curriculum*. Victoria: Deakin University Press.
- Keiner, E. (2000). Education between Academic Discipline and Profession in Germany after World War II. *European Educational Research Journal*, 1(1), 83-98.
- Forskningsrådet (2005). *Programplan for PRAKSISFOU*. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2009) *Programplan for UTDANNING2020*. Oslo: Forskningsrådet
- Forskningsrådet (2011). *Programplan for PRAKUT*. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2011). *Institusjonsforankrede strategiske prosjekter – pedagogik: En gjennomgang av resultater og effekter*. Divisjon for vitenskap. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2012). "Mandat og rammeverk for en samlet evaluering av PRAKSISFOU og UTDANNING2020". Vedlegg DSAH sak 40/11. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2012). *Funn i praksis: Ny kunnskap om barnehagen*. Ø. Gilje (red). Program PRAKSISFOU. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2012). *Funn i praksis: Ny kunnskap for din fremtid*. Ø. Gilje (red).

- Program PRAKSISFOU. Oslo:
Forskningsrådet.
- Forskningsrådet (2013). *Midtveisrapport for programmet UTDANNING 2020. Programstyrets egenvurdering*. Oslo: Forskningsrådet.
- Forskningsrådet /UHR (2012). *Etterspørsel etter og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020* Oslo: Forskningsrådet /UHR.
- NIFU (2011) *Utdanningsforskere og nylig avlagte doktorgrader. 2008-2011*. Arbeidsnotat 11/2011. Oslo: NIFU.
- NIFU (2011). *Resursinnsatsen innenfor utdanningsforskning*. H. Gunnes, A. Vabø. *Rapport 2011:13*. Oslo: NIFU.
- NIFU (2012). *Kunnskapsløftet som styringsreform - et løft eller et løfte?: Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i implementeringen av reformen*. Oslo: NIFU.
- NIFU (2012). *PhD education in a knowledge society*. Oslo: NIFU.
- NIFU (2013). *Kompetanseheving ved utdanningsforskingsmiljøene*. H. Gunnes. Arbeidsnotat 5/2013. Oslo: NIFU.
- NIFU-STEP (2009). *PraksisFoU 2005-2010. Vurdering av forskningsprogrammet Praksisretted FoU for barnehagen, grunnopplæringen og lærerutdanningen*. Rapport 2009:25. Oslo: NIFU-STEP.
- NOKUT (2012). *FoU-basert profesjonsutdanning – erfaringer fra evaluering av allmennlærer-, ingeniør- og førskolelærerutdanningen*. S-E. Lid, Rapport 2012:1. Oslo: NOKUT.
- Nowotny, H., Scott, P. & Gibbons, M. (2001). *Re-thinking science. Knowledge and the public in an age of uncertainty*. Cambridge: Polity.
- Postholm, M B. & Moen, T. (2011). *Communities of Development: a new model for R&D work*. *Journal of Educational Change*, 12, 385-401.
- Sandström, U. & Harding, T. (2002). *Tvårvetenskap och forskningspolitik*. I L. Sturesson (red.): *Spänningsfält*, Tema T. Linköping: LiU Press.
- Sandström, U., Wold, A., Jordansson, B., Ohlsson, B., & Smedberg, Å. (2010). *Hans Excellens: om miljardsatsningar på starka forskningsmiljöer*. Stockholm: Högskoleverket.
- Scriven, M. (1967). *The methodology of evaluation*. In R. W. Tyler, R. M. Gagné, & M. Scriven (Eds.) *Perspectives of curriculum evaluation* (pp. 39-83). Chicago, IL: Rand McNally.
- Stokes, D. E. (1997). *Pasteur's quadrant: Basic science and technological innovation*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Sverdrup, S. (2002). *Evaluering. Faser, design og gjennomføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tikunoff, W.J. and Ward, B A. (1983). *Collaborative research on teaching*. *The Elementary School Journal*, 83(4), 453-468.
- Universitets- og høyskolerådet (2012). *Én ph.d.grad for fremtidens behov? Kunnskap, ferdigheter, generell kompetanse*. Oslo: UHR.
- von Wright, G H. (1983). *Practical Reason*. Oxford: Blackwell.
- Weiss, C. (1998). *Evaluation*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Whitley, R. (2000). *On the social and intellectual organisation of the sciences*. (2nd ed) Oxford: Clarendon Press.

APPENDIX

BILAGA 1 MANDAT

Utdrag ur *Mandat og rammeverk for en samlet evaluering av PRAKSISFOU og UTDANNING2020*
Vedlegg DSAH sak 40/11

Formål

Formålet med evalueringen er å vurdere og komme med anbefalinger om tiltak for å øke Forskningsrådets satsninger på utdanningsforskning med tanke på faglig kvalitet, effektivitet og samfunnsrelevans. Evalueringen skal komme med anbefalinger om faglige/tematiske prioriteringer, virkemiddelbruk, økonomi samt organiseringen og styringen av aktivitetene. Evalueringen skal også vurdere framtidig samarbeid/arbeidsdeling mellom aktivitetene, særlig UTDANNING2020 og PRAKUT, og komme med en anbefaling i forhold til om programaktivitetene på utdanningsområdet bør slås sammen. Evalueringen skal bidra til læring for Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet og hos andre relevante aktører.

Evalueringen skal:

- Vurdere den faglige kvaliteten på forskningen som er finansiert av programmene.
- Vurdere hvor god resultatoppnåelsen er, sett i forhold til de visjoner og mål som er formulert i program-, handlings- og kommunikasjonsplaner (resultateffektivitet).
- Vurdere hvor godt ressursene er utnyttet i programmene (ressurseffektivitet).
- Vurdere i hvilken grad programmene har bidratt til å møte de utfordringer som lå til grunn for satsingene (samfunnsrelevans).

Oppgaver

Evalueringskomiteen skal:

- Gi en vurdering av den faglige kvaliteten på forskningen som er finansiert av UTDANNING2020 og PRAKSISFOU og hvordan prosjektene har bidratt til å fremme faglig og tverrfaglig utvikling, framvekst av nye tematiske områder, forskerrekruttering og kompetanseheving samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid.
- Gi en vurdering av hvor god resultatoppnåelsen i programmene er, sett i forhold til de visjoner og mål som er formulert i ulike plan- og styringsdokumenter, og
- hvilke tiltak og støtteformer i programmet som særlig har bidratt til måloppnåelse.
 - For PRAKSISFOU skal det gis en særskilt vurdering av måloppnåelse i forhold til:
 - å bedre forskningens praksistilknytning, relevans og nytte for yrkesutøvelsen i barnehage og grunnsopplæring.
 - å styrke lærerutdanningenes forskningstilknytning og FoU-kompetanse
 - For UTDANNING2020 skal det gis en særskilt vurdering av foreløpig måloppnåelse i forhold til:
 - å styrke fler- og tverrfaglighet i forskningsfeltet
 - å styrke internasjonalisering av norsk utdanningsforskning
 - å prioritere temaområder med høy samfunnsrelevans
 - å løfte prioriterte områder med svak forskningskapasitet
 - å styrke teori- og metodeutvikling i fagene og stimulere til metodemangfold
- Gi en vurdering av hvor godt ressursene er utnyttet i programmene. Effekten ved bruk av ulike støtteformer i fordelingen av FoU-midler skal vurderes.
- Gi en vurdering av i hvilken grad programmene har bidratt til å møte de utfordringer som lå til grunn for satsingene (samfunnsrelevans).

- For PRAKSISFOU skal det gis en særskilt vurdering av om satsingen har bidratt til:
 - en sterkere forskningstilknytning i lærerutdanningene og en tettere kobling mellom lærerutdanningene og profesjonsutøverne i barnehage og grunnopplæringssektoren.
 - forskningsbasert kvalitetsutvikling og endring i lærerutdanning, barnehage og grunnopplæring
 - vurdere i hvilken grad og på hvilken måte PRAKSISFOU blir videreført gjennom det nye programmet PRAKUT
- For UTDANNING2020 skal det gis en særskilt vurdering av om satsingen så langt har bidratt til:
 - å videreutvikle og styrke utdanningsforskning som et fler- og tverrfaglig forskningsfelt
 - å styrke kunnskapsgrunnlaget for politikkutforming, forvaltning, profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse
- Gi anbefalinger om tiltak for å øke programaktivitetenes faglige kvalitet, effektivitet og samfunnsrelevans. Evalueringen skal komme med anbefalinger om faglige/tematiske prioriteringer, virkemiddelbruk, økonomi samt organiseringen og styringen av aktivitetene. Evalueringen skal også gi anbefalinger i forhold til tiltak som kan:
 - bidra til økt internasjonalisering av norsk utdanningsforskning
 - bidra til økt tverrfaglighet i forskningsfeltet og større bredde i metodebruk
 - bidra til innovasjon i yrkesutøvelsen i utdanningssektoren
 - styrke samarbeidet mellom brukere og forskere i den praksisrettede forskningen
- Gi en vurdering av samarbeid, arbeidsdeling og koordinering mellom de ulike virkemidlene i Forskningsrådet på utdanningsområdet og komme med en anbefaling i forhold til videre organisering av aktivitetene.
 - vurdere samarbeid og/eller arbeidsdeling mellom UTDANNING2020 og PRAKUT, og komme med en anbefaling i forhold til om programaktivitetene på utdanningsområdet bør slås sammen.
 - vurdere programaktivitetenes kommunikasjonsaktiviteter i forhold til Kunnskapsenteret for utdanning.
- Evalueringen skal samlet bidra til læring for Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet og andre relevante aktører.

BILAGA 2 PROGRAMINFORMANTER

Uppdragsgivare

Intervjuer har genomförts med följande (se även intervjufrågor bifogade i Bilaga 4):

- Bente Lie, avdelningsdirektør Universitets- og høyskoleavdelingen, KD, deltog även i PRAKSISFOU:s programstyre. 2012-11-19
- Eivind Heder, ekspedisjonssjef i KD, medlem av programstyret for UTDANNING2020. 2013-01-16

Utförare

Presentationer av och intervjuer med Forskningsrådets ledning och administration har genomförts med:

- Eivind Hovden, Avdelingsdirektør, Samfunn og helse, Avdeling for velferd og utdanning, Forskningsrådet 2012-05-10, 2013-02-11
- Kari Tonhild Aune, programkoordinator PRAKSISFOU och PRAKUT, Forskningsrådet. 2012-05-10, 2013-02-11
- Ane Marte Rasmussen, programkoordinator UTDANNING2020, Forskningsrådet. 2012-05-10, 2013-02-11

Semistrukturerade intervjuer med ordförandena för programstyrelserna har genomförts med:

- Svein Lorentzen, ordf PRAKSISFOU. 2012-05-10
- Kirsti Klette ordf UTDANNING2020. 2012-09-06, 2013-02-11
- Bente Aamotsbakken, ordf PRAKUT. 2012-09-06, 2013-02-11

Presentationer av program och samtal med programstyrelserna:

- UTDANNING2020 (Företrädare från universitet, högskolor, fackförbund, KD, kommun/fylke osv) 2012-09-06
- PRAKSISFOU (Ordf Svein Lorentzen samt programkoordinator Kari Tonhild Aune, samt medlemmarna Elaine Munthe och Bente Lie, KD)
- PRAKUT (Ordf Bente Aamotsbakken, medlemmarna Elaine Munthe samt Dag Thomas Gisholt samt programkoordinator Kari Tonhild Aune)

Intressenter

Presentation och/eller samtal med externa utvärderare:

- Hebe Gunnes, NIFU, Presentation ”Ressurser til norsk utdanningsforskning” och samtal 2012-09-07
- Øystein Gilje, Universitetet i Oslo, Bistått med publiceringsdata, samtal 2012-11-12

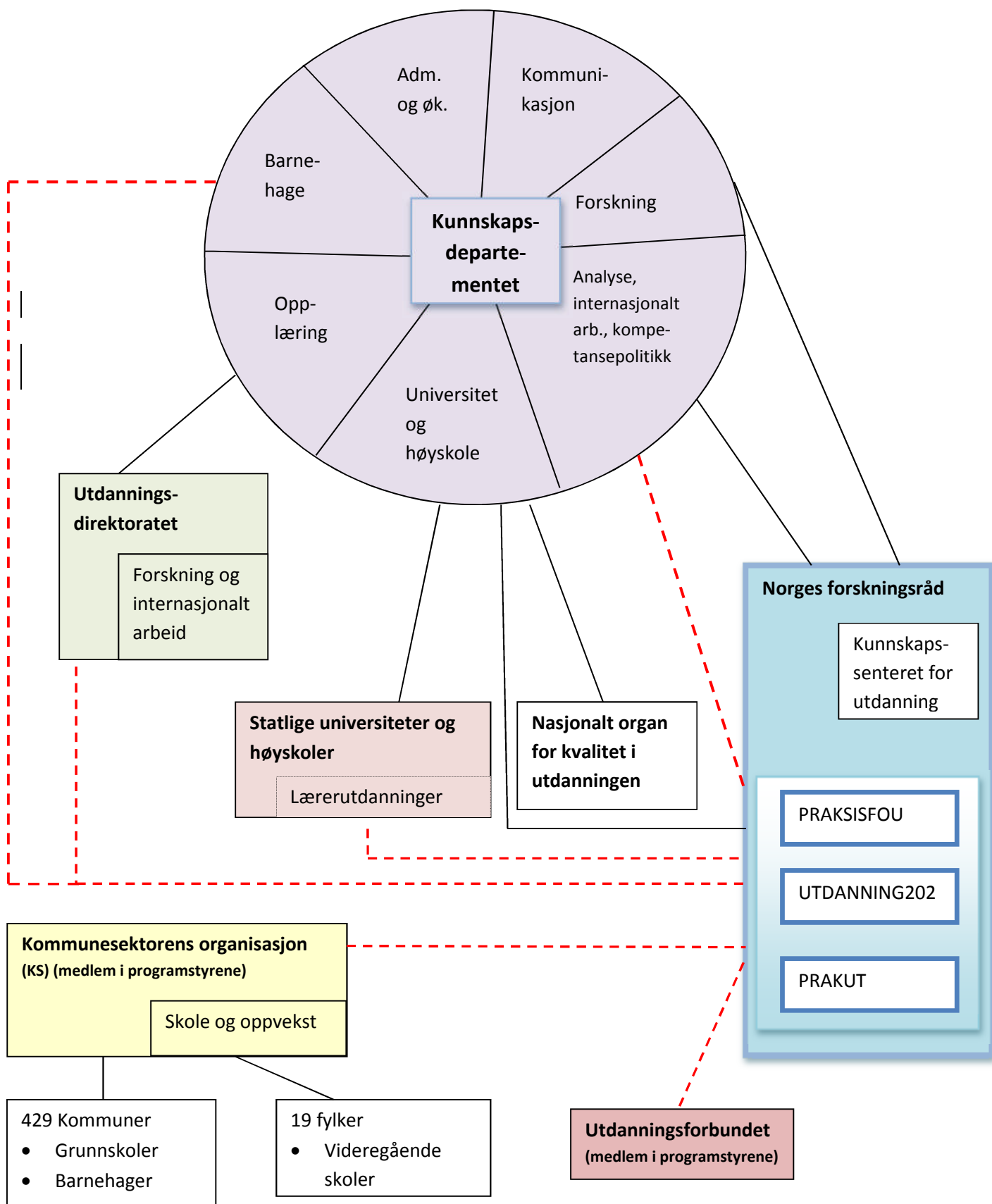
Brukare

Övriga inom brukarverksamheter, politik och fackförbund som vi nått per intervjuer:

- Jorun Sandsmark, KS, Utdanningsavd, medlem i programstyret UTDANNING2020. 2012-11-22, 2013-02-11 (KS Kommunsektors organisation och kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon (www.ks.no)).

- Dag Thomas Gisholt, direktør Utdanningsdirektoratet, medlem i programstyret for PRAKUT, 2012-11-22
- Elaine Munthe, medlem i programstyret i PRAKSISFOU och PRAKUT, även ordförande i Følgegruppe for lærarutdanningsreformen (<http://ffl.uis.no/>) under KD, 2013-02-11.
- Utdanningsforbundet, Fackförbund för utbildningssektorn (finns representerad i programstyrelsen) <http://www.utdanningsforbundet.no/>

BILAGA 3 PROGRAMAKTÖRER - ORGANISATIONSKISS

BILAGA 4 INTERVJUFRÅGOR

Generelt

- Hvorfor tok de initiativ til disse programmene, hvorfor denne utformingen? Hva var målene for departementet/direktoratet?
- Hvordan utformes departementets oppdragsbrev til NFR? Særlig det med andre aktører om innholdet i brevet – i så fall hvilke? (NFR, direktoratet, KS, utdanningsinstitusjoner, lærerorganisasjoner)
- Hvilke virkemidler benyttes – og hvorfor (hva var de antatte virkningsmekanismene)? (se programmene...)
- Har de fått det de forventet seg? Er målene nådd? Hvorfor/ikke?

Virkemiddelbruk

- Begge programmene er store og ambisiøse – var det vanskelige prosesser knyttet til å mobilisere midlene?
- Finns det en mulighet for at enkelte av temaene i programmet kunne ha vært lagt ut til oppdragsforskning i stedet for via NFR? Hva vinner man på å la forskningen gå via programmer i NFR? Er det problemer forbundet med dette?
- Opplevs NFR å ha tilstrekkelig (eller for mye) styring med forskningsprosjektene underveis?
- Finnes det motstand mot rettet programforskning, eller mot den typen virkemidler som er valgt i disse prosjektene?
- Enkelte store, integrerte prosjekter: hva er erfaringen med disse?
- Hvordan oppfattes programmenes profilering mot effektforskning? Forskning på styringsproblematikk? Fler- og tverrvitenskapelige prosjekter? Kunne andre virkemidler vært tatt i bruk?
- Ser de problemer/fordeler med at oppdragsgiveren og brukere av forskningen sitter i programstyret, kan de nevne noen situasjon der dette har hatt betydning? Har det betydning for prioriteringer i visse situasjoner?
- Hvilket inntrykk har de av kommunikasjonsstrategiene?
- Nå etter PRAKSISFOU/midtveis i U2020: hva kunne/burde man ha gjort annerledes i programmet?

Relevans-vitenskapelig kvalitet

- Hvordan ser de på forholdet mellom relevans og kvalitet? Er det et bytteforhold mellom de to? I hvilke tilfeller bør det ene eller andre bli viktigere?
- Hvordan opplever de balansen mellom relevans og kvalitet i de to programmene?
- Opplevs representantene fra departement/direktorat/KS å ha et særlig ansvar for å ivareta relevansen i programmene? Er det mye diskusjoner i programstyrene om avveiningen mellom relevans og kvalitet, evt. mellom kvalitet og andre hensyn (geografisk fordeling, fordeling på institusjoner/fag/temaer...)
- Brukerspørsmålet – hva betyr dette med brukerinnflytelse i forskningen: brukerrelevans og forskningskvalitet?

Output

- Hva er inntrykket av kvaliteten på forskningen i de to programmene?
- I hvilken grad har programmene vært innovative og bidratt til ny kunnskap?
- Er lærerutdanningene styrket med PRAKUT? Hvordan/hvorfor/ikke?
- Er utdanningsforskingsmiljøene styrket? Større miljøer/flere miljøer/flere fag involvert?

- Hvordan oppfattes programmenes rolle i å løse visse institusjonelle strukturelle problemer og den ulike relasjonen mellom høyskoler, universiteter, instituttsektor – har programmene hatt noen betydning for dette?
- Hva er inntrykket av internasjonalisering i forskningen i programmene? Er det et mulig bytteforhold mellom fokus på brukerinvolvering og relevans på den ene side og målet om internasjonalisering på den annen?
- Har de fått den ønskede tematikken belyst? Er det temaer som ikke er godt nok dekket av forskningen? Kunne evt. noe vært gjort for å sikre at alle temaene ble dekket?

Bruk av forskningen

- Har departementet/direktoratet/KS inntrykk av at forskningen fra programmene tas i bruk? I så fall: av hvem? Hva er kjennetegn ved forskning som tas i bruk? Hva er hindringene for at forskning tas i bruk?
- Har departementet/direktoratet/KS selv brukt resultater fra prosjektene i programmene?
- I hvilken grad har kommunene brukt resultatene fra forskningen i programmene?
- Hvilke forutsetninger har kommunene for å ta i bruk forskningsresultater? Har kommunenes interne organisering (skolesjef, to-nivåmodell, etc.) noen betydning for evnen til å ta i bruk forskningsresultater?

BILAGA 5 WEBBSURVEY – PROJEKTLEDARE

1 DEMOGRAFI (alder, hovedarbeidsplass, prosjektmedel per program)

Programmen har 75 forskningsprosjekt: PRAKSISFOU 32, PRAKUT, 11 samt UTDANNING2020 22 (exkl. pilotprosjekt). Dette motsvarar 57 unika individer i vår enkät, fordelt på 23 i PFOU, 22 i PRAKUT og 20 i U2020. PRAKUT:s utökning beror på at PFOU-prosjekt forst over dit, bortfallet i övrigt är bl a. senere projektstart, sjukdom. 48 av 57 möjliga respondenter har svart, bortfallet är främst i PRAKUT där 13 av 22 har svart. Dette kan bero på at flertalet projekt är i en mykkt tidig fas. I U2020 har 17 av 20 svart, i PFOU samtlige. I alle program finns 2-5 projektledare som har projekt inom någott av de andra program, i någott mån påverkar dessa overlappningar at programkategorierna inte är blir helt rena. I ett fall oppges svarsosakerheten som orsak till at man inte svart. Aldersspannet blant projektledarna är mest spridd inom U2020, og i PFOU og PRAKUT i hög grad koncentrerad i åldern 61 eller mer. Totalt är flest respondenter universitetsansattlda, inom PFOU og PRAKUT någott jämnare representerte inom högskole og universitet än U2020, där flest (8 st) har universitetet som hovedarbeidsplatt og derefter är fordelte främst på högskole og forskningsinstitut.

a) Alder

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	30 eller yngre	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
2	31-40	4,2 %	2	4,3 %	1	0,0 %	0	5,9 %	1
3	41-50	14,6 %	7	8,7 %	2	7,7 %	1	29,4 %	5
4	51-60	35,4 %	17	34,8 %	8	38,5 %	5	29,4 %	5
5	61 eller mer	45,8 %	22	52,2 %	12	53,8 %	7	35,3 %	6
Total			48		23		13		17

b) Hovedarbeidsplass

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Universitet	47,9 %	23	43,5 %	10	53,8 %	7	47,1 %	8
2	Høgskole	37,5 %	18	47,8 %	11	46,2 %	6	23,5 %	4
3	Forskningsinstitut	10,4 %	5	4,3 %	1	0,0 %	0	23,5 %	4
4	Annet	4,2 %	2	4,3 %	1	0,0 %	0	5,9 %	1
Total			48		23		13		17

c) Prosjektmiddel (flere svar mulige)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	PRAKSISFOU	47,9 %	23	100,0 %	23	23,1 %	3	11,8 %	2
2	PRAKUT	27,1 %	13	13,0 %	3	100,0 %	13	0,0 %	0
3	UTDANNING 2020	35,4 %	17	8,7 %	2	0,0 %	0	100,0 %	17
Total			53		28		16		19

2 PROSJEKTKJENNETEGN (brukarmedvirkning, forskningssamarbete, praksisrelevans, programsamverkan)

Brukarmedverkan är aktuell i samtliga program och i varierande grad, 9 i PRAKUT och 13 i PFOU oppger i stor grad. 5 inom U2020 oppger dock att det inte forekommer. Nationellt och internasjonellt forskningssamarbete indikerar den sociala organiseringen i projekten. PRAKUT oppger i hogre grad att nasjonell an internasjonell samverkan ar aktuell, for U2020 ar det mer jamnt fordelat mellom nasjonell og internasjonell samverkan, og dar internasjonell samverkan forekommer i nagon eller store grad blant nesten samtlige projekt. PFOU ar i liten grad praglad av internasjonell samverkan og mer av nasjonell samverkan. Nar det galler i vilken grad projekten svarer mot praksisrelevanta utmaningar oppger nesten 70 prosent av samtlige respondenter gora detta i hog grad, og framst i PFOU og PRAKUT. Slutligen, samverkan mellom programprojekt, ogsa som en indikasjon pa social organisering oppges ikke forekomme inte i nagon hog grad, dock nago i PFOU og minst i U2020.

a) Brukarmedvirkning (Det gjennomføres/ble gjennomfort i samarbeid med aktorer i praksisfeltet)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	52,2 %	24	61,9 %	13	75,0 %	9	23,5 %	4
2	I noen grad	30,4 %	14	38,1 %	8	25,0 %	3	35,3 %	6
3	I liten grad	8,7 %	4	4,8 %	1	8,3 %	1	11,8 %	2
4	Ikke i det hele tatt	10,9 %	5	0,0 %	0	0,0 %	0	29,4 %	5
Total			47		22		13		17

b) Forskningsamverkan nasjonalt (Det gjennomføres/ble gjennomført i samarbeid med andre (nasjonale) forskningsmiljøer)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
1	I stor grad	46,8 %	22	40,9 %	9	66,7 %	8	41,2 %	7
2	I noen grad	38,3 %	18	45,5 %	10	25,0 %	3	35,3 %	6
3	I liten grad	14,9 %	7	13,6 %	3	8,3 %	1	23,5 %	4
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			47		22		12		17

c) Forskningsamverkan internasjonalt (Det gjennomføres/ble gjennomført i samarbeid med andre internasjonale forskningsmiljøer)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
1	I stor grad	23,9 %	11	9,1 %	2	33,3 %	4	43,8 %	7
2	I noen grad	52,2 %	24	50,0 %	11	58,3 %	7	50,0 %	8
3	I liten grad	19,6 %	9	31,8 %	7	8,3 %	1	6,3 %	1
4	Ikke i det hele tatt	4,3 %	2	9,1 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			46		22		12		16

d) Praxisrelevans (Problemstillingen(e) er/var utformet for å bidra til løsninger på konkrete utfordringer i praksisfeltet)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	66,0 %	31	68,2 %	15	75,0 %	9	52,9 %	9
2	I noen grad	23,4 %	11	31,8 %	7	8,3 %	1	29,4 %	5
3	I liten grad	8,5 %	4	0,0 %	0	16,7 %	2	11,8 %	2
4	Ikke i det hele tatt	2,1 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	5,9 %	1
Total			47		22		12		17

e) **Programsamverkan** (Vi samarbeider/samarbeidet med andre prosjekt i programmene)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	12,8 %	6	13,6 %	3	8,3 %	1	11,8 %	2
2	I noen grad	36,2 %	17	54,5 %	12	33,3 %	4	17,6 %	3
3	I liten grad	21,3 %	10	22,7 %	5	41,7 %	5	5,9 %	1
4	Ikke i det hele tatt	31,9 %	15	13,6 %	3	25,0 %	3	64,7 %	11
Total			48		23		13		17

3. Prosjektets forventede betydning (for lærerutdanningene, nasjonal, internasjonal, tverrfaglig forskning, profesjons/organisasjonsutvikling, praksisfelt/yrkesutøvelse, politikk/policy)

Prosjekten anges totalt sett vara av hög betydelse för lärarutbildningen, i något mindre grad inom PFOU, det kan bero på att intresset från andra lärarutbildningar än de som deltagit i projektet inte visat sig vara större. Projektet anges bidra nasjonalt i hög grad över programmen, och detta gäller speciellt för U2020. Inom U2020 oppger 9 av 19 att projektet i stor grad ska ha betydelse för internasjonella sammanhang, för PFOU och PRAKUT anger flest att projektet gör det i någon grad. När det gäller tvärvetenskaplig forskning oppger mer än hälften i PFOU och PRAKUT att projektet i någon grad bidrar till denna riktning, siffran är något högre för U2020 där 7 resp 6 anger detta i stor eller någon grad. Professions/organisationsutveckling anges i samtliga program och bland mer hälften att projektet bidrar i hög grad. Praksisfeltet anges främst av PRAKUT vara ett viktig sammanhang, men även för PFOU dock något mindre inom U2020. Svaren är mer modesta när det gäller bidraget till politik/policy, men där U2020 skiljer ut sig som mer benägen att svara upp mot detta.

a) **Lærerutdanningene**

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	60,9 %	28	54,5 %	12	66,7 %	8	62,5 %	10
2	I noen grad	32,6 %	15	40,9 %	9	33,3 %	4	25,0 %	4
3	I liten grad	2,2 %	1	4,5 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	4,3 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0	12,5 %	2
Total			46		22		12		16

b) Nasjonal forskning

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	48,9 %	23	36,4 %	8	50,0 %	6	70,6 %	12
2	I noen grad	48,9 %	23	59,1 %	13	50,0 %	6	29,4 %	5
3	I liten grad	2,1 %	1	4,5 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			47		22		12		17

c) Internasjonal forskning

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	23,9 %	11	4,8 %	1	16,7 %	2	52,9 %	9
2	I noen grad	60,9 %	28	71,4 %	15	83,3 %	10	35,3 %	6
3	I liten grad	10,9 %	5	19,0 %	4	0,0 %	0	5,9 %	1
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	4,3 %	2	4,8 %	1	0,0 %	0	5,9 %	1
Total			46		21		12		17

d) Tverrfaglig forskning

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	31,1 %	14	23,8 %	5	16,7 %	2	43,8 %	7
2	I noen grad	44,4 %	20	52,4 %	11	50,0 %	6	37,5 %	6
3	I liten grad	15,6 %	7	14,3 %	3	25,0 %	3	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	2,2 %	1	0,0 %	0	8,3 %	1	0,0 %	0
5	Vet ikke	6,7 %	3	9,5 %	2	0,0 %	0	6,3 %	1
Total			45		21		12		16

e) Profesjons- og/eller organisasjonsutvikling

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	23,9 %	11	27,3 %	6	33,3 %	4	12,5 %	2
2	I noen grad	56,5 %	26	50,0 %	11	58,3 %	7	56,3 %	9
3	I liten grad	15,2 %	7	22,7 %	5	8,3 %	1	18,8 %	3
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	4,3 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0	12,5 %	2
Total			46		22		12		16

f) Praksisfelt og/eller yrkesutøvelse

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	56,5 %	26	54,5 %	12	66,7 %	8	56,3 %	9
2	I noen grad	37,0 %	17	50,0 %	11	33,3 %	4	18,8 %	3
3	I liten grad	2,2 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	6,3 %	1
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	6,5 %	3	0,0 %	0	0,0 %	0	18,8 %	3
Total			47		23		12		16

g) Politikk og/eller policyutforming

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	23,4 %	11	18,2 %	4	8,3 %	1	41,2 %	7
2	I noen grad	57,4 %	27	59,1 %	13	75,0 %	9	41,2 %	7
3	I liten grad	12,8 %	6	18,2 %	4	16,7 %	2	5,9 %	1
4	Ikke i det hele tatt	2,1 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	5,9 %	1
5	Vet ikke	4,3 %	2	4,5 %	1	0,0 %	0	5,9 %	1
Total			47		22		12		17

4. Prosjektets intressenter (nasjonale, internasjonale forskningsmiljøer, lærerutdanningene, lærerprofesjonen, allmenheten, politikene, forvaltningen, næringsliv/frivillig sektor)

De som främst oppges visat interesse for projekten inom PFOU är nationell forskning, därefter lærerutbildningarna, internationell forskning och förvaltning. För U2020 del är det främst internationella forskningsmiljøer, därefter norska forskare, lærerutbildningarna, förvaltning och lærerprofesjonen. Av de 10 svarat från PRAKUT, anger flest (7 av 10) att lærerprofesjonen visat störst interesse, följt av att norska forskare, lærerutbildningarna, och internationell forskning som i någon utsträckning visat interesse. Næringsliv och frivillig sektor oppges totalt sett visat interesse i liten grad, eller inte alls.

a) Nasjonale forskningsmiljøer

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	32,6 %	15	36,4 %	8	16,7 %	2	37,5 %	6
2	I noen grad	63,0 %	29	63,6 %	14	75,0 %	9	56,3 %	9
3	I liten grad	2,2 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	6,3 %	1
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	2,2 %	1	0,0 %	0	8,3 %	1	0,0 %	0
Total			46		22		12		16

b) Internasjonale forskningsmiljøer

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	31,1 %	14	19,0 %	4	25,0 %	3	43,8 %	7
2	I noen grad	42,2 %	19	42,9 %	9	50,0 %	6	43,8 %	7
3	I liten grad	17,8 %	8	33,3 %	7	8,3 %	1	6,3 %	1
4	Ikke i det hele tatt	2,2 %	1	4,8 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0
5	Vet ikke	6,7 %	3	0,0 %	0	16,7 %	2	6,3 %	1
Total			45		21		12		16

c) Lærerutdanningene

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	20,0 %	9	22,7 %	5	27,3 %	3	12,5 %	2
2	I noen grad	51,1 %	23	54,5 %	12	54,5 %	6	43,8 %	7
3	I liten grad	15,6 %	7	18,2 %	4	9,1 %	1	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	6,7 %	3	4,5 %	1	0,0 %	0	18,8 %	3
5	Vet ikke	6,7 %	3	0,0 %	0	9,1 %	1	12,5 %	2
Total			45		22		11		16

d) Lærerprofesjonen

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	26,7 %	12	18,2 %	4	63,6 %	7	12,5 %	2
2	I noen grad	40,0 %	18	54,5 %	12	9,1 %	1	37,5 %	6
3	I liten grad	15,6 %	7	13,6 %	3	18,2 %	2	18,8 %	3
4	Ikke i det hele tatt	8,9 %	4	9,1 %	2	0,0 %	0	18,8 %	3
5	Vet ikke	8,9 %	4	4,5 %	1	9,1 %	1	12,5 %	2
Total			45		22		11		16

e) Allmenheten

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	6,8 %	3	4,5 %	1	10,0 %	1	12,5 %	2
2	I noen grad	29,5 %	13	27,3 %	6	20,0 %	2	31,3 %	5
3	I liten grad	36,4 %	16	54,5 %	12	30,0 %	3	25,0 %	4
4	Ikke i det hele tatt	11,4 %	5	9,1 %	2	10,0 %	1	12,5 %	2
5	Vet ikke	15,9 %	7	4,5 %	1	30,0 %	3	18,8 %	3
Total			44		22		10		16

f) Politikerne

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	9,1 %	4	4,5 %	1	10,0 %	1	12,5 %	2
2	I noen grad	31,8 %	14	27,3 %	6	30,0 %	3	37,5 %	6
3	I liten grad	31,8 %	14	54,5 %	12	20,0 %	2	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	11,4 %	5	4,5 %	1	10,0 %	1	25,0 %	4
5	Vet ikke	15,9 %	7	9,1 %	2	30,0 %	3	12,5 %	2
Total			44		22		10		16

g) Forvaltningen (sentral og lokal)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	13,6 %	6	9,1 %	2	0,0 %	0	25,0 %	4
2	I noen grad	43,2 %	19	50,0 %	11	30,0 %	3	37,5 %	6
3	I liten grad	18,2 %	8	22,7 %	5	30,0 %	3	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	15,9 %	7	13,6 %	3	10,0 %	1	25,0 %	4
5	Vet ikke	9,1 %	4	4,5 %	1	30,0 %	3	0,0 %	0
Total			44		22		10		16

h) Næringsliv og frivillig sektor

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	2,3 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	6,7 %	1
2	I noen grad	9,3 %	4	18,2 %	4	0,0 %	0	0,0 %	0
3	I liten grad	20,9 %	9	13,6 %	3	10,0 %	1	40,0 %	6
4	Ikke i det hele tatt	44,2 %	19	45,5 %	10	60,0 %	6	40,0 %	6
5	Vet ikke	23,3 %	10	22,7 %	5	30,0 %	3	13,3 %	2
Total			43		22		10		15

5. Vurdering av projektets bidrag (kompetanseøkning, yrkesinnovasjon, egen kompetanseutvikling, teori-, metodeutvikling, praksiskunnskap, implementering, nye prosjekter, nye fältnätverk)

PFOU och PRAKUT oppger att i stor grad att kompetensutveckling inom praksisfeltet er ett prosjektbidrag, i viss mån gæller dette også U2020. Likaså nâr det gæller innovasjon i yrkesutvœning er det PFOU och PRAKUT som i œver hælften av fallen anser sig bidra med dette, U2020 i något mindre grad. Inom PFOU er den egne kompetensutvekklingen skattat hœgt (hos 16 av 22), det gæller også i PRAKUT, men i något mindre utstrœkning i U2020 dâr 7 vardera anger dette i stor eller någon grad. Nâr det gæller teori- og metodeutvekkling anger PRAKUT i hœgst grad at teoriutvekkling er dess bidrag, men i hœg grad œven metodeutvekkling. PFOU skattar også sin teori- og metodeutvekkling, dock inte lika hœgt som PRAKUT. Inom U2020 er det mer modeste skattninger; 10 respektive 11 oppger at teori- respektive metodeutvekkling er ett prosjektbidrag i någon grad. Praksisrelevant kunnskap er hœgt skattat œver programmen, fræmst inom PFOU (19 av 22) og PRAKUT (10 av 12) anger dette i hœg grad, i U2020 gæller dette 11 av 16, 5 anger dette i någon eller liten grad. PFOU- og PRAKUT-prosjektene er også de som oppger sig implementere resultat/erfarenheter i hœg grad, i viss utstrœkning omfatter dette også U2020. Programmen svarer relativt samstœmmigt på at prosjektet i någon grad kan leda till nye forskningsprosjekt. På frågan om prosjektet etablerer internasjonelle nêtverk på sine fælt er det fræmst PRAKUT som svarer opp positivt mot dette, tætt fœlgt av PFOU og U2020.

a) Kompetanseøkning (œkt kompetanse blant ansatte i utdanningssektoren, barnehage/skole e. l.)

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	55,6 %	25	63,6 %	14	63,6 %	7	37,5 %	6
2	I noen grad	33,3 %	15	31,8 %	7	36,4 %	4	37,5 %	6
3	I liten grad	11,1 %	5	4,5 %	1	0,0 %	0	25,0 %	4
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			45		22		11		16

b) Innovasjon i yrkesutvœvelse (i praksisfeltet)

Alternativer		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	47,6 %	20	55,0 %	11	60,0 %	6	33,3 %	5
2	I noen grad	31,0 %	13	30,0 %	6	20,0 %	2	40,0 %	6
3	I liten grad	16,7 %	7	10,0 %	2	20,0 %	2	20,0 %	3
4	Ikke i det hele tatt	4,8 %	2	5,0 %	1	0,0 %	0	6,7 %	1
Total			42		20		10		15

c) Kompetanseutvikling i egen yrkesutøvelse (i forskningsmiljø eller institusjon)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	60,0 %	27	72,7 %	16	54,5 %	6	43,8 %	7
2	I noen grad	33,3 %	15	22,7 %	5	36,4 %	4	43,8 %	7
3	I liten grad	6,7 %	3	4,5 %	1	9,1 %	1	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			45		22		11		16

d) Teoriutvikling

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	37,8 %	17	33,3 %	7	58,3 %	7	18,8 %	3
2	I noen grad	53,3 %	24	52,4 %	11	41,7 %	5	68,8 %	11
3	I liten grad	8,9 %	4	14,3 %	3	0,0 %	0	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			45		21		12		16

e) Metodeutvikling

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	39,1 %	18	45,5 %	10	50,0 %	6	25,0 %	4
2	I noen grad	43,5 %	20	36,4 %	8	33,3 %	4	62,5 %	10
3	I liten grad	17,4 %	8	18,2 %	4	16,7 %	2	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			46		22		12		16

f) Ny kunnskap relevant for praksis

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	80,4 %	37	86,4 %	19	83,3 %	10	68,8 %	11
2	I noen grad	13,0 %	6	9,1 %	2	8,3 %	1	18,8 %	3
3	I liten grad	6,5 %	3	4,5 %	1	8,3 %	1	12,5 %	2
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			46		22		12		16

g) Implementere forskningsresultat eller erfaringer i praksis

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	51,1 %	23	59,1 %	13	63,6 %	7	37,5 %	6
2	I noen grad	35,6 %	16	36,4 %	8	27,3 %	3	43,8 %	7
3	I liten grad	8,9 %	4	4,5 %	1	18,2 %	2	6,3 %	1
4	Ikke i det hele tatt	6,7 %	3	4,5 %	1	0,0 %	0	12,5 %	2
Total			46		23		12		16

h) Etablere nye forskningsprosjekt

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	20,5 %	9	27,3 %	6	18,2 %	2	13,3 %	2
2	I noen grad	65,9 %	29	63,6 %	14	72,7 %	8	66,7 %	10
3	I liten grad	13,6 %	6	9,1 %	2	9,1 %	1	20,0 %	3
4	Ikke i det hele tatt	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			44		22		11		15

i) Etablere internasjonale nettverk på feltet

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	I stor grad	31,1 %	14	22,7 %	5	45,5 %	5	31,3 %	5
2	I noen grad	53,3 %	24	50,0 %	11	36,4 %	4	68,8 %	11
3	I liten grad	13,3 %	6	22,7 %	5	18,2 %	2	0,0 %	0
4	Ikke i det hele tatt	2,2 %	1	4,5 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0
Total			45		22		11		16

6. Vurdering av Forskningsprogrammen (NFR:s støtte, publiceringsstøtte, NFR-innblanding, relevansbetoning, konferansutbytte, praksisdominans, brukerstøtte)

Dessa spørsmål behandler relasjonen mellom programadministrasjon og prosjekt og skiller seg ikke nevneverdig mellom programmene. Spredningen er relativt stor når det gjelder om NFR:s hjelp har betydning, men allikevel positiv. Støtte ved publisering angis ikke å være et behov i noen større utstrækning, men mer hos PFOU og mindre hos U2020. Ingen oppgir at NFR:s innblanding er for liten, og kommenteres som passende eller tilfredsstillende fra flere respondenter. Det finnes også en stor sammenheng kring at det bør legges stor vekt på forskningens relevans. De programkonferanser som arrangeres opplevs relativt positive, dog noe mer hos PFOU enn hos U2020. Samarbeidet med praksisfeltet angis som positivt, selv om PFOU og U2020 viser viss uenighet i spørsmålet og kan ha opplevd problemer. NFR:s støtte når det gjelder brukarinformasjonen anses i noe mindre utstrækning å være tilfredsstillende.

a) NFR:s støtte (Hjelpen fra Forskningsrådet har betydd mye for prosjektet)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	36,4 %	16	28,6 %	6	45,5 %	5	37,5 %	6
2	Stort sett enig	29,5 %	13	42,9 %	9	27,3 %	3	18,8 %	3
3	Delvis enig	25,0 %	11	28,6 %	6	18,2 %	2	25,0 %	4
4	Helt uenig	4,5 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0	12,5 %	2
5	Vet ikke	6,8 %	3	0,0 %	0	9,1 %	1	12,5 %	2
Total			45		21		11		17

b) Publiceringsstøtte (prosjektet hadde trengt mer støtte ved publisering)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	4,7 %	2	4,5 %	1	0,0 %	0	12,5 %	2
2	Stort sett enig	18,6 %	8	22,7 %	5	22,2 %	2	12,5 %	2

3	Delvis enig	30,2 %	13	40,9 %	9	33,3 %	3	12,5 %	2
4	Helt uenig	30,2 %	13	31,8 %	7	33,3 %	3	25,0 %	4
5	Vet ikke	16,3 %	7	0,0 %	0	11,1 %	1	37,5 %	6
Total			43		22		9		16

b) NFR-innblanding (Forskningsrådet blander seg for lite inn i gjennomføringen av prosjektene)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
2	Stort sett enig	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
3	Delvis enig	9,1 %	4	18,2 %	4	10,0 %	1	6,3 %	1
4	Helt uenig	84,1 %	37	81,8 %	18	90,0 %	9	75,0 %	12
5	Vet ikke	6,8 %	3	0,0 %	0	0,0 %	0	18,8 %	3
Total			44		22		10		16

c) Relevansbetoning (Det legges for mye vekt på forskningens relevans)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	4,7 %	2	9,1 %	2	0,0 %	0	6,7 %	1
2	Stort sett enig	9,3 %	4	9,1 %	2	10,0 %	1	13,3 %	2
3	Delvis enig	18,6 %	8	18,2 %	4	20,0 %	2	13,3 %	2
4	Helt uenig	62,8 %	27	63,6 %	14	70,0 %	7	53,3 %	8
5	Vet ikke	4,7 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0	13,3 %	2
Total			43		22		10		15

d) Konferansutbytte (Vi har hatt et godt utbytte av de faglige konferansene som er blitt arranger)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	20,0 %	9	31,8 %	7	18,2 %	2	18,8 %	3
2	Stort sett enig	37,8 %	17	40,9 %	9	36,4 %	4	31,3 %	5
3	Delvis enig	28,9 %	13	22,7 %	5	27,3 %	3	31,3 %	5
4	Helt uenig	8,9 %	4	4,5 %	1	0,0 %	0	18,8 %	3
5	Vet ikke	4,4 %	2	0,0 %	0	18,2 %	2	0,0 %	0
Total			45		22		11		16

e) Praksisdominans (Det legges for mye vekt på samarbeid med praksisfeltet)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	2,3 %	1	0,0 %	0	0,0 %	0	6,7 %	1
2	Stort sett enig	11,6 %	5	13,6 %	3	0,0 %	0	13,3 %	2
3	Delvis enig	16,3 %	7	13,6 %	3	10,0 %	1	20,0 %	3
4	Helt uenig	62,8 %	27	72,7 %	16	90,0 %	9	40,0 %	6
5	Vet ikke	7,0 %	3	0,0 %	0	0,0 %	0	20,0 %	3
Total			43		22		10		15

f) Brukerstøtte (Vi har fått god hjelp til å spre informasjon og/eller resultater til brukere)

		Totalt		PRAKSISFOU		PRAKUT		UTDANNING 2020	
Alternativer		Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
1	Helt enig	4,7 %	2	9,1 %	2	0,0 %	0	0,0 %	0
2	Stort sett enig	25,6 %	11	40,9 %	9	10,0 %	1	20,0 %	3
3	Delvis enig	41,9 %	18	40,9 %	9	40,0 %	4	46,7 %	7
4	Helt uenig	18,6 %	8	13,6 %	3	20,0 %	2	26,7 %	4
5	Vet ikke	11,6 %	5	0,0 %	0	30,0 %	3	13,3 %	2
Total			44		23		10		16

BILAGA 6 PROJEKTFÖRTECKNING

Projektet i PRAKSISFOU, UTDANNING2020 och PRAKUT

Projekttitel	Anslag	Prosjektledare	Projektansv institusjon	Ämne	Slut
Forskningsprosjekt PRAKSISFOU					
Lesing av fagtekster som grunnleggende ferdighet i fagene	5,1	Aamotsbakken, Bente Professor	Høgskolen i Vestfold	Fagdidaktikk	Juli 2010
Barnehagens arbeid for inkludering av barn med nedsatt funksjonsevne i et profesjonsperspektiv	2,6	Arnesen, Anne-Lise Professor	Høgskolen i Østfold	Tverrfaglig	Juni 2012
Barns medvirkning i et relasjonelt perspektiv - fokus på de yngste i barnehagen	5,9	Bae, Berit Førsteamanuensis	Høgskolen i Oslo og Akershus	Pedagogikk	Juni 2011
Samarbeid for barnets helhetlige utbytte. Barnehagebarn med nedsatt funksjonsevne.	2,1	Cameron, David Lansing Førsteamanuensis	Agderforskning AS	Tverrfaglig	Juni 2010
Refleksjonsbaserte lærarmapper som reiskap for utvikling av vurderingskompetanse	5,1	Engelsen, Knut Steinar Professor	Høgskolen i Stord/Haugesund	Pedagogikk	Juli 2010
Digitale objekts plass i barns sosiale og språklige danning i barnehagen	5,5	Engelsen, Knut Steinar Professor	Høgskolen i Stord/Haugesund	Pedagogikk	Mars 2011
Den flerkulturelle barnehagen i rurale strøk	5,7	Engen, Thor Ola Professor	Høgskolen i Hedmark	Pedagogikk	Dec 2013
Teaching Better Mathematics (Undervise Bedre Matematikk)	8,1	Fuglestad, Anne Berit Professor	Universitetet i Agder	Fagdidaktikk	Dec 2010
Tilpasset opplæring, spesialundervisning og grunnleggende ferdigheter knyttet til innføring av Kunnskapsløftet.	2,5	Germeten, Sidsel Professor	Høgskolen i Finnmark	Spesialpedagogikk	Juli 2012
Barnehagen - et inkluderende fellesskap	2,3	Germeten, Sidsel Professor	Høgskolen i Finnmark	Pedagogikk	Sept 2012
Barnehagen som kunnskaps og læringsinstitusjon. Barns språk som grunnleggende ferdighet: Barns læring om språk og gjennom språk	5,1	Gjems, Liv Førsteamanuensis	Høgskolen i Vestfold	Tverrfaglig	Sept 2011
Kvalitet i opplæringa - om tilpassa opplæring	6,0	Haug, Peder Professor	Høgskolen i Volda	Pedagogikk	Juli 2011
Meistring av førskulelærarrolla i eit arbeidsfelt med lekmanispreg.	7,2	Haug, Peder Professor	Høgskolen i Volda	Pedagogikk	Dec 2013

Styringsutfordringer, organisasjon og ledelse i barnehagesektoren	6,1	Helgøy, Ingrid Forskningsleder	Uni Research AS	Statsviten-skap og org.teori	Maj 2010
Yrkesdidaktisk kunnskapsutvikling og implementering av nye læreplaner - Aksjonsforskningsdelen	0,1	Hiim, Hilde Professor	Høgskolen i Oslo og Akershus	Pedagogikk	Juli 2010
Læringssamtalen i matematikkfagets praksis	4,0	Johnsen-Høines, Marit Professor	Høgskolen i Bergen	Fagdidaktikk	Juli 2012
Elever som forskere i naturfag	8,0	Knain, Erik Professor	Universitetet for miljø- og biovitenskap	Fagdidaktikk	Juli 2012
Bruk av digitale verktøy. Eleven som aktiv kunnskapsprodusent	3,1	Mølster, Terje Førsteamanuensis	Høgskolen i Hedmark	Pdagogikk	Mars 2011
Barnehagen i endring. Inkludering i praksis	6,0	Nilsen, Randi Dyblie Professor	NTNU Samfunnsforskning A/S	Pedagogikk	Juni 2010
'Barn med nedsatt funksjonsevne' - praksis og verdier i barnehagen	2,7	Nilsen, Randi Dyblie Professor	NTNU Samfunnsforskning A/S	Tverrfaglig	Maj 2013
Tilpasset opplæring og pedagogisk praksis	6,0	Nordahl, Thomas Professor	Høgskolen i Hedmark	Spesialpedagogikk	Jan 2010
Ladeprosjektet en lærende organisasjon for elevenes læring	5,0	Postholm, May Britt Professor	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Pedagogikk	Juli 2009
Veien inn i skriftspråket for barn med hørselshemming. Muligheter for læring gjennom samhandling i barnehage og skole.	2,3	Simonsen, Eva Professor	Skådalen kompetansesenter	Spesialpedagogikk	Mars 2013
Praksisrettet Veiledning i Grunnopplæringen (PVG)	4,9	Sjøvoll, Jarle Professor	Høgskolen i Bodø	Pedagogikk	Dec 2010
Teaching about religious diversity in schools. Applying and developing an interpretive cultural approach to religious education.	3,7	Skeie, Geir Professor	Universitetet i Stavanger	Fagdidaktikk	Dec 2010
Skriving som grunnleggende ferdighet og utfordring. Barns og unges vei til ulike fag gjennom skolens skrivekulturer	6,0	Smidt, Jon Professor	Høgskolen i Sør-Trøndelag	Tverrfaglig	Juli 2010
Med mappe som møteplass Samarbeid for elevens læring i overgangen mellom ungdomstrinn og videregående skole	2,5	Smith, Kari Professor	Høgskolen i Sogn og Fjordane	Pedagogikk	Dec 2009
Barnehagens møte med barn og familier som opplever samlivsbrudd	3,8	Størksen, Ingunn Professor	Universitetet i Stavanger	Tverrfaglig	Maj 2012

Drama and Creative Aesthetic Learning Strategies to Strengthen the Teaching- and Learning Processes within and across School Subjects	2,5	Sæbø, Aud Berggraf Professor	Universitetet i Stavanger	Fagdidaktikk	Feb 2011
Yrkesdidaktisk kunnskapsutvikling og implementering av nye læreplaner.	4,5	Tarrou, Anne-Lise Høstmark Professor	Høgskolen i Akershus	Pedagogikk	Mars 2013
Nyutdannede læreres mestring av yrket: om kvalifisering i høgskole og grunnskole	7,1	Terum, Lars Inge Professor	Høgskolen i Oslo og Akershus	Pedagogikk	Sept 2010
Å lære og lede i praksisfellesskaper- et aksjonsrettet læringsprogram for skoleledelse og skoleeier i Tromsø, Balsfjord, Karlsøy og Svalbard	2,4	Tiller, Tom Professor	Høgskolen i Tromsø	Pedagogikk	Dec 2009
Pilotprosjekt UTDANNING2020					
Educational theory about society's educational system	0,5	Dale, Erling Lars Professor	Universitetet i Oslo	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Utvikling av en utdanningsportal ved NSD - Samfinansiering med PRAKUT prosjekt	0,5	Alvheim, Atle Avdelingsdirektør	Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Pre-project: Vocational education and training - challenges in the northern context	0,249	Bæck, Unn Doris Karlsen Seniorforsker	NORUT Tromsø AS	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Design, Implementation, and Evaluation of ExampleWiki	0,26	Chen, Weiqin Førsteamanuensis	Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Developing Sustainable Assessment Cultures in Norwegian Schools as Learning Organisations.	0,45	Dobson, Stephen Professor	Høgskolen i Lillehammer	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Curriculum development in Norwegian Vocational Education, through new relations between work life and educational institutions	0,138	Eikeland, Olav Professor	Høgskolen i Akershus	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Portfolio practices in higher education in Norway following the Quality Reform -diffusion characteristics and learning achievement	0,3	Engelsen, Knut Steinar Professor	Avdeling for lærarutdanning, Høgskolen i Stord/Haugesund	Samf.vit, tverr/flerfag	2011

Enabling better learning through place pedagogies in early childhood and primary education	0,5	Fjørtoft, Ingunn Førsteamanuensis	Avd. estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning, Høgskolen i Telemark	Samf.vit, tverr/flerfag o a	2011
Balancing theoretical education and practical training - Recruitment and completion of VET and the transition to work	0,249	Hegna, Kristinn Forsker 2	Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd, og aldring (NOVA)	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Completing a higher education in Norway: What it takes for the individuals and the universities?	0,3	Huang, Lihong Forsker 2	Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd, og aldring (NOVA)	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Places for learning, care and growth - The physical environments in early childhood education and care institutions (ECECI) in Norway	0,478	Krogstad, Atle Førsteamanuensis	Dronning Mauds minne	Samf.vit, ped	2011
Teaching and learning in higher education. From policies to educational practises in the digital era	0,299	Krumsvik, Rune Johan Professor	Universitetet i Bergen	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Educational theory about society's educational system	0,35	Lillejord, Sølvi, Professor	Universitetet i Oslo	Samf.vit, ped	2011
Higher Education and Professional Learning: the Effects of European Integration	0,5	Maassen, Peter Professor	Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo	Samf.vit, tverr/flerfag	2010
Developing national standards for the teaching and assessment of writing	0,5	Matre, Synnøve Professor	Høgskolen i Sør- Trøndelag, Avdeling for lærer- og tolkeutdanning (ALT)	Samf.vit, ped	2011
Pre-ALIVE: Pre-project for Assessment for learning in vocational education and training (ALIVE).	0,248	Nore, Hæge Førsteamanuensis	Høgskolen i Akershus	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Transforming vocational education and training - a collaborative research proposal	0,25	Olsen, Ole Johnny Førsteamanuensis	Universitetet i Bergen	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
STAYER: developing models for future vocational teaching and learning practices	0,25	Rasmussen, Ingvill Postdoktor	Universitetet i Oslo	Sam.vit, tverr/flerfag	2011

Writing a Wikipedia article as course assignment	0,06	Reber, Rolf Professor	Universitetet i Bergen	Samf.vit, tverr/flerfag innen samfunnsvit	2011
Linking Macro and Micro Data: Searching for models able to bridge macro- and micro data in the benefits of improving classroom teaching	0,5	Roe, Astrid Forsker	Universitetet i Oslo	Samf.vit, ped	2011
Learning about Quality	0,3	Stensaker, Bjørn Professor	Universitetet i Oslo	Samf.vit, tverr/flerfag	2011
Forskningsprosjekt UTDANNING2020					
Learning resources and writing in educational textual cultures	6	Aamotsbakken, Bente Professor	Høgskolen i Vestfold	Fagdid	2012
The Educational system in Norway: putting it to the test of the labour market	5,9	Barth, Erling Forsker	Institutt for samfunnsforskning	Økonomi, Sosiologi	Febr 2013
EuroHESC: TRUE: Transforming European Universities	4	Bleiklie, Ivar Professor	Universitetet i Bergen	Statsvitenskap	2012
Governance, management and performance in the Norwegian educational system	13,3	Falch, Torberg Professor	Senter for økonomisk forskning AS (SØF), c/o Institutt for samfunnsøkonomi	Økonomi, Statsvitenskap	Dec 2013
Higher education learning outcomes: Learning outcomes transforming Higher Education?	9,1	Frølich, Nicoline Seniorforsker	NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	Statsvitenskap, Pedagogikk, Sosiologi	Juni 2015
Better provision for Norway's children in ECEC: A study of children's wellbeing and development in ECEC, and new tool for Quality Evaluation	20	Gulbrandsen, Lars Forsker 1	Høgskolen i Oslo	Pedagogikk, Psykologi, Sosiologi	Sept 2017
Educational Trajectories: Choices, Constraints and Contexts	6,9	Hardoy, Inés Forsker 2	Institutt for samfunnsforskning	Samfunnsøkonomi , Sosiologi	Dec 2015
Qualification and social inclusion in upper secondary VET - Longitudinal studies on gendered education and marginalized groups	7,1	Hegna, Kristinn Forsker 2	Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd, og aldring (NOVA)	Sosologi, ped	Dec 2015

Measuring competence development in vocational education and training (MECVET)	6,1	Lahn, Leif Christian Professor	Høgskolen i Akershus	Pedagogikk, Fagdidaktikk, Sosiologi	Dec 2015
Preventing Later Literacy Failure in Kindergarten: A longitudinal randomized-trials study of oral language development and intervention	5,9	Lervåg, Arne Professor	Universitetet i Oslo	Pedagogikk	Dec 2014
Horizontal governance and learning dynamics in higher education	6,1	Maassen, Peter Professor	Universitetet i Oslo	Statsvitenskap, Pedagogikk	Jan 2015
The Cities Project: Preparing urban youth for further study and careers. A comparative project in 13 cities around the world	7,2	Markussen, Eifred Faglig leder	NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning	Sosiologi	Dec 2016
Developing national standards for the assessment of writing. A tool for teaching and learning	11,2	Matre, Synnøve Professor	Høgskolen i Sør-Trøndelag, Avdeling for lærer- og tolkeutdanning (ALT)	Fagdidaktikk	Dec 2015
Early Childhood Education and Care: A Quantitative Research Program	7	Mogstad, Magne Forsker	SSB	Samfunnsøkonomi	Dec 2015
Legal Standards and Professional Judgment in School Leadership	6,5	Møller, Jorunn Professor	Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo	Pedagogikk, rettsvitenskap	Mars 2015
The influence of child care and home environment on learning and social functioning in transition to school and early school age	6,3	Ogden, Terje Forskningsdir	Atferdssenteret	Psykologu, Pedagogikk	Dec 2015
The Didactic Challenge of New Literacies in School and Teacher Education	6	Penne, Sylvi Professor	Avdeling for lærerutdanning og internasjonale stud, Høgskolen i Oslo	Fagdidaktikk	Juli 2013
Student performance, educational attainment and labour market success: Disentangling the effects of social background and schools		Raaum, Oddbjørn Direktør (Överförd från KUL)	Universitetet i Oslo	Økonomi	Mars 2009

Two Ways to Increase Student Interest for Mathematics and Science in Education	6,8	Reber, Rolf Professor	Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen	Psykologi, Informatikk, Fagdidaktikk	Dec 2014
Qualifying for professional careers	14,1	Smeby, Jens-Christian Professor	Høgskolen i Oslo	Sosiologi, Pedagogikk, Fagdidaktikk	Dec 2013
Preparing for school in Norwegian daycare centers	6	Størksen, Ingunn Professor	Universitetet i Stavanger	Psykologi	Dec 2013
Day-care effects on children's competence and adjustment: A longitudinal, multilevel and multi-informant community study	6	Wichstrøm, Lars Professor	NTNU Samfunnsforskning A/S	Psykologi	Dec 2013
Budding Science and Literacy: A longitudinal study of using inquiry-based science and literacy in comprehensive schooling	6	Ødegaard, Marianne Professor	Universitetet i Oslo	Fagdidaktikk, Pedagogikk	2012
Forskningsprosjekt PRAKUT					
Teaching for text comprehension: Supporting young second-language learners' text comprehension in urban multiethnic preschools in Norway	9,3	Grøver, Vibeke Professor	Universitetet i Oslo	Utdanningspsykologi	Dec 2016
From teachers' teaching to pupils' learning	9,1	Bjuland, Raymond, Professor	Universitetet i Stavanger	Pedagogikk	Juni 2015
KnowMo: Knowledge in Motion across Contexts of Learning. Investigating Knowledge Practices In and Out of School	11,3	Erstad, Ola, Professor	Universitetet i Oslo	Pedagogikk	Aug 2016
Early childhood teacher education: students trajectories of learning about children's literacy	4,5	Gjems, Liv, Førsteamanuensis	Høgskolen i Vestfold	Pedagogikk	Dec 2015
The function of special education	10,7	Haug, Peder, Professor	Høgskolen i Volda	Pedagogikk, spesialpedagogikk	April 2015

Searching for quality: Relations, play and learning in different group compositions in day care centers for children under the age of three	11,9	Hernes, Leif, Professor	Høgskolen i Oslo and Akershus	Pedagogikk	Juli 2016
Coherence and assignments in teacher education	4,6	Klette, Kirsti, Professor	Universitetet i Oslo	Pedagogikk	Juni 2016
Learning regions project (LRP): Developing better basic skills through better understanding of local culture	8,6	Langfeldt, Gjert, Professor	Høgskulen i Sogn & Fjordane	Pedagogikk, Økonomi, Sosiologi	Dec 2014
Management for learning: Challenges in ECEs in Norway	8,7	Lillemyr, Ole Fredrik, Professor	Dronning Maud Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning	Sosiologi, statsvit	Juli 2016
Teachers' professional qualification; different forms of preservice programs and different knowledges	10,2	Raaen, Finn Daniel, Professor	Høgskolen i Oslo og Akershus	Samfunnsvit, pedagogikk	Dec 2015
Learning in the 21th Century; Capitalizing on students strengths - Compensating for desired capabilities	10,7	Vavik, Lars Førsteamanuensis	Høgskolen Stord/Haugesund	Pedagogikk	April 2016

BILAGA 7 DOKUMENTUNDERLAG

Føljande underlag har ingått frå de tre programmen:

- Uppdragsbrev
- Budgetpropositioner
- Divisjonsstyredokument
- Extrabeviljningar
- Programplaner
- Programplaner for kunnskapsdelning og formedling
- Utlysningstexter
- Bedømningskriterier
- Ansøkningsbehandlinger
- Programstyrelseprotokoll
- Statistikk over tildeeling
- Konferensrapportering (inkl fact sheets)
- Framdriftsrapporter
- Midtveisrapporter
- Sluttrapporter
- Prosjektøversikter (portføljanalyser)
- Programpresentasjoner
- Programhemsidor
- Publikasjonsfor-teckningar
- Prosjektpublikasjoner
- Bibliometrier
- Budget/mærkningsunderlag
- Forskningsresultat
- Programantologier
- Programkartlæggningar
- Programstyrelsernas egenværderingar
- Bakgrundmaterial
- Intervjuutdrag
- Enkætmaterial

Centrala programdokument (se även Referenserna i rapporten)

Aamotsbakken, B (red.) (2010). *Læring og medvirkning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aamotsbakken, B. (red.) (2012). *Ledelse og profesjonsutøvelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aasen, P, & Prøitz (2009). *Porteføljeanalysen. Forskningsprogrammet Praksisrettet FoU for barnehagen, grunnopplæringen of lærarutdanningen*. Oslo: Forskningsrådet.

Borgen, Opheim & Prøitz (2009). *PRAKSISFOU 2005-2010: Vurdering av forskningsprogrammet Praksisrettet FOU for barnehage, grunnopplæringen og lærarutdanningen*. Rapport 2009:25. Oslo: NIFU-STEP.

Forskningsrådet (2011). *Program for praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring of lærarutdanning – PRAKSISFOU 2005-2010. Sluttrapport*, Oslo: Forskningsrådet.

Forskningsrådet (2012). *Funn i praksis: Ny kunnskap om banehagen*. Ø. Gilje (red). Program PRAKSISFOU. Oslo: Forskningsrådet.

Forskningsrådet (2012). *Funn i praksis: Ny kunnskap for din fremtid*. Ø. Gilje (red). Program PRAKSISFOU. Oslo: Forskningsrådet.

Forskningsrådet (2013). *Midtveisrapport for programmet UTDANNING 2020. Programstyrets egenvurdering*. Oslo: Forskningsrådet.

NIFU-STEP (2009). *PraksisFoU 2005-2010. Vurdering av forskningsprogrammet Praksisrettet FoU for barnehagen, grunnopplæringen of lærarutdanningen*. Rapport 2009:25. Oslo: NIFU-STEP.

NIFU (2013). *Kompetanseheving ved utdanningsforskningsmiljøene*. H. Gunnes. Arbeidsnotat 5/2013. Oslo: NIFU.

BILAGA 8 ENKÄTUTDRAG – PUBLIKATIONER

Förteckning över de publikationer projektledarna angivit i webbsurveyen ("Oppgi gjerne en publikasjon som du synes panelet burde sette seg inn i som del av evalueringsarbeidet.")

PRAKSISFOU

Gjems, L. & G. Løkken: Hverdagssamtalene i barnehagen, Cappelen Akademisk, Gjems, L. "Å samtale seg til kunnskap", Fagbokforlaget.

Inspirert av Foucault (Rønbeck red) alle medarbeiderne i prosjektene har skrevet artikler. (Fagbokforlaget).

Haug, P. Kvalifisering til læreryrket, Abstrakt forlag.

Lund, Øystein (2011) Orakel, møteplass eller læringsfellesskap? Læreres bruk av, og tanker om det nettbaserte læringstilbudet Lærerforum. (PhD thesis)

Andersen, C. E. (2011). Den flerkulturelle barnehagen i rurale områder : nasjonal surveyundersøkelse om minoritetsspråklige barn i barnehager utenfor de store byene (Vol. nr. 15-2011). Elverum: Høgskolen.

Arnesen, A.L. (red.) (2012). Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser. Oslo: Universitetsforlaget.

Kristoffersen, A-L. (2013) Litterasitetspraksiser i barnehager med hørselshemmede og hørende barn. Doktorgradsavhandling. Det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO.

Smith, K. (2011). Professional development of teachers—A prerequisite for AfL to be successfully implemented in the classroom, *Studies in Educational Evaluation*, 37 : 55–61.

Postholm, M.B. (2008). The Start-Up Phase in a Research and Development Work Project: A Foundation for Development". *Teaching and Teacher Education*, 24(3), 575-584.

Korsvold, Tora (red.): Barndom -barnehage - inkludering. Bergen: Fagbokforlaget. Følgende kap. er resultater fra prosjektet: Innledning, kap.1,2,3 og 6.

Engelsen, K. S., & Smith, K. (2010). Vurdere egen vurderingspraksis – utvikling av læreres vurderingskompetanse. In B. Aamotsbakken (Ed.), *Læring og medvirkning [To asses own assessment practices- the devolpment of teachers' assessment competencies]* (pp. 75–89). Oslo: Universitetsforlaget.

Øverland, K. (2013). Children of divorce in daycare. Exploring subjective experiences among daycare staff and children using Q methodology. PhD Thesis, UiS. Samt barnehagematerialet: Størksen, I. og Skeie, E. (2012) Ett barn - to hjem. Pedlex forlag.

Smidt, J. (red.) (2010). *Skriving i alle fag - innsyn og utspill*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Det finnes en del artikler og kommer to avhandlinger i år, men jeg velger boka som alle deltakerne i den ene delen av prosjektet var med på: Geir Skeie (red): *Religionsundervsining og mangfold. Rom for læring i religion, livssyn og etikk*. Oslo: Universitetsforlaget 2010.

Se http://prosjekt.uia.no/tbm/Publ/VD_111207_BedreMatem_TBM_publicisering_-okt2009-des2011.pdf

Johnsen-Høines, M. & Alrø, H. (2012). Læringssamtalen i matematikkfagets praksis. Biok I. Bergen: Caspar Forlag.

Hilde Hiim 2013: Praksisbasert yrkesutdanning. Hvordan utvikle relevant yrkesutdanning for elever og arbeidsliv? Under utgivelse. Oslo, Gyldendal Akademisk.

Sæbø, A. B. & Allern, T-H. (2010) Hva kan drama som læringsform bidra med undervisnings- og læringsprosessen? Norsk pedagogisk tidsskrift (94) 2, s. 245-256.

Knain, E., Kolstø, S. D. (2011) Elever som forskere i naturfag. Oslo: Universitetsforlaget

PRAKUT

Praksis FoU: Gjems, L. & G. Løkken: Hverdagssamtalene i barnehagen, Cappelen Akademisk, Gjems, L. "Å samtale seg til kunnskap", Fagbokforlaget (oversatt til svensk)

Hammerness, K. (in press). A Comparative Study of Three Key Features in the Design and Practice of Teacher Education in the United States and Norway:

NAFOL Yera Book 2012 (holde på og trykkes nå - om tre uker klar).

Sæbø, A. B. & Allern, T-H. (2010) Hva kan drama som læringsform bidra med undervisnings- og læringsprosessen? Norsk pedagogisk tidsskrift (94) 2, s. 245-256.

UTDANNING2020

Solheim, E., Wichstrom, L., Belsky, J., & Berg-Nielsen, T.S. (in press). Do time in childcare and peer-group exposure predict poor socioemotional adjustment in Norway? Child Development.

Smeby, J.-C. & Heggen, K. (2012). Coherence and the development of professional knowledge and skills. Journal of Education and Work. DOI:10.1080/13639080.2012.718749

Øverland, K. (2013). Children of divorce in daycare. Exploring subjective experiences among daycare staff and children using Q methodology. PhD Thesis, UiS. Samt barnehagematerialet: Størksen, I. og Skeie, E. (2012) Ett barn - to hjem. Pedlex forlag.

Maassen, P. (2012). System Diversity in European Higher Education. In: Kwiek, M. and Kurkiewicz, A. (eds.) The Modernisation of European Universities. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.

Den mest relevante publikasjonen for et evalueringspanel er prosjektbeskrivelsen for MECVET siden mye av underlagsmaterialet er samlet i tyske og engelske antologier. Prosjektbeskrivelsen heter "Measuring competence development in vocational education and training (MECVET)"

Publikasjonen kan bestilles på
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Norges forskningsråd

Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen
N0-0131 Oslo

Telefon +47 22 03 70 00
Telefaks +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Omslagsdesign: Design et cetera AS
Omslagsfoto: Shutterstock
Omslagsillustrasjon: Anders Nederhoed/
svovel.no
Trykk: 07 Gruppen AS/Forskningsrådet
Opplag: 150

Oslo, april 2013

ISBN 978-82-12-03196-8 (trykk)
ISBN 978-82-12-03197-5 (pdf)